

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra společenských věd

Diplomová práce

Bc. Pavel Chrbját

Problematika nedemokratických režimů v
Sýrii, Libyi a Iráku
v druhé polovině 20. století a na počátku 21. století

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně s použitím uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 24. 6. 2016

.....

Poděkování

Poděkování:

Zde bych chtěl poděkovat vedoucímu této práce Mgr. D. Hamplovi, Ph.D. za jeho čas, odborné vedení práce, cenná doporučení pro zpracování problematiky a jeho trpělivost při konzultacích.

Obsah

ÚVOD.....	11
1 TYPOLOGIE NEDEMOKRATICKÝCH REŽIMŮ.....	13
1.1 DEMOKRACIE.....	13
1.1.1 Liberální demokracie.....	14
1.1.2 Liberální a neliberální demokracie.....	15
1.2 TOTALITNÍ REŽIMY.....	17
1.2.1 Vymezení totalitního režimu.....	17
1.2.2 Definice totalitních režimů.....	18
1.2.3 Definice totalitních režimů podle Friedricha a Brzezinského.....	18
1.2.4 Vymezení totalitních režimů podle Sartoriho.....	19
1.2.5 Vymezení totalitních režimů podle Linze.....	20
1.3 AUTORITÁŘSKÉ REŽIMY.....	21
1.3.1 Vymezení autoritářských režimů podle Linze.....	22
1.4 TYPOLOGIE AUTORITÁŘSKÝCH REŽIMŮ PODLE LINZE.....	23
1.4.1 Byrokraticko-vojenský autoritářský režim.....	23
1.4.2 Organicko-etatistický autoritářský režim.....	23
1.4.3 Mobilizační autoritářský režim v postdemokratických společnostech.....	24
1.4.4 Mobilizační autoritářský režim ve společnostech, jež nově nabyly nezávislost.....	24
1.4.5 Rasová a etnická demokracie.....	24
1.4.6 Defektní a předtotalitní autoritářský režim.....	24
1.4.7 Posttotalitní autoritářský režim.....	25
1.4.8 Linzova teorie sultanismu.....	25
1.5 ROZDÍLY MEZI TOTALITNÍMI REŽIMY A AUTORITÁŘSKÝMI REŽIMY.....	26
1.5.1 Limitovaný pluralismus versus monismus.....	26

1.5.2	Mentalita versus ideologie	26
1.5.3	Depolitizace versus politická mobilizace	27
1.5.4	Zdroje legitimacy v autoritářských režimech.....	27
1.5.5	Zdroje legitimacy v totalitních režimech	28
1.6	SHRNUTÍ: AUTORITÁŘSTVÍ VERSUS TOTALITARISMUS	28
2	SPECIFIKA POLITICKÝCH SYSTÉMŮ BLÍZKÉHO VÝCHODU	30
2.1	AUTORITÁŘSKÉ STÁTY ARABSKÉHO TYPU	30
2.2	PROBLEMATIKA TRANZICE ARABSKÝCH AUTORITÁŘSKÝCH STÁTŮ K DEMOKRACII	30
2.3	TYPY ARABSKÝCH AUTORITÁŘSKÝCH REŽIMŮ A TYPY ZÍSKÁVÁNÍ JEJICH LEGITIMIZACE	31
2.3.1	Náboženství	32
2.3.2	Nacionalismus.....	33
2.3.3	Socialistické prvky.....	33
2.3.4	Modernizace	34
2.3.5	Prozápadní a prosovětská orientace arabských autoritářských států	35
3	POLITICKÝ ISLÁM	37
3.1	ZÁKLADNÍ FAKTA O ISLÁMU	37
3.2	DŽIHÁD	38
3.3	POLITICKÝ ISLÁM.....	38
3.3.1	Fundamentalismus modernistický a tradicionalistický.....	38
3.3.2	Islamismus	39
3.3.3	Teroristický džihadismus.....	39
4	TEORIE KONFLIKTU	40
4.1	DEFINICE KONFLIKTU	40
4.1.1	Definice pojmu konflikt podle O. Bartose a P. Wehra	40
4.1.2	Definice pojmu konflikt podle F. Tesaře	40
4.1.3	Definice pojmu konflikt podle Š. Waisové.....	40

4.2	TYOLOGIE KONFLIKTU	41
4.2.1	Typologie konfliktu podle prostředků užitých k jeho řešení	41
4.2.2	Typologie konfliktu podle jeho prostorového vymezení	41
4.2.3	Typologie konfliktu podle jeho příčin	42
4.2.4	Bezpečnost obyvatel ve vnitrostátních konfliktech	43
4.3	DYNAMIKA KONFLIKTU	43
4.4	ŘEŠENÍ KONFLIKTU	44
5	DEZINTEGRACE STÁTŮ	46
5.1	TYPY OSLABENÝCH STÁTŮ	46
5.1.1	Soft State	46
5.1.2	Slabý stát	46
5.1.3	Kvazistáty	47
5.1.4	Křehké státy	48
5.1.5	Hroučící se státy	48
5.1.6	Zhroucený stát	48
5.2	KONCEPCE ZHROUCENÝCH STÁTŮ	49
5.3	TEORIE ROZPADU STÁTNÍ MOCI PODLE RIEGLA	50
5.3.1	Failed State Index	51
5.3.2	Sociální indikátory	52
5.3.3	Ekonomické indikátory	52
5.3.4	Politicko- vojenské indikátory	53
5.3.5	Konceptuální mapa	54
6	HISTORIE SÝRIE	56
6.1	HISTORIE SÝRIE V PRVNÍ POLOVINĚ 20. STOLETÍ	56
6.2	SPORY S IZRAELEM A OBDOBÍ NESTABILITY	57
6.3	SJEDNOCENÁ ARABSKÁ REPUBLIKA	58

6.4	OBDOBÍ VLÁDY STRANY BAAS AŽ PO NÁSTUP HÁFÍZE AL-ASSADA.....	59
6.5	HÁFIZ AL-ASSAD	60
6.5.1	Působení v armádě a straně Baas.....	61
6.5.2	Začátky vlády.....	62
6.5.3	Problémy s muslimským bratrstvem	63
6.5.4	Smrt a odkaz	65
6.6	BAŠÁR AL-ASSAD	66
6.6.1	Bašár al-Assad prezidentem Sýrie	67
6.6.2	Damašské jaro.....	67
6.6.3	Kurdské povstání	68
6.6.4	Obvinění z atentátu, ztráta vojenských pozic v Libanonu	69
6.6.5	Opětovné zvolení, snahy o ukončení izolace.....	70
7	HISTORIE LIBYE.....	72
7.1	HISTORIE LIBYE PŘED ZISKEM NEZÁVISLOSTI.....	72
7.2	VZNIK NEZÁVISLOSTI LIBYE A OBDOBÍ MONARCHIE	73
7.3	REŽIM MUAMARA AL-KADDÁFÍHO	75
7.3.1	Nástup Kaddafího vlády	75
7.3.2	Temné desetiletí Libye	77
7.3.3	Zelená přestavba Libye.....	78
7.3.4	Ukončení mezinárodní izolace Libye	79
8	HISTORIE IRÁKU	81
8.1	HISTORIE IRÁKU PŘED NEZÁVISLOSTÍ.....	81
8.2	KÁSIMŮV REŽIM MEZI LETY 1958-1963.....	82
8.3	VLÁDA ÁRIFŮ V LETECH 1963-1968.....	83
8.3.1	Vláda Abd al-Saláma Árifa v letech 1963-1968.....	83
8.3.2	Vláda Abd al-Rahmána Árifa v letech 1966-1968	84

8.3.3	Ztráta legitimacy Árifova režimu.....	84
8.4	REORGANIZACE STRANY BAAS.....	85
8.4.1	Svrhnutí Árifova režimu	85
8.4.2	Upevňování vlivu strany Baas	86
8.5	IRÁK ZA VÁLADY SADDÁMA HUSAJNA.....	86
8.5.1	Vytváření kultu osobnosti.....	87
8.5.2	Irácko-Íránská válka 1980-1988.....	88
8.5.3	Válka v Perském zálivu	90
8.5.4	90. léta v Iráku po válce.....	91
8.5.5	Konec režimu Saddáma Husajna	91
9	SOUČASNÝ VÝVOJ V SÝRII, LIBYI A V IRÁKU.....	93
9.1	PŘÍČINY ARABSKÉHO JARA.....	93
9.2	SÝRIE.....	94
9.2.1	Arabské jaro v Sýrii	95
9.2.2	Důsledky arabského jara v Sýrii	98
9.3	LIBYE.....	99
9.3.1	Arabské jaro v Libyii	99
9.3.2	Situace v Libyii po pádu Kaddáfího režimu	100
9.3.3	Důsledky arabského jara v Libyii	102
9.4	IRÁK.....	103
9.4.1	Arabské jaro v Iráku	103
9.4.2	Důsledky arabského jara v Iráku	105
10	PROBLEMATIKA TRANZICE K DEMOKRACII	107
10.1	SÝRIE	107
10.1.1	Zástupná válka	108
10.1.2	Etnické menšiny a náboženství.....	108
10.2	LIBYE.....	109

10.2.1	Předčasné volby	110
10.2.2	Ozbrojené milice.....	110
10.2.3	Dvě vlády.....	111
10.3	IRÁK	111
10.3.1	Problematická národní identita	112
10.3.2	Nedemokratická historie	112
10.3.3	Zástupné války.....	112
10.3.4	Islám	113
11	KOMPARACE SÝRIE, LIBYE A IRÁKU	115
11.1	POLITICKÝ SYSTÉM.....	115
11.1.1	Sýrie.....	115
11.1.2	Libye	116
11.1.3	Irák.....	118
11.1.4	Komparace politických systémů.....	119
11.2	DEZINTEGRACE SÝRIE, LIBYE A IRÁKU.....	121
11.2.1	Typ konfliktu	121
11.2.2	Fáze konfliktu	124
11.2.3	Kvazistáty	124
11.2.4	Sociální indikátory dezintegrace.....	125
11.2.5	Ekonomické indikátory.....	126
11.2.6	Politicko-vojenské indikátory.....	128
12	PEDAGOGICKÁ APLIKACE	132
12.1	ZAKOTVENÍ TÉMATU DO RVP PRO GYMNÁZIA	132
12.2	NÁVRH TÉMATICKÉHO PLÁNU	133
	ZÁVĚR.....	139
	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	141
	PRAMENY A LITERATURA	142

ELEKTRONICKÉ ZDROJE	147
SEZNAM PŘÍLOH	157
ANOTACE	

ÚVOD

Cílem této práce je analyzovat a charakterizovat politické systémy v Sýrii, Libyi a v Iráku v druhé polovině 20. století a na počátku 21. století. Práce bude dále také sledovat problematiku vývoje arabského jara a vysvětlit, proč nebylo dosaženo tranzice na demokratické režimy. Práce bude rozdělena do jedenácti kapitol. Začátek práce bude mít politicko teoretický charakter, který by měl přiblížit významné prvky autoritářských a totalitních režimů. Tyto informace jsou totiž důležité pro nastínění vlastností typických pro zkoumané státy. Práce se také zaměří na typické rysy arabských států. Třetí kapitola se zaměří na problematiku vlivu islámu na utváření politiky daných států a jeho vliv na jejich stabilitu. Ve čtvrté kapitole budou popsány různé teorie konfliktu. Tato kapitola je pro práci také důležitá, jelikož bude užita v komparaci daných režimů. Pátá kapitola propíše problematiku dezintegrace států. Následující tři kapitoly budou věnovány historickému vývoji Sýrie, Libye a Iráku ve 20. století. Tyto kapitoly se budou věnovat historii daných států po vypuknutí arabských revolucí nazývaných „arabské jaro“. Devátá kapitola se zabývá problematikou arabského jara a událostí, které se odehrály ve zmiňovaných státech od roku 2011. Problematika arabského jara je značně obsáhlá. Občanské války, které tato událost odstartovala, ještě nejsou ukončeny, a proto tato práce nemůže zkoumat tuto problematiku v jejím finálním stádiu. Tato práce se proto nebude zabývat arabským jarem do hloubky a popisovat do detailu všechny události. Kapitola číslo deset bude věnována problematice tranzice k demokracii. Kapitola číslo jedenáct se zabývá komparací politických režimů v Sýrii, Libyi a Iráku. Dalo by se říci, že tato kapitola je výstupem ze všech předcházejících kapitol, a měla by popsat podobné rysy zkoumaných států, které ovlivnily jejich vývoj a současné poměry, které v nich panují. Měla by ale také přiblížit jejich odlišnosti a specifika. Poslední kapitola má za cíl aplikovat výstupy práce do výuky společenskovedního semináře na gymnáziu jakožto rozšiřující učivo a začlenit jej do vzdělávacího programu.

Diplomová práce byla zpracována z českých a zahraničních zdrojů zpracovaných v angličtině. České zdroje byly primárně užity pro vymezení teorie. Práce zahrnuje teorie odborníku na liberální demokracii, jako jsou například Fareed Zakaria a J. L. Talmon. Pro vymezení totalitních režimů byly užity teorie vypracované českými autory Balíkem a Kubátem. Pro popis autoritářských režimů jsou užívány především myšlenky z díla J. Linze. Teorie dezintegrace obsažená v této práci čerpala z děl Georga Sorensena, Martina Riegla, Roberta Rotberg, Barryho Buzana, Martina Glassnera, Šárky Waisové, Myrdala Gunnara a

Christophera Claphama. Pro popis problematiky islámu a arabských zemí byly užity teorie vypracované Eduardem Gombárem, Lubošem Kropáčkem a Milošem Mendelem.

Některá arabská jména jsou ponechána v anglickém originálu, jelikož neznám jejich český ekvivalent a čerpal jsem ze zahraničních zdrojů. V práci bude často užíván pojem „západ“. Tento pojem referuje k Spojeným státům a zemím Evropské unie. Práce obsahuje mnoho zdrojů ze zahraničních médií jako například BBC News, CNN, Reuters, The Guardian, The Economist, The New York Times, Al Jazeera a Washington Post.

1 TYPOLOGIE NEDEMOKRATICKÝCH REŽIMŮ

Jelikož je tato práce zaměřena na problematiku nedemokratických režimů v Syrii, Libyi a Iráku, tak je neprve nutné přiblížit, teorii nedemokratických režimů.

Politické režimy, které dnes ve světě existují, můžeme tedy ročlenit následujícím způsobem. Bude se jednat o režimy demokratické a režimy nedemokratické. Takové rozčlenění je však velmi nedostatečné, jelikož problematika a rozlišnosti nedemokratických režimů sahají mnohem hlouběji a jsou mezi nimi značné rozdíly. Nedemokratické režimy mají různá členění podle odlišných autorů, kteří se danou problematikou zabývají. Základní typy jsou dva. Jedná se o režimy totalitní a autoritářské. Toto rozčlenění je pro tuto práci dostačující. První kapitola se tedy bude orientovat na charakteristiku demokracie, totalitních a autoritářských režimů.

1.1 DEMOKRACIE

Mnoho rozjovových a postkoloniálních zemí usilovalo o demokracii, ale nepodařilo se jim v jejich snažení uspět. Tato část práce pojednává o demokracii, protože státy, o které diplomová práce pojednává, se snažily během Arabského jara dosáhnout větší liberalizace a demokracie. Tato pasáž textu je zde primárně pro porovnání s autoritářskými a totalitářskými režimy.

Chápeme-li tedy demokracii jako zřízení, které musí naplňovat zároveň všechny uvedené znaky:

1. svrchovanost a suverenita lidu
2. většinový princip
3. ochrana lidských práv
4. odmítnutí násilí jako prostředku politiky
5. respekt k demokratickým principům
6. svobodná soutěž politických stran
7. právní stát
8. legitimita státní moci¹

¹ VODIČKA, Karel a Ladislav CABADA. *Politický systém České republiky: historie ad současnost*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2007, s. 142-143.

Totalitní a autoritářské režimy jsou režimy, které nespĺňují najednou všechny výše uvedené znaky, které jsou nezbytné pro fungování demokracie.

1.1.1 Liberální demokracie

Pojem liberální demokracie je nejčastěji užíván v souvislosti se západními demokratickými politickými systémy. Státy, které můžeme označit za liberální demokracii, jsou například USA (United States of America, Spojené státy americké), Rakousko a Velká Británie. Liberální demokracie je politický systém, který usiluje o:

1. Zvýšení osobních svobod občanů ve státu.
2. Restrikcí a regulaci vládní intervence v politické, ekonomické a morální sféře a jejich vliv na život a svobody občanů.
3. Navýšení míry náboženských, politických a intelektuálních svobod občanů.
4. Kontrolu požadavků a vlivu zájmových skupin usilujících o speciální privilegia.
5. Vytvoření společnosti otevřené schopnostem občanů, kteří by měli být odměňováni podle jejich zásluh a nikoliv podle jejich postavení či privilegií.
6. Vytvořit zákony, které by maximalizovaly blahobyt občanů.²

Liberální demokracie jsou většinou založeny na čtyřech hlavních principech:

1. Víra v individualitu občanů, založená na myšlence toho, že každý z nich je morální a racionální.
2. Víra v rozum a rozvoj založená na myšlence, že růst a vývoj jsou přirozenými principy lidstva.
3. Konsenzuální teorii společnosti založené na přesvědčení, že lidská společnost a její fungování je založena na vzájemném prospěchu postaveném na kooperaci a touze po řádu a nikoliv na konfliktu.
4. Obezřetnosti vůči koncentrovaným formám moci ať už v rukou zájmových skupin, vlád či individuálních osob.³

Liberální demokracie jsou organizovány takovým způsobem, aby definovaly a limitovaly moc státu za účelem vytvoření legitimní vlády v rámci spravedlnosti a svobody:

²Liberal Democracy. *Australian Politics* [online]. [cit. 2016-05-29]. Dostupné z: <http://australianpolitics.com/democracy/key-terms/liberal-democracy>

³tamtéž

1. Moc – Ve státu probíhají snahy o definování a limitování moci. Nejčastějším prostředkem dosažení těchto cílů je psaná ústava. Oddělení legislativní, výkonné a soudní je institucionalizováno.
2. Legitimita – Pro fungování vlády v liberální demokracii je potřeba mandátů či přirozené autority. Vlády potřebují značnou míru podpory společnosti, která je vyvozena z volebního systému, který umožňuje svobodné a časté volby.
3. Spravedlnost zajištěná státem.
4. Občané v liberální demokracii žijí v prostředí, které přetrvává reprezentativní demokracie udržována konstitucionalismem, svobodnými volbami a omezováním moci, což zabraňuje jejímu zneužívání. Výše zmíněné prvky liberální demokracie zajišťují, že bude s občany zacházeno spravedlivě a nebudou omezovány jejich pevně daná práva a bude s nimi zacházeno rovnocenně. Svoboda – aby mohla ve státu opravdu existovat svoboda, tak v něm musí být možnost dělat svobodná rozhodnutí, za které je nesena zodpovědnost. Liberální demokracie by měla mít kapacitu na to poskytnout různé alternativy volby. Zákon v těchto státech umožňuje svým občanům dělat vše, co není zakázáno. Omezení existují jen v zájmu obecného blaha. Politické a občanské svobody musí být dodržovány. V liberálních demokraciích často dochází k debatám o vhodné roli vlády v ekonomice. Tyto debaty se zaměřují především na to, jestli by měl být trh úplně svobodný, či by na něm měla být určitá míra regulace a intervence státu.⁴

1.1.2 Liberální a neliberální demokracie

Častým jevem v posledních letech je, že více států počalo užívat nedemokratických prvků vládnutí. Podle Zakarii bylo obtížné rozpoznat tento problém, jelikož západní společnost měla zafixovanou demokracii pouze v její liberální formě. Šlo tedy o typ státu, pro který byly příznačné svobodné a spravedlivé volby, vláda zákona, oddělení moci a ochrana základních svobod jako svoboda projevu, náboženského vyznání, vlastnictví a shromažďovacího práva. Tyto svobody, které lze označit jako konstituční liberalismus se však teoreticky a dokonce i historicky od pojmu demokracie liší.⁵

Kapitalismus je tím, co nejvíce prospívá tvorbě liberální demokracie. Díky němu totiž dochází ke vzniku stabilní a silné střední třídy. Tato střední třída pak usiluje o ochranu svého vlastnictví, práv a svobod. Zakaria se domnívá, že státy, které disponují značným nerostným či

⁴Liberal Democracy. *Australian Politics* [online]. [cit. 2016-05-29]. Dostupné z: <http://australianpolitics.com/democracy/key-terms/liberal-democracy>

⁵ZAKARIA, Fareed. *Vzestup neliberální demokracie: neliberální demokracie v USA i ve světě*. Praha: Občanský institut, 1998, s. 3.

jiným bohatstvím, se často začnou ubírat problematičtým vývojem, který vede k neliberální demokracii. Vlády, které v těchto státech vládou, totiž disponují tímto snadno nabytým bohatstvím a tak nemusejí usilovat o budování efektivní politiky a ekonomiky. Z těchto států začnou podle Zakarie vznikat rentiéři, kteří využívají své bohatství a nesnaží se tolik o rozvoj. Zakaria tvrdí, že velmi efektivním způsobem, jak se zbavit feudálních systémů vládnutí je vytvoření efektivního státu ve kterém je moc kontrolována a je omezená. Stát, který chce něčeho takového dosáhnout, by měl proto rozvíjet své tržní hospodářství.⁶

Zakaria zastává názor, že ústavní liberalismus se snaží docílit omezení moci vlády. Demokracie však podle něj usiluje o koncentraci moci a její následné užití. Demokratické vlády mají dle jeho názoru tendence domnívat se, že mají absolutní moc, což vede v důsledku k její následné centralizaci. Stává se tedy, že některé zvolené vlády se začnou odvolávat na vůli lidu. Pomocí této argumentace tyto vlády poté začnou zasahovat do všech složek společnosti pomocí přisvojování si různých práv a pravomocí. Začnou tak vznikat prezidentské a parlamentní systémy, které nedisponují silnými zákonodárnými sbory, soudy, politickými stranami a nezávislými médii. Zakaria poukazuje na fakt, že západní společnost těmito problémy již netrpí. Rozvojové země však podle něj často podléhají těmto tendencím. V těchto společnostech, se politici snaží získat moc za každou cenu a začnou pro navýšení své popularity užívat rétoriku, která vybízí k opozici proti určité skupině. Díky tomu v těchto státech poté začnou vznikat etnické a náboženské konflikty, které pak mohou přejít ve válku.⁷

Liberální demokracie, které jsou vyspělé, dokáží v majoritě případů zažehnat tyto konflikty a tím tak udržet ve státu mír. Státy, které ale nedisponují základy ústavního liberalismu, se mohou dostat během jejich demokratizace do problematičtější situace. Etnicky a nábožensky rozdělené a vyhraněná společnost může totiž během její demokratizace dospět do konfliktního stavu ve kterém začnou vznikat konflikty, či se již existující konflikty začnou eskalovat. Zakaria uvádí jako příklad takových států, státy v Africe ve kterých došlo během demokratizace k vzniku tyranie a utiskování menšin. Zakaria proto zastává názor, že liberalismus je hlavním předpokladem míru v demokratizujících se státech.⁸

Můžeme tedy tvrdit, že liberalismus a demokracie jsou spolu úzce propojeny. Toto spojení ale neplatí pro všechny státy. V některých částech světa totiž dochází po vítězství ve volbách ke stavům, ve kterých začne vítězná strana obcházet ústavu, zneužívat tak nově nabytou moc a jednat protiústavně. Začne docházet k nedodržování a postihování základních svobod občanů. Jsou vydávány prezidentské dekrety, které jsou v rozporu s ústavou. Tento vývoj, během kterého,

⁶ ZAKARIA, Fareed. *Budoucnost svobody: neliberální demokracie v USA i ve světě*. Překlad Jaroslav Veis. Praha: Academia, 2004. XXI. století, s.95.

⁷ tamtéž, s.140.

⁸ tamtéž

začalo, docházet v demokratizujících se státech k neliberálně demokratickému vývoji, není ojedinělý. Demokratické zřízení tedy samo o sobě nestačí. Společnost by měla mít liberální tendence a predispozice, protože ty značně usnadňují nastolení demokracie.

1.2 TOTALITNÍ REŽIMY

Totalitarismus je stále aktuální tematikou. Problémem je, že jako totalitní režim bývá většinou označen každý režim, který není demokratický. To ale není korektní, jelikož zde existují ještě další nedemokratické režimy a mezi nimi primárně režimy autoritářské a ty se od těch totalitních značně liší. V případě totalitarismu se jedná o politický systém, který odepírá lidem maximální prostor pro svobodu. Sýrie, Libye a Irák nejsou totalitními režimy. Tato část kapitoly je zde zmíněna jen proto, aby přiblížila rozdíly mezi autoritářskými a totalitními režimy.

1.2.1 Vymezení totalitního režimu

Benito Mussolini byl jednou z prvních osob, které začaly využívat pojmu totalitaria. Díky Mussolinimu byl tento výraz zpopularizován. Po ukončení druhé světové války počal být pojem „totalita“ stále častěji využíván k označování komunismu v Sovětském svazu, nacizmu v Hitlerově Německu a fašismu v Mussoliniho Itálii.⁹

Autoři zabývající se problematikou totalitářství se rozcházejí v názoru na to, jestli je totalitarismus fenoménem dvacátého století, či existoval již předtím a neměl jen své označení. Někteří z odborníků dokonce přemítají nad tím, jestli je totalitní forma vlády jakýsi nadčasový prvek provázející lidskou společnost od nepaměti a nebyl v minulosti jen nijak definován, či jestli se jedná o novodobý prvek, který vzniknul až v moderní lidské společnosti. K. R. Popper, E. H. Carr a J. L. Talmon zastávají názor, že totalitní forma vládnutí existovala už v dávných dobách. Totalitní prvky řízení společnosti podle nich můžeme spatřit již ve starověké Spartě či v období působení křesťanské inkvizice ve středověku.¹⁰

Oproti těmto tvrzením se ale staví jiní autoři. Tito teoretici zastávají názor, že totalitarismus se objevuje až v moderní lidské společnosti, která byla ovlivněna masovostí.

⁹ ŘÍCHOVÁ, Blanka a Ladislav CABADA. *Přehled moderních politologických teorií: [empiricko-analytický přístup v soudobé politické vědě]*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000, s. 227-228.

¹⁰ BALÍK, Stanislav a Michal KUBÁT. *Teorie a praxe totalitních a autoritativních režimů*. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2004. Bod (Dokořán), s. 24.

Totalitarismus je tedy podle nich výdobytkem masové společnosti. Mezi zastánce této teorie patří například Giovanni Sartori a Hannah Arendtová.¹¹

Autoři, kteří zastávají názor, že totalitarismus je spojen s masovou společností prezentují své názory na základě tvrzení, že masová společnost trpí individualizací a atomizací. Lidé, kteří v ní žijí, mnohdy postrádají mezilidské vazby, hodnoty a smysl života. Osoby žijící v takové společnosti jsou proto podle nich velmi náchylné k manipulovatelnosti. Totalitní ideologie a režimy poskytly lidem nové hodnoty a vazby, které postrádali. Totalitní vlády nabídly masové společnosti náhradu ztracených vazeb. Totalitní režim se navíc snaží hledat pro lid společného nepřítele. Na tohoto nepřítele lidu se pak snaží neustále poukazovat. K tomu všemu disponuje totalitní režim kultem osobnosti, která působí iluzi velmi schopného vůdce. Tento vůdce má odpovědi na problémy, které společnost tíží. Lidé díky těmto mechanismům totalitních režimů počali mít pocit, že někam patří a že je zde někdo schopný vyřešit jejich problémy. Totalitní režimy si tímto způsobem získají náklonost lidu a podaří se jim uspět a dostat k moci.¹²

1.2.2 Definice totalitních režimů

O definici totalitních režimů se snažilo mnoho autorů a můžeme se tak setkat se značnou mírou odlišných teorií. Tato práce bude ukotvena na některých z těchto významných politických teorií vypracovaných autory jako Friedrich a Brzezinský, Sartori a Linz.

1.2.3 Definice totalitních režimů podle Friedricha a Brzezinského

Jako první pokus o popis totalitních režimů můžeme považovat práci C. J. Friedricha a Z. Brzezinského. Tito autoři vypracovali v 50. letech 20. století studii s názvem *Totalitarian Dictatorship and Autocracy*. Brzezinský a Friedrich v této studii zkoumali Sovětský svaz a fašistické režimy. Režimy, které autoři prostudovali, mají několik podobných prvků, které využívají pro své vládnutí. Autoři tyto mechanismy zpracovali a vznikl z nich následný seznam, kterým definují typické rysy totalitních režimů. Jejich klasifikace je užívána i dnes. V průběhu času se objevilo mnoho kritiků, kteří měli vůči některým bodům jisté výtky a požadovali jejich revizi a úpravu. Hlavním bodem sporů je problematika popisu přístupu totalitních států k ekonomice.

¹¹ tamtéž

¹² ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Přehled moderních politologických teorií: [empiricko-analytický přístup v soudobé politické vědě]*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000, s. 231.

1. Jedna a jediná masová strana, která je mnohdy vedena jediným vůdcem. Tato strana má svou striktní hierarchii. V mnoha případech je tato strana nadřazena byrokracii daného státu, či je s byrokracií státu značně spojena.¹³
2. Ozbrojená moc je monopolem vládnoucí strany. Tímto způsobem si strana zajišťuje své bezpečí a moc. Ozbrojené složky státu jsou s danou stranou propojeny otevřeně a přímo, nebo jsou na stranu napojeny nepřímo přes byrokracii, která je ale také v područí strany.¹⁴
3. Ovládání masové komunikace. Monopolní strana disponuje prostředky k absolutní kontrole zdrojů informací a prostředků masové komunikace v daném státu. To pomáhá straně ke kontrole obyvatel a udržení moci a šíření ideologie.¹⁵
4. Policejní složky státu disponují mnohem většími pravomocemi, než policejní složky v demokratických státech. Policie totalitních států je využívána k neustálé kontrole obyvatel daného státu a velmi často aplikuje až terorizující způsoby kontrol. Jde o užívání fyzických a psychologických nástrojů a nátlaku za účelem regulace společnosti. Neustálý dohled umožňuje totalitnímu režimu vyhledávat a odstraňovat své nepřátele.¹⁶
5. Monopolní kontrola nad ekonomikou státu je pro totalitní státy také typická. Totalitní režim centralizovaně ovládá ekonomiku a zabraňuje tak svobodnému trhu, který by mohl stát v cestě jeho zájmům.¹⁷
6. Oficiální a všeovlivňující ideologie, která je nadřazena všemu a která prosahuje do všech aspektů života obyvatel státu. Všichni občané musejí tuto ideologii přijmout a následovat ji. Touto ideologií se vláda státu řídí a snaží se ji nekompromisně vynucovat. Je nutno podotknout, že tato ideologie je nejvýznamnější složkou z daných aspektů totalitních režimů, protože na ní je vše vybudováno a díky této ideologii se většinou totalitní režim dostane k moci.¹⁸

1.2.4 Vymezení totalitních režimů podle Sartoriho

Dalším významným příspěvkem k teorii totalitních režimů je koncepce Giovanni Sartoriho. Podle Sartoriho patří mezi významné aspekty totalitních režimů:

¹³ tamtéž, s. 228.

¹⁴ ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Přehled moderních politologických teorií: [empiricko-analytický přístup v soudobé politické vědě]*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-717-8461-3, s. 228.

¹⁵ tamtéž, s. 228.

¹⁶ tamtéž, s. 228.

¹⁷ tamtéž, s. 228.

¹⁸ tamtéž, s. 228.

1. Ideologizace politiky. Tato ideologizace probíhá pomocí politického náboženství a zbožšťování.
2. Pronikání moci do státu do všech oblastí. Můžeme tedy mluvit o totálním pronikání moci a snaze o její totální rozšíření.
3. Politické ovládnutí všeho. Tímto ovládnutím všeho je myšleno i ovládnutí mimopolitických částí společnosti. Podle Sartoriho totalitní režimy odlišuje od jiných nedemokratických režimů právě a především tento aspekt jejich fungování. Například autoritativní režimy totiž pronikají a zasahují oproti totalitním režimům do mimopolitického života a mimopolitických oblastí lidí jen značně zřídka.¹⁹

1.2.5 Vymezení totalitních režimů podle Linze

Juan José Linz využil práci Freidricha a Brzezinského pro svou vlastní práci a využil jejich klasifikaci, kterou upravil. Linzovo vymezení je také často užíváno. Podle Linze musí režim nezbytně splňovat tři charakteristiky, abychom jej mohli označit za režim totalitní.

1. Stát musí mít monistické centrum moci. Toto centrum moci však není monolitické. Veškeré legální instituce, které vystupují samostatně, nejsou ve skutečnosti reálně nezávislé. Jejich existence je totiž vždy umožněna a zaštitěna režimem. Tyto instituce jsou tedy ovládnuty totalitním režimem. Pluralismus těchto institucí je jen iluzí, jelikož jsou svázány s režimem.
2. Stát má svou ideologii, či ideologický vzorec, který vůdce a vládnoucí skupina následují. Tato ideologie má značný význam, protože funguje jako základní rys tvorby politiky státu. Nezasahuje však jen do politiky, ale proniká a je mířena i do sociálního života a myšlení obyvatel státu. Tato zmiňovaná ideologie je v různých případech intelektuálně podložená a v jiných nikoliv.
3. Po společnosti a občanech státu je vyžadována a vzbuzována aktivní participace na plánech režimu. Je nutné dodat, že tato participace je mnohdy vynucována pod hrozbou perzekucí na jejich odpůrcích. Občané, kteří však aktivně režimu pomáhají a pracují pro jeho zájmy, jsou režimem odměňováni. Touto charakteristikou můžeme odlišit totalitní režimy od autoritativních, protože autoritativní režimy se vyznačují apatií a poslušným chováním svých občanů, což je pro totalitní režimy

¹⁹ KOPEČEK, Lubomír a Vít HLOUŠEK (eds.). *Demokracie: teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřátelé a perspektivy demokracie*. 1. vyd. V Brně: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2003, s. 262.

nevyhovující, jelikož od svých občanů očekávají již zmiňovanou aktivní participaci a podporu.²⁰

Z výše zmíněných teorií totalitních režimů a informací o nich tedy můžeme utvořit krátké shrnutí, pro potřeby této práce.

1. Kontrola společnosti, která proniká do všech prvků života občanů. Mluvíme zde tedy o totální kontrole, která ovlivňuje informace, které jsou lidem předkládány, způsob života jaký se od nich očekává, určování norem společnosti, ovládání ekonomiky, perzekuce a dohled ze strany kontrolních orgánů a policie.
2. Ideologizace společnosti a státu. Propaganda a překrucování pravdy. Vládnoucí moc státu vyžaduje dodržování této ideologie a snaží se ji šířit.
3. Stát je centrálně řízen jediným vůdcem či stranou. Není zde žádná alternativa, která by legálně stála jako jejich protipól.
4. Totalitní stát pokládá ostatní režimy a to tedy především demokratické režimy za své nepřátele, protože ohrožují jeho ideologii. Totalitní státy se mnohdy snaží o šíření své ideologii a světovou nadvládu jako tomu bylo například u nacistického Německa či sovětského svazu.²¹

1.3 AUTORITÁŘSKÉ REŽIMY

Před začátkem popisu autoritářských režimů se zaměříme na slova autorita a autoritářský. Slovo autoritářský je totiž odvozeno od slova autorita. Pojem autorita je pojmem pozitivním, kdežto pojem autoritářský nikoliv. Pojem autorita pochází z latinského slova auctoritas. Tento pojem popisuje toho, či to, co dodává růst. Autorita reprezentuje respekt, prestiž a uznání, které vzniká přirozenou cestou podle schopností a za zásluhy. V demokratických režimech je autorita spojena se svobodou, je autoritou, protože ji lidé jako autoritu vidí. V režimech autoritářských však autoritativní vládce, či vláda umožňují jen minimum svobody a autoritou jsou proto, že si to vynucují.²² Pozitivní výraz autorita byl tedy využit k legitimizaci vlády nedemokratických vlád. Pojem autoritářský je tedy nyní využíván

²⁰tamtéž

²¹ŽENÍŠEK, Marek, HLOUŠEK, Vít (ed.). *Přechody k demokracii v teorii a praxi: teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřátele a perspektivy demokracie*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006, s. 31.

²²DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra a Jiří KUNC. *O přechodech k demokracii: teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřátele a perspektivy demokracie*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994. Studie (Sociologické nakladatelství), s. 45-46.

pro nedemokratické režimy kvůli jeho negativní konotaci a pojem autorita se užívá pro demokratické systémy, protože reprezentuje pozitivní vlastnosti.

Sartori zastává názor, že autoritářství vzešlo z fašismu. Pojem autorita ve spojení se státem mělo v lidu vyvolat kladné ohlasy a mělo s vládou spojit atributy, které jsou vlastní pojmu autorita. Sartori dodává, že autoritářství není nic jiného, než politický režim, který úmyslně zneužívá své autority a svobodě přenechává jen velmi malý prostor.²³

1.3.1 Vymezení autoritářských režimů podle Linze

J. Linz se na autoritářské režimy zaměřil, protože se odlišovaly jak od demokracií, tak i od totalitních systémů. Linz vytvořil svůj model podle Francova Španělska. Jeho typologie se stala nejvýznamnější typologií autoritářských režimů. Tato typologie vznikla v období 70. let, ale publikace se dočkala až roku 2000. Typologie nese název Totalitní a autoritářské režimy. Linz se rozhodl politické režimy, které nebylo možné označit jako demokratické, ale ani jako totalitní zařadit do jejich vlastní kategorie, kterou pojmenoval jako autoritářskou. V Linzově definici je autoritářský režim komparován a stavěn proti znakům totalitních režimů.²⁴

1. Autoritářský režim až na ojedinělé fáze svého vývoje a stabilizace neaplikuje na své obyvatelstvo snahy o extenzivní politickou mobilizaci a aktivní participaci.
2. Autoritářský režim nemá žádnou dogmatickou ideologii, jako je tomu u režimů totalitních. Autoritářské režimy ale disponují mentalitou, která je vždy typickou pro každý z nich.
3. V autoritářských režimech je nedostatečně formálně definovaná moc vládnoucí skupiny osob či vůdce. Lze u nich však vždy odhadnout jisté hranice dosahu jejich moci.
4. Autoritářské režimy mají ve svém politickém systému omezený politický pluralismus.²⁵

²³ ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Přehled moderních politologických teorií: [empiricko-analytický přístup v soudobé politické vědě]*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000, s. 238.

²⁴ LINZ, Juan J a Jiří KUNC. *Totalitarian and authoritarian regimes: teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřátelé a perspektivy demokracie*. 1. vyd. Boulder: Lynne Rienner Publishers, 2000. Studie (Sociologické nakladatelství), s. 159

²⁵ CASPER, Gretchen. *Fragile Democracies: The Legacies of Authoritarian Rule*. Pittsburgh: University of Pittsburgh Press, 1995, s. 40-50

1.4 TYPOLOGIE AUTORITÁŘSKÝCH REŽIMŮ PODLE LINZE

Linz identifikoval mnoho různých druhů autoritářských režimů a rozdělil je podle toho, jak operují a fungují.

Linz rozlišuje sedm typů autoritářských režimů:

1. byrokraticko-militaristické autoritářské režimy
2. organicko-etatistické autoritářské režimy
3. mobilizační autoritářské režimy v postdemokratických společnostech
4. postkoloniální mobilizační autoritářské režimy
5. rasové a etnické „demokracie“
6. defektní a předtotalitní autoritářské režimy
7. posttotalitní autoritářské režimy²⁶

1.4.1 Byrokraticko-vojenský autoritářský režim

Autoritářský režim tohoto typu soustřeďuje svou moc do rukou úřednické skupiny osob, či do rukou vysoce postavených příslušníků armády. Moc tedy mají privilegované osoby z určité společenské vrstvy a zbytek společnosti. Zbylá část populace neparticipuje na politické moci. Stát je v tomto případě řízen bez jakýchkoliv politických stran. Může se však stát, že je zřízena jedna politická strana pro iluzi větší míry svobody. Autoritářské režimy tohoto typu nevyužívají žádné ideologie. Jako příklad režimu tohoto typu můžeme uvést Francovo Španělsko. Tento typ režimu je podle Linze nejčastějším druhem autoritářského režimu.²⁷

1.4.2 Organicko-etatistický autoritářský režim

Tento autoritářský režim můžeme podle Linze také zvat korporacním režimem. Jeho struktura je značně odlišná od byrokraticko-vojenského autoritativního režimu. Korporace hrají v tomto režimu významnou roli, protože zasahují do životů občanů. Tyto režimy se snaží pomocí vlivu korporací demobilizovat silné zájmové skupiny. Tento typ režimu byl především studován v Latinské Americe.²⁸

²⁶LINZ, Juan José. *Totalitarian and Authoritarian Regimes*. Londýn: Boulder, 2000, s. 245-253

²⁷tamtéž

²⁸tamtéž

1.4.3 Mobilizační autoritářský režim v postdemokratických společnostech

Státy se často přemění v tento typ režimu, protože v nich neuspěje demokratické zřízení. Daná demokracie nedokáže například obstojně vyřešit různé sociální či závažné ekonomické otázky, které postihují obyvatelstvo. Ve státu se pak utvoří politická strana, která se začne snažit o mobilizaci občanů a šířit svou oficiální ideologii. Jako takový typ režimu můžeme zmínit například Chile v období sedmdesátých a osmdesátých let dvacátého století či Itálii po první světové válce.²⁹

1.4.4 Mobilizační autoritářský režim ve společnostech, jež nově nabyly nezávislost

Tento typ režimů se často nachází v zemích třetího světa poté, co získaly nezávislost. Mobilizační autoritářský režim se objevuje po svržnutí předešlého režimu. Demokracii v tomto státě ale nelze stále úspěšně vybudovat. Moc je proto monopolizována politickou stranou. Jelikož nemá tato strana příliš velký vliv a usiluje o vytvoření ideologie, tak začne utvářet kult osobnosti v podobě zbožňovaného vůdce, který se zasloužil o nezávislost daného státu.³⁰

1.4.5 Rasová a etnická demokracie

V případě tohoto zřízení lze mluvit o dodržování demokratických principů. Problémem však je, že tyto principy platí jen a pouze pro určitou privilegovanou část společnosti, kterou je určitá vládnoucí rasa či etnikum. Jako velmi známý příklad takového státního zřízení můžeme uvést například apartheid v Jihoafrické republice, který už dnes patří minulosti.³¹

1.4.6 Defektní a předtotalitní autoritářský režim

Příkladem tohoto režimu je Sovětský svaz v rozmezí let 1921 až 1924. Autoritářský režim tohoto typu usiloval o to, aby se stal totalitním. Ve své snaze však neuspěl. Tento režim

²⁹LINZ, Juan José. a Alfred STEPAN. *Problems of Democratic Transition and Consolidation: Southern Europe, South America, and Post-Communist Europe*. Baltimore: Johns Hopkins UP, 1996, s. 42-51.

³⁰tamtéž.

³¹tamtéž

tedy zůstává v autoritářském stádiu a nenaplnuje zbylé kritéria pro totalitní režim. Může však přejít do totalitního režimu.³²

1.4.7 Posttotalitní autoritářský režim

Jedná se o opak defektního předtotalitního režimu. Tyto režimy vznikají z opačného důvodu. Nevznikají z úsilí vládnoucí strany o totalitu, ale naopak vznikají díky její rezignaci na totalitní ideologii a metody. Stát má stále svou oficiální ideologii, ale už ji tolik neuplatňuje. Vládnoucí strana si stále v těchto režimech uchovává moc jen pro sebe. V těchto státech mohly existovat různé opoziční strany, protože byly tolerovány. Vůdce těchto států můžeme spíše pokládat za technokraty a byrokraty. Rozhodně se nejedná o zbožšované vůdce, jací jsou pro totalitní režimy typičtí. Tyto státy se tedy na rozdíl od ostatních autoritářských států pohybují na ose demokracie, autoritářství a totalitarismus směrem od totality k demokracii. Například po Stalinově smrti se v sovětském bloku objevilo mnoho posttotalitních komunistických států. Jako současný stát tohoto typu můžeme označit Čínu, která se od své totalitní minulosti vyvinula. Přesto ji stále nemůžeme označovat za demokracii, protože si stále uchovává prvky původního režimu, ačkoliv od jiných již upustila.

33

1.4.8 Linzova teorie sultanismu

Linz se v polovině 90. let 20. století rozhodl přidat do kategorie autoritářských režimů ještě sultanismus. Sultanismus může být i totalitou a posttotalitou. Sultanismus je odvozen od slova sultán, což je muslimský výraz pro panovníka. Je nutné podotknout, že sultanismus může ale existovat i v nemuslimských zemích. Tento typ režimu disponuje společenským i hospodářským pluralismem. Sultán tohoto státu s ním může ale dle libosti zasahovat a ovlivňovat jej. Všichni občané tohoto státu jsou permanentně pod sultánovým despotickým vlivem. Sultán je glorifikován, ale stát není vybudován na ideologii, ačkoliv si sultán může ideologii vytvořit, pokud bude chtít. Vládce často přenechává vládu svým potomkům či příbuzným. V tomto typu státu není vláda zákona.³⁴

³² tamtéž

³³ LINZ, Juan José. a Alfred STEPAN. *Problems of Democratic Transition and Consolidation: Southern Europe, South America, and Post-Communist Europe*. Baltimore: Johns Hopkins UP, 1996, s. 42-51.

³⁴ tamtéž, s. 51-54

1.5 ROZDÍLY MEZI TOTALITNÍMI REŽIMY A AUTORITÁŘSKÝMI REŽIMY

Totalitní režimy a autoritářské režimy se liší v mnoha aspektech jejich fungování. Linz vytvořil seznam těchto odlišností, které se dnes běžně užívají k identifikaci jednotlivých nedemokratických režimů.

1.5.1 Limitovaný pluralismus versus monismus

1. Autoritářské režimy přenechávají svým občanům určitou část osobní svobody, což totalitní režimy nedělají, protože usilují o kompletní ovládnutí společnosti. Totalitní režimy tedy zasahují do všech aspektů života a neponechávají žádnou osobní svobodu.
2. Totalitní režim má jedno jediné centrum, kterému jsou podřízeny všechny organizace. Autoritářský režim ale disponuje mnoha různými organizacemi, které jsou na něm nezávislé, a povoluje jim existenci, což by bylo v totalitním režimu nepřipustné. Tyto organizace mohouv autoritářském systému fungovat v případě, že budou režimu loajální, či se proti němu nebudou stavět a zpochybňovat jeho legitimitu.³⁵ Tyto režimy tolerované instituce často reprezentují různé organizace v oblasti podnikání, či církve.³⁶ Můžeme říct, že totalitní režimy stojí proti veškerému pluralismu. Autoritativní režimy omezují jen politický pluralismus.³⁷

1.5.2 Mentalita versus ideologie

Autoritářské režimy se podle Linze vyznačují přítomností specifické mentality. Tento rys je pro autoritářské režimy značně typický. Pojem mentalita Linz užívá dle konceptu německého sociologa Theodora Geigera. Geiger definguje mentalitu jako způsob, jakým lidé uvažují a cítí. Mentalita je podle něj způsob uvažování a cítění, na spíše citové než rozumové bázi.³⁸

Zatímco autoritářský režim je charakteristický pro svou mentalitu, tak totalitní režim je charakteristický pro svou rozpracovanou ideologii. Tato ideologie funguje v daném státu

³⁵ LINZ, Juan José. *Totalitarian and Authoritarian Regimes*. Londýn: Boulder, 2000, s. 168-171

³⁶ KOPEČEK, Lubomír a Vít HLOUŠEK (eds.). *Demokracie: teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřátelé a perspektivy demokracie*. 1. vyd. V Brně: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2003, s. 269.

³⁷ HOLZER, Jan a Stanislav BALÍK. *Postkomunistické nedemokratické režimy: studie k proměnám politické teorie v posttranzitivním čase*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007. Politologická řada, s. 90.

³⁸ LINZ, Juan José. *Totalitarian and Authoritarian Regimes*. Londýn: Boulder, 2000, s. 162.

dogmaticky jako náboženství, či víra. Státní moc tuto ideologii vynucuje. Ideologii si dělá nárok na dogmatickou pravdu, která je nezpochybnitelná a nic nad ní nestojí. Totalitní režim a jeho ideologie mají tedy monopol na pravdu. Ideologie státu se často vyznačuje utopickými elementy. Jiné teorie a ideologie jsou v totalitním režimu nekompromisně odmítány.³⁹

1.5.3 Depolitizace versus politická mobilizace

Dalším rozdílem mezi autoritářskými režimy a totalitními je depolitizace a politická mobilizace. Autoritářské režimy se snaží o depolitizaci obyvatelstva ve státu, ve kterém vládnou. Cílem je vznik apatické atmosféry a nezájem o politiku. Oproti tomu totalitní režimy usilují o maximalizaci aktivní participace obyvatel. Občané tohoto státu se musejí povinně podílet na aktivitách vládnoucího režimu, jelikož to jeho ideologie vyžaduje. Tento režim se snaží zasahovat do všech aspektů lidské společnosti a životů svých občanů.⁴⁰

1.5.4 Zdroje legitimacy v autoritářských režimech

Podle Linze se v autoritářských režimech pokoušejí politici ospravedlnit způsob jejich vlády několika různými způsoby:

1. Spasitelská úloha, kterou často zastává charismatický vůdce
2. Tradice
3. Dobro národa je hlavním cílem vládce a vládnoucí třídy
4. Společenská smlouva je dalším zdrojem legitimacy. Podle ní by měli ve vládě kooperovat všechny vrstvy občanů ve státu
5. Dodržování platných právních norem, které je značně striktní.
6. Obrana politické, ekonomické a kulturní suverenity země. Tento zdroj legitimacy autoritářské režimy často užívají v období, kdy v daném státě panuje strach z ohrožení jiným státem z vnější, či vnitřní nestabilita.
7. Nefunkčnost minulého režimu a nutnost a výhoda změn, které autoritářský režim přináší.
8. Kompetentnost současné vlády oproti té předešlé
9. Uspokojování potřeb mas často v podobě populismu

³⁹ BALÍK, Stanislav a Michal KUBÁT. *Teorie a praxe totalitních a autoritativních režimů*. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2004. Bod (Dokořán), s. 96-97.

⁴⁰ LINZ, Juan José. *Totalitarian and Authoritarian Regimes*. Londýn: Boulder, 2000, s. 165-168.

10. Zmiňování ekonomický úspěchů a zlepšení ekonomiky státu pod vládou autoritářských elit.⁴¹

1.5.5 Zdroje legitimacy v totalitních režimech

Totalitní režimy nemohou získávat zdroje legitimacy jen díky své tvrdosti a značné míře užívání represe.⁴² Jelikož se jedná o nelegitimní a neústavní režimy, tak se často dopouštějí represí na obyvatelstvu za účelem uchování svého vlivu. Snaží se tedy občany zastrašovat.

Balík a Kubát jmenují jako kombinovatelné zdroje totalitní legitimacy tyto položky:

1. Občané musejí mít absenci vize o alternativním společenském uspořádání
2. Totalitní režimy se prohlašují za nejlepší možný režim a opakovaně to občanům tvrdí. Utrvují je v tom, že dříve bylo hůř, či že v jiných státech je hůře a nikdo jiný by se o ně lépe nepostaral.
3. Vize konečného a velmi vznešeného futuristického cíle.
4. Zastírání skutečnosti oproti vizím ideologie pomocí rituálů. Kterých se musejí všichni nutně účastnit.
5. Tradice a její následování.
6. Přesvědčování občanů o dogmatické důležitosti a nezastupitelnosti vůdce.⁴³

1.6 SHRNUTÍ: AUTORITÁŘSTVÍ VERSUS TOTALITARISMUS

Ačkoliv autoritářské a totalitní režimy mají sice některé prvky společné, tak je mezi nimi přesto i mnoho rozdílů, pomocí kterých můžeme odlišit jejich vlastnosti. Totalitní režimy lze porovnat podle teorie Balíka a Kubáta.⁴⁴

1. V Autoritářských režimech na rozdíl od totalitních existuje Autonomie společenských struktur a nepolitické sféry.
2. Totalitní režimy se snaží na rozdíl od autoritářských režimů kontrolovat všechny aspekty společenského života.
3. V totalitních režimech zcela běžně funguje absolutní kontrola ekonomické činnosti. V autoritářských státech se tomu tak neděje.

⁴¹ BALÍK, Stanislav a Michal KUBÁT. *Teorie a praxe totalitních a autoritativních režimů*. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2004. Bod (Dokořán), s. 70-74

⁴² Tamtéž, s. 74-75.

⁴³ BALÍK, Stanislav a Michal KUBÁT. *Teorie a praxe totalitních a autoritativních režimů*. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2004. Bod (Dokořán), s. 75-79.

⁴⁴ tamtéž, s. 64.

4. Totalitní režimy se vyznačují tím, že v nich má vůdčí úlohu jedna jediná masová strana. Autoritářské režimy tento rys nevykazují. Objevuje se u nich pouze ze začátku jejich existence a v omezené míře.
5. Ovládnutí správních struktur představiteli vládnoucí strany je běžnou praktikou totalitních režimů. V autoritářských režimech se tomu tak běžně neděje.
6. V autoritářských režimech může existovat legální či semilegální opozice. Autoritářské režimy se totiž nesnaží odstraňovat svou opozici tak tvrdě jako totalitní režimy.
7. Totalitní režimy běžně disponují vůdčí ideologií, která slouží jako základ jejich moci. Autoritářské režimy tyto ideologické prostředky nevyužívají.
8. Totalitní režimy se také vyznačují tím, že vyvíjejí nátlak a užívají masový teror na celou společnost. Autoritářské režimy tyto metody neužívají.
9. Autoritářské i totalitní režimy mají společný rys, a tím je užívání násilí k vypořádávání se s opozicí.
10. Politická mobilizace obyvatel je běžně užívána v totalitních režimech. Autoritářské režimy se snaží své obyvatelstvo mobilizovat pouze ze začátku, či vůbec. Autoritářské režimy většinou udržují své občany v politické apatii.
11. Totalitní režimy vykazují další rys, kterým se odlišují od autoritářských režimů. Totalitní režimy mají na rozdíl od autoritářských režimů ambice expandovat a šířit svou ideologii. Autoritářské režimy nemívají tendence expandovat.
12. Oba tyto režimy mohou působit jako vzorová země pro jiné státy. U autoritářských států se tomu tak děje jen zřídka a jen omezeně v počátečních fázích jejich existence. Totalitní režimy často figurují jako vzorový stát pro jiné státy, které je pokládají za svůj vzor.⁴⁵

Z výše uvedených teorií je tedy patrné, že totalitní režimy se snaží působit na jejich občany v mnohem větší míře, než tomu tak je v autoritářských režimech. Autoritářské režimy vykazují omezenou formu pluralismu, kdežto totalitní režimy jsou převážně nomistické. Toto teoretické vymezení bude následně užito při komparaci zkoumaných států.

⁴⁵ BALÍK, Stanislav a Michal KUBÁT. *Teorie a praxe totalitních a autoritativních režimů*. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2004. Bod (Dokořán), s. 64.

2 SPECIFIKA POLITICKÝCH SYSTÉMŮ BLÍZKÉHO VÝCHODU

Tato kapitola se zaměří na specifika arabských autoritářských režimů. Tyto režimy se totiž poměrně odlišují od ostatních autoritářských režimů způsoby, jakými si udržují svou legitimitu a udržují se u moci. Jejich specifická u nich také znesnadňuje případné pokusy o demokratizaci, protože ta je mnohdy v rozporu s vůlí jejich obyvatelstva. Informace z této kapitoly budou posléze využity v kapitole zabývající se problémem tranzice k demokracii.

2.1 AUTORITÁŘSKÉ STÁTY ARABSKÉHO TYPU

O arabských státech lze říci, že majoritní počet z nich je autoritativního typu. Arabské autoritářské státy se od sebe v určitých věcech liší různými prvky. Nejrozšířenějším typem autoritářského režimu mezi arabskými státy jsou dědičné monarchie. Těmto monarchiím jsou ale také velmi podobné autoritářské prezidentské režimy, ve kterých vládcové daného státu předávají moc do rukou svých dětí. Fareed Zakaria se touto problematikou zabýval a dle jeho názoru jsou občané arabských států a arabská společnost často těmi, kdo stojí liberálnějším vůdcům v cestě při jejich případných snahách o demokratizaci dané země. Například v Maroku, Jordánsku a Kataru jsou podle Zakarie tyto vůdcové, kteří vládnou monarchistickým stylem mnohem liberálnější v politických oblastech, než občané, kterým vládnou.⁴⁶

2.2 PROBLEMATIKA TRANZICE ARABSKÝCH AUTORITÁŘSKÝCH STÁTŮ K DEMOKRACII

Brumberg zastává názor, že zaostalost, ngramotnost a všeobecná nevědomost občanů arabských států patří mezi příčiny konzervatismu, který v daných zemích převládá a přetrvává a stojí v cestě snahám o demokratizaci.⁴⁷

Další podstatnou překážkou pro snahy o liberalizaci a demokratizaci států je islám, který je v rozporu s mnoha nezbytnými prvky demokratické společnosti. Jako příklad nesouladu s demokratickou společností, který je ovlivněn islámem můžeme uvést postavení

⁴⁶ ZAKARIA, Fareed a Inari RAUTSI. *Budoucnost svobody: neliberální demokracie v USA i ve světě*. Vyd. 1. Překlad Jaroslav Veis. Praha: Academia, 2004. XXI. století, s. 148

⁴⁷ BRUMBERG, Daniel. Democratization in the Arab World? The Trap of Liberalized Autocracy. *Journal of Democracy*. 2002, 13(4), 56-68, s. 56-68

žen, které je v arabských zemích mnohdy značně nepříznivé. Ženy mají v těchto nedemokratických státech postavení, které je podřízeno mužům, a nejsou jim rovnoprávné.⁴⁸

Režimy v Egyptě, Maroku a Jordánsku se pokusily provést jisté kroky pro demokratizaci země. Snaha těchto států však byla v důsledku bez úspěchu a neměla očekávané výsledky. Tyto výše jmenované státy podle Brumberga možná projdou stejným procesem jako Sýrie za vlády Bašara Assada, která se o uvolnění režimu pokusila, ale nakonec se vrátila opět do původního stavu. Státy jako Irák a Saudská Arábie se ale o tyto kroky ani nepokusily. Snahy o liberalizaci v těchto zemích neproběhly ani v té nejmenší míře.⁴⁹

Můžeme říci, že ustálenost a propojenost s nedemokratickými režimy je pro Arabský svět typická. Nastolit demokracii v tomto prostředí, které jí není od své podstaty nakloněno kvůli smýšlení společnosti, je tedy značně nereálné. Opozice nemá v těchto státech žádný prostor a je perzekuována a pronásledována s využitím teroru a moci státních složek, které si snaží udržet svou moc. Tyto režimy využívají v hojné míře závislé instituce, které zvyšují jejich kontrolu nad obyvatelstvem. Ekonomika je v těchto autoritářských státech řízena vládou a nefunguje přirozeně. V těchto státech převládají nedemokratické ideologie a společenské zvyky, které jsou v rozporu s demokratickým fungováním společnosti. Všechny tyto zmíněné rysy arabských autoritářských režimů napomáhají v znesnadňování pronikání demokracie a utvářejí prostředí, které je vhodné pro represí obyvatelstva a pro jeho kontrolu vládnoucími režimy. Podle Zakarii stvořil Arabský svět diktaturu. A tato diktatura pak podle něj dala zrod terorismu. Zakaria dále uvádí, že terorismus, který v těchto zemích vzniká, je jen ten nejnápadnější projev toho jaká dysfunkce panuje mezi tamní společností a státy. Společnost v těchto státech podle něj totiž stagnuje a panuje v ní absence intelektuality. Hospodářství těchto režimů je značně paralyzováno a nevyvíjí se přirozeně.⁵⁰

2.3 TYPY ARABSKÝCH AUTORITÁŘSKÝCH REŽIMŮ A TYPY ZÍSKÁVÁNÍ JEJICH LEGITIMIZACE

Jak už bylo zmíněno na začátku kapitoly, Arabské autoritářské režimy se od sebe často liší. Některé z těchto režimů jsou více nedemokratické a tyranické než jiné. Pro pochopení tohoto specifika je nezbytné zaměřit se na to, jaké typy strategií pro udržení se u moci

⁴⁸ BRUMBERG, Daniel. Democratization in the Arab World? The Trap of Liberalized Autocracy. *Journal of Democracy*. 2002, 13(4), 56-68, s 56-57

⁴⁹ tamtéž

⁵⁰ ZAKARIA, Fareed a Inari RAUTSI. *Budoucnost svobody: neliberální demokracie v USA i ve světě*. Vyd. 1. Překlad Jaroslav Veis. Praha: Academia, 2004. XXI. století, s. 150

využívají jejich vládcí. Tyto režimy a jejich vládcí získávají legitimitu různými způsoby. Legitimitu získávají tyto režimy různým způsobem. Můžeme je tedy rozdělit podle akcentů, které využívají pro získání své legitimacy.

Mezi tyto akcenty patří:

1. Náboženský
2. Nacionalistický
3. Socialistický
4. Modernizační
5. Prozápadni či prosovětská orientace států

2.3.1 Náboženství

Je velmi důležitým činitelem v utváření života a politiky v arabských zemích. Náboženství má v těchto státech takový vliv, že dokáže dodat autoritativním režimům, které jej využívají potřebnou legitimitu k jejich fungování. Náboženství je také schopno zmobilizovat davy občanů. Vůdcové těchto režimů jsou si těchto náležitostí vědomi a snaží se proto využívat náboženství pro svůj prospěch. Staví se proto často do pozice náboženských islámských vůdců a všechny své činy ospravedlňují tím, že jsou z vůle Alláha. Autoritativní režimy fungující na bázi náboženství se snaží podporovat islám podle jeho tradičního výkladu. Tyto režimy usilují o nastolení práva na základech islámského práva šarija. Tato taktika má však jisté úskalí, jelikož státy, které podporují tradiční islám, jsou náchylné ke vzniku radikálních islámských hnutí, které usilují o ještě více doslovné dodržování islámu, které už může být ale v rozporu se zájmy vládnoucí vrstvy režimu.⁵¹

Radikální muslimové s fundamentálním pohledem na islámské náboženství vidí islám jako jediný správný systém pro život ve státech. Tito radikálové usilují o maximální dodržování islámu. Režim, který ale dosáhne legitimizace pomocí islámského náboženství se stane stabilním, protože jeho legitimita je v očích obyvatel daného státu dána bohem a je tudíž absolutní a nezpochybnitelná. Typickým státem tohoto typu je například Irán. Především tedy v období, kdy byl ajatolláh Chomejní u moci.⁵²

⁵¹ BRUMBERG, Daniel. Democratization in the Arab World? The Trap of Liberalized Autocracy. *Journal of Democracy*. 2002, 13(4), s.62

⁵² ZAKARIA, Fareed a Inari RAUTSI. *Budoucnost svobody: neliberální demokracie v USA i ve světě*. Vyd. 1. Překlad Jaroslav Veis. Praha: Academia, 2004. XXI. století, s.152

2.3.2 Nacionalismus

Arabské autoritářské státy také často užívají nacionalismus pro získání své legitimizace. Tento arabský nacionalismus můžeme rozdělit na dva druhy. Blízký východ je v tomto ohledu totiž opět poněkud specifický.

1. Nacionalismus panarabský

Tento typ nacionalismu je specifickým pro arabské státy. Tento typ nacionalismu nenazývá panarabismus. Tato teorie se snaží o propagaci sjednocování Arabů. Toto sjednocování má probíhat od Maroka až po Perský záliv. Tato teorie počala vznikat ke konci 19. Století. Jejím stěžejním bodem bylo sjednocení Arabů. Vliv tohoto nacionalismu byl patrný primárně v období 50. a 60. letech 20. století. V tomto období došlo k vzniku takzvané Sjednocené arabské republiky. Během tohoto období došlo v roce 1945 ke vzniku Ligy arabských států. Představiteli této Ligy bylo politické hnutí Baas v Sýrii a Iráku a přívrženci egyptského prezidenta Násira. Posledním zástupcem tohoto politického hnutí bylo Hnutí arabských nacionalistů v Palestině.⁵³

2. Nacionalismus klasický

Tento klasický typ lokálního nacionalismu můžeme zaznamenat v každém státu. Tento nacionalismus zasahuje vždy jednotlivý stát zevnitř a stát jej využívá k získání své legitimacy. Vliv tohoto typu nacionalismu je menší než nacionalismu panarabského typu. Tento fakt je zapříčiněn tím, že lokální nacionalismus musí operovat a fungovat v arabském prostředí, které je značně nejednotné kvůli lokálně žijícím menšinám, které usilují o vlastní státy, jako například Kurdové.

2.3.3 Socialistické prvky

Tyto socialistické aspekty získávání legitimacy nemají co dočinění ani s náboženstvím či s nacionalismem. Jsou odděleny od ideologických a filozofických myšlenek. Jejich podstatou je hospodářství a rozvoj ekonomiky. Akcenty se tedy mohou v arabských autoritářských režimech bezproblémů prolínat. Tyto strategie získání legitimacy si mnohdy navzájem neodporují. Socialismus můžeme považovat za ekonomickou filosofii, která je pro arabské státy značně typická. Všechny tyto státy se snažily užívat centrálně plánované hospodářství,

⁵³KRAMER, Martin. *Arab Nationalism: Mistaken Identity* [online]. In: . 1993 [cit. 2016-04-16]. Dostupné z: <http://martinkramer.org/sandbox/reader/archives/arab-nationalism-mistaken-identity/>

řízenou ekonomiku a znárodňování. V případě znárodňování můžeme mluvit jak o znárodňování absolutním tak i částečném.⁵⁴

Časem se ale ukázalo, že tyto zvolené strategie nebyly zrovna ideální a zapříčinily ekonomickou stagnaci daných států a s ní i spojenou následnou ekonomickou krizi.⁵⁵

Pro tyto režimy je i přes jejich možnou neoblubu typická apatie a pasivní postoj jejich občanů, která je zapříčiněna byrokracií, která je v nich značně rozšířená, aby byly vůbec schopny udržet svůj řízený model hospodářství.

2.3.4 Modernizace

Modernizační akcent není dominantním faktorem, který by se prosazoval v politice autoritativních vůdců, ale dotváří jejich politiku a strategii. Modernizace pomáhá podpořit pozici vůdce a také zvyšuje legitimitu a oblibu režimu u obyvatel. V arabské politice je modernizační akcent často využíván na začátku ustavení režimu a podporuje jeho stabilizaci.⁵⁶

Modernizace daných států se odehrává především na poli zdravotnictví, vzdělávání, stavebnictví a infrastruktury. Typickým režimem tohoto typu byl Egypt za vlády Násira v období let 1954 až 1970. Režimy tohoto typu jsou označovány Zakariou za rentiérské režimy. Tento název volí Zakaira proto, že tyto státy využívají svých značných příjmů z vývozu nerostných zdrojů. Především tedy ropy a zemního plynu. Finanční zdroje získány tímto způsobem jsou značné a stát proto nevybírání daně od svých občanů. To může působit jako pozitivum, ale skutečnost je podstatně jiná. Tyto režimy využívají snadně nabytého bohatství a nemají tak potřebu snažit se o hospodářskou modernizaci, ke které běžně dochází ve státech, jež se musejí snažit efektivně hospodařit s penězi získanými z daní svých občanů. Politická modernizace v těchto státech také neprobíhá, jelikož tyto režimy připisují iluzionální příznivou ekonomickou situaci země, která nenutí vládu vybírat daně, svým vlastním ekonomickým schopnostem. Využívají tedy rentiérského fungování jejich ekonomiky k získávání legitimacy v očích občanů.⁵⁷

⁵⁴ ZAKARIA, Fared a Inari RAUTSI. *Budoucnost svobody: neliberální demokracie v USA i ve světě*. Vyd. 1. Překlad Jaroslav Veis. Praha: Academia, 2004. XXI. století, s.147-199

⁵⁵ tamtéž, s.166

⁵⁶ BRUMBERG, Daniel. Democratization in the Arab World? The Trap of Liberalized Autocracy. *Journal of Democracy*. 2002, 13(4), 56-68, s. 56-68

⁵⁷ ZAKARIA, Fared a Inari RAUTSI. *Budoucnost svobody: neliberální demokracie v USA i ve světě*. Vyd. 1. Překlad Jaroslav Veis. Praha: Academia, 2004. XXI. století, s.171

Arabské státy také ve značné míře investují své snadno nabyté bohatství z přírodních zdrojů do budování a modernizace armády. Výnosy těchto států jsou nemalé, a proto si tyto investice mohou bez problémů dovolit. Tento důsledek přebytku financí pro armádní modernizaci je značně negativní, protože zvyšuje válečné schopnosti daných autoritářských režimů a tím také upevňuje jejich moc. Silná armáda totiž zvyšuje stabilitu režimu a také jeho opresivní aspekty. Armáda má tedy ve fungování autoritářských států významné postavení. Často se pak tedy stane, že tyto státy jsou vedeny vojenskými hodnostáři.⁵⁸

2.3.5 Prozápadní a prosovětská orientace arabských autoritářských států

Arabské autoritářské státy lze také dělit dle jejich zahraniční politiky a politické orientace na východ či západ. Mluvíme zde o prozápadní orientaci na Evropu a USA a v minulosti na prosovětskou. V dnešní době se z prosovětské orientace stala proruská. Značná část z těchto států vystřídalala během své existence orientaci z proruského bloku na západní a naopak. Tyto změny v orientaci se odehrávaly z čistě praktických důvodů podle toho, která strana nabízela státům blízkého východu výhodnější podmínky. Je ale důležité zmínit, že arabské autoritářské režimy tíhly vždy spíše k sovětskému svazu a dnešnímu Rusku. Spolupráce s SSSR probíhala nejvíce období 70. a 80. let 20. století. Tuto spolupráci rozvíjel nejvíce Egypt a Irák. Oba tyto státy dokonce podepsaly se SSSR smlouvy zahrnující vzájemnou pomoc a přátelství.⁵⁹

Tato spojení byla čistě užitkového charakteru a nefigurovaly v nich žádné hlubší ideologické pohnutky. Spolupráce se SSSR ale umožnila, například pomocí aplikace socialistických užívaných SSSR, snadnější znárodnování ropného průmyslu, který vůdcové arabských autoritářských režimů tak moc potřebovali pro usnadnění a stabilizaci své vlády. Tím, že se tyto státy spojily se SSSR se automaticky do opozice proti USA a Izraeli, ve kterých viděli své primární nepřátelé a imperiální hrozbu. Státy blízkého východu jsou značně nestabilní. V momentu kdy jim byla ze strany USA nabídnuta výhodnější spolupráce, než se SSSR se tyto státy dokázaly rychle přeorientovat na západ. Takto učinil například Irák během iránsko-irácké války. Saddam Hussain vyhodnotil, že orientace na USA je pro něj výhodná a tak s nimi navázal diplomatické styky. Podepsané smlouvy se SSSR nebral nijak na vědomí.

⁵⁸ ZAKARIA, Faeed a Inari RAUTSI. *Budoucnost svobody: neliberální demokracie v USA i ve světě*. Vyd. 1. Překlad Jaroslav Veis. Praha: Academia, 2004. XXI. století, s.172

⁵⁹ KARSH, Efraim a Inari RAUTSI. *Saddám Husajn: politická biografie*. 1. vyd. Překlad Pavel Vereš. Praha: Melantrich, 1996. Historie a literatura, s.83

Příslib zbraní a potravinové podporby byly během války s Iránem až příliš lákavé a vůdce Iráku je proto neodmítnul.⁶⁰

Egypt se také pokusil orientovat na západ. Roku 1979 uzavřel s Izraelem mírovou smlouvu. Došlo k pokusu o mírové řešení sporů. Tento akt se ale nelíbil Lize arabských států. Egypt z ní byl za snahy o mírové řešení situace s Izraelem vyloučen. Ostatní arabské státy viděly počínání Egypta jako zradu ligy. Další prozápadně orientovanými státy jsou například Saudská arábie a Jordánsko. Obecně se dá říci, že státy v Perském zálivu jsou povětšinou nakloněny k západu a snaží se s ním mít dobré styky.⁶¹

Můžeme konstatovat, že drtivá většina arabských států jsou autoritativní režimy. Naděje pro přirozenou cestu demokratizace, či vůbec přechod k jejich demokratizaci je u těchto států značně mizivá. Prezidenti daných států vládnoucích s neomezenou mocí a nemají jediný důvod upustit od své moci. Ba naopak se snaží co nejvíce udržet v čele svých zemí pomocí jakýchkoliv možných prostředků. Můžeme konstatovat, že režimy od kterých byl v období 60. let 20. století očekáván vývoj k demokracii, se staly ještě více nedemokratickými. Specifikum arabských států je takové, že zatímco se míra demokracie a liberalismu zvyšuje všude jinde ve světě, tak na území těchto států dochází k upevňování nedemokratického způsobu vládnutí a vývoje společnosti. Lze tedy konstatovat, že arabské státy si zvolily jiný směr, než zbytek světa. Demokracie v těchto zemích nenarůstá, ale klesá.⁶²

Ze současného vývoje situace v daných zemích si nemůžeme moc dovolit tvrdit, že by mělo v dohledné době dojít ke změně společnosti a tranzici jejího charakteru z autoritářského na demokratický. Arabská společnost totiž díky specifickým kulturním a historickým prvkům tíhne k autortitářské formě vlády.

⁶⁰ KARSH, Efraim a Inari RAUTSI. *Saddám Husajn: politická biografie*. 1. vyd. Překlad Pavel Vereš. Praha: Melantrich, 1996. Historie a literatura, s.167

⁶¹ ZAKARIA, Fareed a Inari RAUTSI. *Budoucnost svobody: neliberální demokracie v USA i ve světě*. Vyd. 1. Překlad Jaroslav Veis. Praha: Academia, 2004. XXI. století, s.168

⁶²tamtéž, s.168

3 POLITICKÝ ISLÁM

Tato teoretická kapitola se bude věnovat dalšímu faktoru, který ovlivňuje arabské autoritářské režimy. Islámské náboženství je významný a nedílný prvek arabských zemí. Islám ale dosahuje i politického charakteru a často přímo ovlivňuje dění ve státech, kde se praktikuje. Státy, jež jsou předmětem této práce, se s politickým a radikálním islámem potýkaly v minulosti a problémy jim činí i v současné době. Tato kapitola přiblíží některé ze základních náležitostí a údajů, které popisují roli islámu v politice.

3.1 ZÁKLADNÍ FAKTA O ISLÁMU

Na zemi je okolo 1,5 miliardy vyznavačů islámu. Toto číslo dělá z islámu jedno z nejrozšířenějších náboženství. Lidé vyznávající islám jsou označováni jako muslimové. Muslimové jsou dále děleni na dvě frakce. První frakcí jsou sunnité, kteří tvoří okolo 90 % lidí vyznávajících islám.⁶³

Sunnité se liší od šiitů tím, že uznávají nástupnictví Abú Bakra jako vůdčí osobnosti, po Mohammedově smrti. Součástí víry sunnitských muslimů jsou sunny, které jsou označovány za živý Korán.⁶⁴

Sunnité jsou mnohem početnější než šiité. Muslimská populace je zhruba z 90% složena ze sunnitů a na šiity připadá jen 10%. Šiitská menšina na rozdíl od sunnitské neuznává nástupnictví Abú Bakra, ale věří, že právoplatným nástupce by měl být Alí ibn Abí Tálíb, který byl Mohammedovým bratrancem a zároveň zetěm. Áliho nárok na nástupnictví chálify byl pokrevní. Šiité žijí především ve státech na Blízkém východě. Konkrétněji tedy například v Íránu, Iráku a v Sýrii. Mezi sunnitskými a šiitskými muslimy vždy panovaly časté spory, které přetrvávají i do dnešních dní.⁶⁵

Zakladatelem islámu je prorok Mohammed, který je tak považován za druhou nejvyšší autoritu po bohu Alláhovi. Islám jako takový nemá na rozdíl od křesťanství žádnou oficiální církevní organizaci. Církev je nahrazena uznávanými duchovními autoritami, učenci a právníky. Šiité v Íránu si ale vytvořili určitou náboženskou hierarchii. Ve 20.století vznikla

⁶³ Islám. *Aktuálně.cz* [online]. 2011 [cit. 2016-04-13]. Dostupné z: <http://www.aktualne.cz/wiki/zahranici/islam-muslim-koran-mohamed/r~i:wiki:1143/>

⁶⁴ KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. Vyd. 2. Praha: Vyšehrad, 1998, s. 26

⁶⁵ tamtéž, s. 26

v Íránu teokracie v jejímž čele stály nejvyšší šíitské autority. Tyto autority v Íránu disponují titulem ajatolláh.⁶⁶

3.2 DŽIHÁD

Džihád je v dnešních dnech velmi známý pojem spojený s islámským terorismem. Jedná se o jeden z pilířů víry islámu. Povinností pravých muslimů je podle koránu bojovat za jejich víru a šířit ji. Cílem džihádu je tedy islamizace celého světa. Lidé jsou vyzváni k přijetí víry a pokud odmítnou, tak je stihne trest smrti. Džihád je vykládán v dnešní době mnoha různými způsoby. Jedna z teorií jej popisuje jen jako obranu islámu, kdežto další jej popisuje jako aktivní a agresivní snahu o šíření islámu. Radikálové využívají často pasáže z koránu o džihádu k verbování nových členů a jejich fanatizaci, protože tyto pasáže přislíbují mučedníkům při smrti během svaté války okamžitý vstup do ráje a 72 pannen.⁶⁷

3.3 POLITICKÝ ISLÁM

Politický islám bývá také označován jako islamismus. Některé teorie nepovažují islám za náboženství ale za ideologii, která proniká do všech aspektů života. Islám se intenzivně projevuje do životů lidí, kteří jej vyznávají. Islám také obsahuje snahu o organizovanou islamizaci, která bývá mnohdy doprovázena revolucemi a terorismem. Pokud je při šíření islámu užíváno násilí, tak tyto činy bývají označovány za extremismus.⁶⁸

Islám se vyznačuje od 19. Století dvěma různými podobami. Radikální z nich začala postupem času přicházet do souladu s moderními státními institucemi a zákony, kdežto druhá se stále více radikalizuje a dochází u ní k džihádismu.⁶⁹

3.3.1 Fundamentalismus modernistický a tradicionalistický

Pojem fundamentalismus byl poprvé použit egyptským sociologem. Abdel-Malek označil fundamentalismus jako návrat k pramenům islámu. Cílem fundamentalismu je šířit islám. Pojem fundamentalismus je v dnešních dnech chápán jako nebezpečí pro západní společnost. Fundamentalismus nemá podle Stephana H. Pfurtnera co dočinění s racionalitou.⁷⁰

Fundamentalisté odmítají jakoukoliv kritiku proroka Mohammeda, Alláha a koránu. Tito radikálové požadují návrat ke starým tradicím a koránu.⁷¹

⁶⁶KROPÁČEK, Luboš. *Islám a Západ: historická paměť a současná krize*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2002. Moderní dějiny, s. 76

⁶⁷KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. Vyd. 2. Praha: Vyšehrad, 1998, s. 114-116

⁶⁸KROPÁČEK, Luboš. *Islám a Západ: historická paměť a současná krize*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2002. Moderní dějiny, s. 82

⁶⁹BARŠA, Pavel. *Západ a islamismus: střet civilizací, nebo dialog kultur?*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2001. Politologická řada, s. 160-163

⁷⁰KROPÁČEK, Luboš. *Islámský fundamentalismus*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 1996, s. 9-19

⁷¹tamtéž, s. 20-33

Tradicionalní fundamentalismus je nejčastěji praktikován na vesnicích. Tento typ radikálního islámu se snaží co nejvíce navracet k společenským zvykům a zákonům, které platily v minulosti. Modernistický fundamentalismus je spíše spjat s městy. Tradicionalisté primárně vzhlížejí k islámským duchovním autoritám. Modernističtí fundamentalisté jsou zase často členy různých radikálních hnutí.⁷²

3.3.2 Islamismus

Islamismus je spojen s modernistickým fundamentalismem. Jde o moderní politické a sociální hnutí. Islamismus můžeme označit za protipól liberální západní demokracie. Islamisté usilují o podřízení jak individuálního, tak i společenského života koránu a islámské víře. Toto hnutí často využívá totalitní a fašistické prvky. Hlavními představiteli je sunnitské Muslimské bratrstvo a iránská šíitická teokratická vůdcovství.⁷³

3.3.3 Teroristický džihadismus

Teroristický džihadismus je forma svaté války vedená pomocí teroru a bombových útoků. Tento typ džihádu se poprvé objevil v 80. letech 20. století a přetrvává do dnes. Podstatou teroristického džihadismu je totální a nemilosrdná mučednická válka proti západním státům, Izraeli a muslimským státům, které nejsou dostatečně radikální. Nejznámější postavou spojenou s tímto hnutím je Usáma bin Ládín a jeho teroristická organizace al-Kaidá. Teroristické útoky mají na svědomí povětšinou nevinné lidi, kteří byli ve špatný čas na špatném místě. Teroristé způsobí většinou režimům a jejich armádám jen malé škody, ale při jejich útocích umírá mnoho civilistů. Teroristé se totiž zaměřují primárně na civilní cíle.⁷⁴

⁷² KROPÁČEK, Luboš. *Islámský fundamentalismus*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 1996, s. 20-33

⁷³ BARŠA, Pavel. *Západ a islamismus: střet civilizací, nebo dialog kultur?*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2001. Politologická řada, s. 160-163

⁷⁴ KROPÁČEK, Luboš. *Islámský fundamentalismus*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 1996, s. 124

4 TEORIE KONFLIKTU

Tato kapitola pojednává o teorii konfliktů. Jejím cílem je přiblížit obecnou teorii nahlížení na konflikty. Tato teorie bude později aplikována v kapitole pojednávající o současném vývoji v cílových státech. Je zde několik teorií nahlížení na problematiku konfliktu. Pro potřeby této práce byly proto zvoleny typologie ozbrojených konfliktů, které jsou předmětem jejího zájmu.

4.1 DEFINICE KONFLIKTU

Definice pojmu konflikt není jednotná. Je zde totiž více možných definic a náhledů na danou problematiku. Autoři pojem konflikt vymezují různě. Proto budou v této kapitole zmíněny tři různé pohledy na problematiku konfliktu.

4.1.1 Definice pojmu konflikt podle O. Bartose a P. Wehra

Bartos a Wehr spatřují primární atributy konfliktu v neslučitelnosti cílů soupeřících stran. Konflikty mohou podle nich být ale také zapříčiněny nepřátelstvím mezi soupeřícími stranami. Konflikt je v jejich podání střetem dvou, či více zneprátelených stran, které se snaží prosadit své cíle, které jsou neslučitelné s cíli jejich protivníků a navzájem si kolidují. Wehr a Bartos ale dodávají, že definovat neslučitelnost cílů soupeřících stran není vždy snadné a porot do svého konceptu konfliktu zahrnuli i aspekt nepřátelství.⁷⁵

4.1.2 Definice pojmu konflikt podle F. Tesaře

F. Tesař vidí konflikt jako projevy sobectví, které může být individuálního, či kolektivního rázu. Tesař zasátáv názor, že lidé trpí sklony upřednostňovat prospěch své skupiny, či sebe sama nad ostatními lidmi. Jeho definice konfliktu tedy spočívá v sobectví lidí.⁷⁶

4.1.3 Definice pojmu konflikt podle Š. Waisové

Š. Waisová vymezuje pojem konflikt tím, že mu přiřazuje několik charakteristik. Každý konflikt je podle ní charakteristický:

1. Stranami konfliktu, které stojí proti sobě
2. Jednáním stran v daném konfliktu
3. Zájmy a hodnotami stran v konfliktu
4. Neslučitelností zájmů a hodnot stran v konfliktu⁷⁷

⁷⁵ BARTOS, Otomar J. a Paul WEHR. *Using Conflict Theory*. 1. New York: Cambridge University Press, 2002, s. 27 - 28.

⁷⁶ TESARĚ, Filip. *Etnické konflikty*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007. Politologie (Portál), s. 26.

⁷⁷ WAISOVÁ, Šárka. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Vyd. 1. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. Politologie (Portál). ISBN 978-80-7380-339-1, s. 38.

Tyto tři výše zmíněné pohledy na pojem konflikt se shodují v tom, že konflikty vznikají kvůli neslučitelným zájmům soupeřících stran. Dalším společným faktorem těchto náhledů na konflikty je také to, že spatřují konflikt jako situaci, ve které nemusí nezbytně figurovat násilí.

Pro efektivní zkoumání konfliktů je třeba znát specifické vlastnosti stran, které jsou do konfliktu zapojeny a dále je také důležité znát jejich cíle a zájmy, které byly příčinami vzniku konfliktu. Pro takové porovnání je potřeba znát geopolitické a ekonomické postavení stran v konfliktu a také historické náležitosti vztahů, které mezi nimi před vypuknutím konfliktu panovaly.⁷⁸

4.2 TYPOLOGIE KONFLIKTU

Pro definici typů konfliktu jsou běžně užívána tři základní hlediska. Tato hlediska vycházejí z charakteristických rysů konfliktu.

1. Prostředky, které byly využity k řešení konfliktu
2. Prostorové vymezení daného konfliktu
3. Příčiny daného konfliktu⁷⁹

4.2.1 Typologie konfliktu podle prostředků užitých k jeho řešení

Prostředky, které byly užity k řešení konfliktu, dělí konflikty na neozbrojené a ozbrojené konflikty. Jeden ze států v konfliktu je většinou vždy na svém vlastním území. Tento stát je OSN (Organizace spojených národů) vnímán jako autorita daného území a v případě jeho narušení může legitimně využít násilí. Státy bránící své území, jsou v otázce konfliktu favorizovány mezinárodním společenstvím. Stát vnikající na cizí území je chápán jako agresor.⁸⁰

4.2.2 Typologie konfliktu podle jeho prostorového vymezení

Prostorové vymezení konfliktů se dělí na mezinárodní konflikty a vnitrostátní. Typickými mezinárodní konflikty s užitím násilí jsou války.⁸¹

Vnitrostátní konflikty jsou označovány jako systémové konflikty. Jejich podstatou je snaha o změnu rozdělení moci a poměrů ve státu. Mezinárodní konflikty se odehrávají mezi dvěma a více státy.⁸²

⁷⁸ WAISOVÁ, Šárka. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Vyd. 1. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. Politologie (Portál), s. 39.

⁷⁹ Tamtéž, s. 40.

⁸⁰ WALLENSTEEN, Peter. *Understanding conflict resolution: war, peace, and the global system*. London: SAGE Publications, 2002, s. 63

⁸¹ KREJČÍ, Oskar a Paul Ernest WEHR. *Mezinárodní politika*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Ekopress, 2001, s. 430.

Konflikty, které započaly během Arabského jara, měly vnitrostátní povahu. Šlo o povstání různých hnutí opozice a povstalců, kteří chtěli svrhnout dosavadní vládu a změnit poměry ve státu.⁸³

Míra vnějších vlivů, které by ovlivňovaly vnitrostátní konflikty, by měla být minimální a v nejlepším možném případě žádná. Do vnitrostátních konfliktů by tedy neměla zasahovat politická, diplomatická a ani ekonomická síla z jiného státu. Jelikož ale žijeme v globalizovaném světě, ve kterém je vše propojeno se vším, tak k takové situaci již téměř nedochází. Vnitrostátní konflikty jsou v dnešní době ve většině případů ovlivněny vnějšími vlivy ostatních států. Toto pravidlo platí především pro násilné ozbrojené konflikty. Značná část občanských válek, které se odehrály v zemích třetího světa, byly poznamenány nižší, či vyšší mírou vlivu vyspělých států, které v rozvojových zemích sledovaly své zájmy.⁸⁴

Podle výše uvedených kritérií a teorií, které Waisová rozpracovala bychom nemohli označit konflikty, které vypukly během arabského jara v Syrii, Libyi a Iráku za vnitřní konflikty. Tyto konflikty byly totiž ovlivňovány vnějšími vlivy. Konflikty roku 2011 byly vnitřními konflikty pod vnějším vlivem.⁸⁵

4.2.3 Typologie konfliktu podle jeho příčin

Konflikty se dále dělí podle jejich příčin a cílů, jejichž dosažení strany konfliktu sledovaly. Tyto konflikty mohou být teritoriální, ekonomické, politické a ideologické,

1. Teritoriální konflikt je sporem o území mezi státy
2. Ekonomické konflikty se týkají sporů o zdroje, kterými mohou být například nerostné bohatství či voda.
3. Politické konflikty jsou zapříčiněny povstanci a revolučními hnutími, které se snaží změnit poměry moci v zemi.
4. Ideologické konflikty jsou zapříčiněny střety více různých ideologií, které jsou navzájem nekompatibilní. Mezi tyto konflikty se řadí i náboženské konflikty.⁸⁶

Konflikty, které v roce 2011 vypukly, jsou podle této klasifikace řazeny do politických konfliktů, protože se jednalo o snahy svrhnout vládnoucí režimy.⁸⁷

⁸² WAISOVÁ WAISOVÁ, Šárka. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Vyd. 1. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. Politologie (Portál), s. 41.

⁸³ tamtéž, s. 42.

⁸⁴ KREJČÍ, Oskar a Paul Ernest WEHR. *Mezinárodní politika*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Ekopress, 2001, s. 448.

⁸⁵ WAISOVÁ WAISOVÁ, Šárka. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Vyd. 1. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. Politologie (Portál), s. 42.

⁸⁶ tamtéž, s. 45.

⁸⁷ PROROK, Vladimír a Aleš LISA. *Teorie a praxe řešení politických konfliktů*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011, s. 42.

4.2.4 Bezpečnost obyvatel ve vnitrostátních konfliktech

Dalším důležitým faktorem, který náleží k vnitrostátním konfliktům je bezpečnost obyvatel daných států. V roce 1994 byla vypracována zpráva OSN o lidském rozvoji. Tato zpráva vymezila sedm oblastí bezpečnosti. Splnění těchto sedmi faktorů ve státě je velmi důležité, jelikož pokud se tak nestane, tak může situace vyústit v konflikty. Zpráva rozlišuje bezpečnost ekonomickou, potravinovou, zdravotní, environmentální, osobní, společenskou a politickou⁸⁸

4.3 DYNAMIKA KONFLIKTU

Každý konflikt projde během svého vývoje různými fázemi a jeho intenzita a dynamika jsou tedy proměnlivé. Autoři, kteří se touto problematikou zabývají, tyto fáze konfliktu popisují jako eskalaci konfliktu a deeskalaci konfliktu.⁸⁹

Změny v intenzitě konfliktů mohou mít často stejné příčiny, jako původní vznik konfliktu. Tyto změny mohou probíhat recipročně či jednostraně. Reciproční změny jsou vedeny z obou zneprátelených stran a jejich vzájemnou interakcí. Tyto reciproční změny v intenzitě konfliktu jsou poměrně časté, protože v momentě kdy jedna strana v konfliktu začne povolovat nátlak a začne snižovat intenzitu konfliktu, tak druhá strana začne většinou tyto kroky také následovat. Jednostranná změna v intenzitě konfliktu je vedena jen jednou z konfliktních stran a protistrana na tuto deeskalaci nezareagovala.⁹⁰

Š. Waisová ve své publikaci *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích* uvádí ještě více typů fází konfliktů:

1. **latentní konflikt** – konflikt, který nepřerůstá v pokusy o eliminaci soupeře
2. **manifestace** - dochází k ní v momentu, kdy jedna strana vyřkne své záměry, které kolidují se záměry protistrany
3. **eskalace** – během této fáze dochází k vyhocení vztahů mezi zneprátelenými stranami, jelikož ani jedna z nich nechce ustoupit od svých cílů a požadavků, během eskalace je šance mírového řešení konfliktu mnohdy mizivá
4. **vypuknutí násilí** – ozbrojené střety mezi zneprátelenými stranami
5. **mrtvý bod** – je ideální pro pokusy o mírové řešení konfliktu, v této fázi nedisponuje ani jedna ze stran prostředky, které by jí zajistilo vítězství nad protivníkem a jeho eliminaci

⁸⁸ UNITED NATIONS DEVELOPMENT PROGRAMME. *Human development report 1994*. New York: Oxford University Press, s. 24 – 25.

⁸⁹ BARTOS, Otomar J. a Paul WEHR. *Using Conflict Theory*. 1. New York: Cambridge University Press, 2002, s. 98.

⁹⁰ tamtéž, s. 99 – 110.

6. **deeskalace konfliktu** – snižování intenzity konfliktu a ozbrojených střetů, vztahy soupeřících stran se v této době mění, deeskalace se často účastní třetí strany
7. **řešení konfliktu** – řešení příčin konfliktu, přerozdělování území a podobně
8. **postkonfliktní urovnávání vztahů** – konflikt je v této fázi zažehnán a obě strany se snaží mezi sebou urovnat vztahy⁹¹

Konflikty nemusejí nutně procházet všemi výše zmíněnými fázemi. Platí to především pro dlouholeté konflikty. Tyto dlouhodobé konflikty procházejí obdobími eskalací a deeskalací. Je tomu tak, protože ani jedna ze soupeřících stran nemá dostatečně prostředky k eliminaci konkurence. Soupeřící strany mohou mít navíc odlišné cíle a panuje mezi nimi proto svár, ale příčiny jejich konfliktu nejsou dostatečně závažné na to aby přerostl v pokusi o eliminaci. Potenciál pro vznik konfliktu, latentní stadium, existuje všude, kde jsou strany s rozdílnými zájmy a cíli, ale vzájemné rozpory nejsou natolik závažné nebo jednotlivé strany nedisponují dostatečnými zdroji, aby se pokusili druhou stranu eliminovat.⁹²

4.4 ŘEŠENÍ KONFLIKTU

K mírovému vyřešení konfliktu může dojít, pouze pokud válčící strany naleznou kompromis, na kterém by se shodly, a utišil by tím pádem jejich spor.⁹³ Logickým řešením konfliktu je také vítězství jedné z bojujících stran. Toto řešení konfliktu je však poněkud rizikové, jelikož poražená strana není s výsledkem často spokojena a po čase konflikt opět vyvolá. P. Wallensteen ve své práci uvedl 7 různých mechanismů, pomocí kterých mohou zneprátelené strany v konfliktu dospět k dohodě.⁹⁴

Mezi tyto mechanismy patří:

1. Změna cílů stran v konfliktu
2. Strany v konfliktu si navzájem rozdělí předmět sporu, o který bojovaly
3. Přenechání kontroly nad předmětem konfliktu třetí straně
4. Strategie něco za něco, při které každá ze stran získá něco, po čem touží
5. Sdílená kontrola nad předmětem sporu
6. Zapomenutí konfliktu

⁹¹ WAISOVÁ, Š. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, s. 56.

⁹² tamtéž, s. 58 – 64.

⁹³ tamtéž, s. 64.

⁹⁴ WALLENSTEEN, P. *Understanding conflict resolution: war, peace, and the global system*. London: SAGE Publications, 2002, s. 107 – 109.

7. Důvodů k ukončení konfliktu zásahem třetí strany ⁹⁵

Příčinami konfliktů, které vypukly v Sýrii, Libyi a Iráku byla špatná ekonomická situace a nespokojenost s politickými režimy. Některé z příčin těchto konfliktů stále přetrvávají. Jiné se vyřešily, ale na jejich místě se objevily nové zdroje problémů. Ve všech zmíněných státech ale doposud panují nepokoje. Této problematice se bude více věnovat kapitola o současném vývoji v Sýrii, Libyi a Iráku.

⁹⁵ WALLENSTEEN, P. *Understanding conflict resolution: war, peace, and the global system*. London: SAGE Publications, 2002, s. 107 – 109.

5 DEZINTEGRACE STÁTŮ

Tato kapitola bude pracovat s teorií dezintegrace států a oslabených států. Tyto teoretické poznatky budou v práci později aplikovány při komparaci jednotlivých států, jejich politických systémů a současné situace.

Terminologie typů oslabených států je široká a existuje v ní mnoho různých termínů, které popisují danou problematiku. Tato bohatá terminologie má však svou nevýhodu, jelikož snaha o vytváření nových pojmů a hlubší deskribci této problematiky vytváří nové teorie a proto v této oblasti neexistuje obecně uznávaná a jednotná klasifikace slabé státnosti. Teorie dezintegrace států podléhá stejným vlivům jako teorie oslabených států. Nemá tudíž jednotný a všeobecně uznávaný koncept, ale je zde mnoho různých teorií vypracovaných autory, kteří se jí zabývají.

5.1 TYPY OSLABENÝCH STÁTŮ

Typologie oslabených států je značně obsáhlá. Pro tuto práci bude proto užito jen sedm často užívaných modelů oslabených států.

5.1.1 Soft State

Tento termín byl užíván Gunnarem Myrdalem pro deskripci států v jižní Asii. V dnešní době se pojem soft state hojně užívá v souvislosti se státy třetího světa. Soft state je státem, ve kterém vláda po svých občanech nevyžaduje mnoho politické aktivity a postrádá základní prvky, které ke státnosti náleží.⁹⁶ Suverenita tohoto státu byla poskytnuta ze strany mezinárodních společenství. Soft states bývají běžně politicky zaostalé, mají potíže s insitucionalizací a jejich státní aparát nefunguje dostatečně efektivně. V těchto státech tak běžně dochází ke ztrátě legitimacy.⁹⁷

5.1.2 Slabý stát

Původní forma pojmu v angličtině je Weak State. Tento termín se ale běžně překládá do češtiny, a proto s ním budeme pracovat v jeho české verzi. Státy, které bývají označovány za slabé, jsou státy, které se vyznačují vnitřní slabostí. Definice tohoto typu státu není jednotná a různí autoři se v ní rozcházejí. Podle Rotberga můžeme mezi slabé řadit mnoho států, které se vyznačují různými aspekty nestability. Mezi tyto prvky nestability patří geografická, fyzická a hospodářská nestabilita. Vnitřní rozpory ve státu patří mezi další

⁹⁶ GUNNAR, Myrdal. *Asian Drama: An Inquiry into the Poverty of Nations, Volume III*. 1. Pantheon Books, 1968, s. 896

⁹⁷ WAISOVÁ, Šárka. *Slabé státy: selhání, rozpad a obnova státnosti*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, s. 20-23

vlastnosti weak states. Vláda těchto mnohdy selhává v jejich řízení. Tyto státy mohou také trpět vnějšími zásahy do jejich politiky.⁹⁸

Barry Buzana spatřuje stěžejní prvky weak states v nedostatečných státních ideích a slabém a nevykonném státním aparátu. Tyto státy tak dle jeho názoru nedisponují prostředky k legitimnímu využívání násilí a nedisponují ani legitimitou získanou od obyvatelstva.⁹⁹

5.1.3 Kvazistáty

Původní anglický pojem je Quasi State. Čeští autoři zabývající se touto problematikou pro ně ale běžně užívají pojem kvazistáty, a proto budeme v práci užívat českou verzi tohoto pojmu. Kvazistáty bývají nejčastěji popisovány dvěma teoriemi. Ta první, která byla vypracována Robertem Jacksonem a Scottem Peggem, popisuje kvazistáty jako státy, které nemají vnitřní suverenitu. Jejich státní hranice jsou ale uznávány mezinárodním společenstvím. Tyto státy tedy mají legální a stabilní hranice, ale nezvládají interní problémy, jako jsou například ekonomika a efektivní a spolehlivý systém vlády.

Druhá teorie kvazistátů byla vypracována Martinem Irou Glassnerem. Tato teorie označuje quasi states za neuznané státy, které ovládají nějaké území, ale postrádají vnější suverenitu a uznání mezinárodního společenství. Tyto státy podle něj také mohou selhávat v empirických attributech státnosti. Tyto quasi states pak dále dělí do šesti typů:

1. Vojensky okupované území
2. Teritoriální území v přechodném statusu
3. Teritoriální území s nejistým statusem
4. Státy, kde vládou povstalců a také národy, které nemají vlastní stát
5. Teritoriální území, která jsou spravována dvěma státy najednou
6. Teritoriální území mezinárodního charakteru¹⁰⁰

Obě tyto koncepce shrnul ve svém díle Martin Riegl. Ten popsal kvazistáty jako státy, které nedokáží působit jako suverénní stát, protože nezvládají splnit vnější či vnitřní podmínky pro suverenitu. Dle jeho názoru tedy lze obě výše zmíněné teorie aplikovat na oba druhy těchto států. Quasi states dle něj nedokáží naplnit podmínky suverenity buď

⁹⁸ROTBERG, Robert. *State Failure and State weakness in a Time of Terror*. Washington. Washington D.C: Brookings Institution Press, 2003, s. 4

⁹⁹BUZAN, Barry. *People, states and fear: an agenda for international security studies in the post-cold war era*. Harlow: Longman, 1991, s 99-101

¹⁰⁰GLASSNER, Martin Ira a Harm J. DE BLIJ. *Systematic political geography: an agenda for international security studies in the post-cold war era*. 4th ed. New York: Wiley, 1989, s. 117

vnitřního, či vnějšího rázu. Je podle něj tedy korektní užívat pro oba tyto typy států, které se vyznačují různými absencemi suverenity státu, pojem kvazistát.¹⁰¹

5.1.4 Křehké státy

Křehké státy jsou státy, jež procházejí fází proces oslabování institucí státu a jejich schopnosti plnit své funkce. Jejich nedostatky popsal Georg Sorensen. Tyto nedostatky spatřoval v ekonomických metodách daných států, které měly podle něj, nedostatečující koherentní národní hospodářství. Další nedostatky fragile states jsou podle něj státní instituce daných států a jejich legitimita. Fragile states podle Sorensena nenaplnují bezpečnostní úkony a pokud je naplňují, tak jen nedostatečně. Osobní svoboda v těchto státech není zajištěna a stejně tak respektování politických práv a dodržování právního státu.¹⁰²

5.1.5 Hroučící se státy

Instituce hroučících se států jsou nadále oslabovány a jejich schopnost plnit své úkony je ještě více limitována. Stát se tedy začíná v této fázi hroučit, ale ještě nedospěl do konečného stádia dezintegrace. Slabé státy se často díky anarchii, která v nich probíhá, mění ve hroučící se státy či zhroucené.¹⁰³

5.1.6 Zhroucený stát

Zhroucený stát je opakem silného státu. Zhroucený stát je státem, který přestal plnit své úkony, a jehož instituce přestaly fungovat. V angličtině se ještě užívá pojem Collapsed State. Collapsed states jsou termínem užívaným pro státy, které jsou ve stádiu naprostého zhroucení. Stav collapsed states je tedy mnohem více extrémní, než stav zhroucených států. V collapsed states panuje mocenské vakuum, tedy absence moci. Tento stát svým způsobem existuje už jen v geografických ohledech. Ostatní náležitosti, které by měl každý stát naplňovat, mu ale zcela chybí.¹⁰⁴

¹⁰¹RIEGL, Martin. Terminologie kvazistátů. Acta Politologica [online]. Praha: Institut politologických studií, 2010, (2) [cit. 2016-06-22]. ISSN 1803-8220. Dostupné z: http://acpo.fsv.cuni.cz/ACPOENG-17-version1-Riegl_02_01_merged.pdf, s. 67

¹⁰²SØRENSEN, Georg. Failed States and International Security II: Sources of Prevention, Modes of Response, and Conditions of State Success and Renewal. *Purdue University* [online]. 1999 [cit. 2016-05-18].

¹⁰³ROTBERG, Robert I. Weak and Failing States: Critical new Security Issues. *Turkish Policy Quarterly*. 3(2), s. 57–69.

¹⁰⁴ROTBERG, Robert I. When States Fail [online]. Princeton University Press, 2003 [cit. 2016-05-16]. Dostupné z: <http://press.princeton.edu/chapters/s7666.pdf>, s. 9.

5.2 KONCEPCE ZHROUCENÝCH STÁTŮ

Definovat koncepci zhroucených států je obdobně obtížné jako definovat teorii selhávajících států. Je zde totiž mnoho různých pojetí této problematiky, a každý autor pro toto téma užívá jiné definice. Vzniká nám zde proto spíše poměrně široké pojednání o jednom z dnešních fenoménů, než o jednotné definici stavu zhrouceného státu.

Někteří politologové odlišují pojmy collapsed state a failed state. Tyto pojmy můžeme přeložit jako zhroucené státy. Christopher Clapham zdůrazňuje, také rozlišování pojmů state collapse a state failure. State collapse je rozpadání státních institucí a state failure je nenaplňování základních státních funkcí, což vede k následnému selhávání. State failure je tedy jistým způsobem neurčitý pojem, protože díky němu vyvstává otázka, co jsou to klíčové funkce státu. Ty totiž můžeme dělit na minimální jako například zajišťování bezpečnosti a maximální což je například sociální péče.¹⁰⁵

Jennifer Millikenová a Keith Krause tvrdí, že state collapse a state failure nejsou na stejné úrovni procesu, ale jedná se o dva rozličné jevy. State collapse se týká institucionální dimenze států a state failure se týká selhání funkcionálních dimenzí státu.¹⁰⁶

Ačkoliv neexistuje konsenzus na vymezení pojmu zhrouceného státu, tak majorita odborníků uznává výklad stavu zhroucených států, jež byla předložena I. W. Zartmanem v jeho díle *Collapsed States*. Zartman považuje za zhroucení státu stav, ve kterém se rozpadá jeho struktura a autorita, tedy dosavadní legitimní státní moc. Stát v této fázi přestává plnit své funkce a přestává v něm platit právo a zaniká politický pořádek.¹⁰⁷

¹⁰⁵ CLAPHAM, Christopher. *The Challenge to the State in Globalized World. Development and Change* [online]. EBSCO Publishing, 2003 [cit. 2016-06-22], s. 776

¹⁰⁶ MILLIKEN, Jennifer a Keith KRAUSE. *State Failure, State collapse, and State Reconstruction: Concepts, Lessons and Strategies* [online]. Blackwell Publishers, 2002 [cit. 2016-06-22]. Dostupné z: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1467-7660.t01-1-00247/abstract>

¹⁰⁷ Introduction: Posing the Problem of State Collapse. ZARTMAN, William. *Collapsed states. The Disintegration and Restoration of Legitimate Authority* [online]. Colorado: Lynne Rienner Publishers, 1995 [cit. 2016-06-22]. ISBN 1-55587-518-1. , s. 5-9 Dostupné z: <https://books.google.cz/books?id=-t-KiA-GNIYC&pg=PR4&lpg=PR4&dq=Collapsed+states.+The+Disintegration+and+Restoration+of+Legitimate+Auth+ority.+Colorado:+Lynne+Rienner+Publishers&source=bl&ots=3dt54IgtVi&sig=Ri3H5o4pKONtPelmqbICGSa u4KU&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKewjS1KbV9LrNAhWlJ8AKHSxlBrsQ6AEILzAB#v=onepage&q=Collapsed%20states.%20The%20Disintegration%20and%20Restoration%20of%20Legitimate%20Authority.%20Colorado%20Lynne%20Rienner%20Publishers&f=false>

Helman a Ratner jako první zmínili pojem failed state v jejich analýze zhroucených států. Zhroucené státy označili jako nepříznivý fenomén doby a tyto státy popisují jako státní celky, které se kvůli jejich rozpadu nemohou udržet v mezinárodním společenství.¹⁰⁸

Zhroucené státy jsou kontrastem vůči ideálně fungujícím státům, které mají funkční vládu, dokaží poskytnout občanům veřejné statky a jsou schopny udržet a tvořit mezinárodní vztahy s jinými státy. Fungující státy mají na rozdíl od zhroucených státy suverenitu.

Zde je několik klasických výkladů pro pojem zhroucený stát:

1. Státy, které jsou zhroucené, bývají mnohdy konfliktní a panuje v nich napětí. Na jejich území běžně probíhají boje mezi různými společenskými skupinami daného státu. Tyto státy nejsou schopny zabezpečit bezpečnost svých občanů. Jejich instituce nefungují a infrastruktura je poškozená či zničená.¹⁰⁹
2. Zhroucené státy nejsou schopny, či nechtějí zajistit minimální občanské podmínky pro život. Mezi tyto podmínky patří například mír a bezpečnost.¹¹⁰
3. Zhroucené státy nedokáží poskytnout svým občanům základní politické statky. Mezi tyto statky patří například bezpečnost, spravedlnost a svoboda.
4. Zhroucené státy jsou státy, ve kterých jejich vláda přišla o kontrolu nad územím, které zpravovala.
5. Ve zhroucených státech je populace či zdroje ovládána nestátními aktéry. Vláda v nich přišla o monopol na užívání legitimního násilí. V těchto státech se běžně hroutí ekonomika.¹¹¹

5.3 TEORIE ROZPADU STÁTNÍ MOCI PODLE RIEGLA

Riegl ve svém díle Proměny politické mapy po roce 1945 zastává názor, že kvazistáty vznikají a zanikají převážně kvůli jejich internímu populačnímu složení. Jako výjimku ale uvádí kvazistáty, které utrpěly externí zásah, který v nich zapříčinil změny. Riegl uvádí, že

¹⁰⁸BROOK, Rosa. *Failed States, or the State as Failure?* [online]. Georgetown University Law Center, 2005 [cit. 2016-06-22]. Dostupné z:

<http://scholarship.law.georgetown.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2117&context=facpub> . No. 89, s. 1160.

¹⁰⁹ROTBURG, Robert. The New Nature of Nation-State Failure. *The Washington Quarterly* [online]. 2002 [cit. 2016-06-22], s. 85-96. Dostupné z:

https://www.boell.de/sites/default/files/assets/boell.de/images/download_de/demokratie/The_New_Nature_of_Nation-State_Failure_Rotberg_2002_en.pdf

¹¹⁰JACKSON, Robert. Failed States and International Security II: Sources of Prevention, Modes of Response, and Conditions of State Success and Renewal [online]. *Institute of International Relations*, 1999, (25) [cit. 2016-06-22], s. 100. Dostupné z: http://www.comm.ucsb.edu/faculty/mstohl/failed_states/1999/papers/Jackson.html

¹¹¹YOO, John. Fixing Failed States [online]. *California Law Review*, 2011 [cit. 2016-06-22]. Dostupné z: <http://scholarship.law.berkeley.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2761&context=facpubs>

McGarry Bartman upozorňoval na fakt, že většina států má heterogenní společnost. Po rozpadu SSSR navíc vzniklo mnoho států, které mají mnohonárodnostní charakter.¹¹²

Vznik kvazistátů bývá zapříčiněn působením nesourodého a znepráteleného obyvatelstva žijícího v nesourodých teritoriích v daném státu. Konflikty, které kvůli tomu vznikají, jsou často ideologického rázu.¹¹³

Je-li nějaká skupina obyvatel vyloučena z podílení se na státní moci, tak často vidí pouze dvě možná východiska. Tím prvním je snaha o secesi a druhém je pokus o svržení vlády. Tyto problémy jsou, ale podle Riegla také často zapříčiněny rigidním přístupem ze strany mezinárodního společenství, které se mnohdy nestaví příliš otevřeně ke změnám státních hranic.¹¹⁴

Riegl dále uvádí, že hlavní příčiny konfliktu nejčastěji pocházejí z negativních reakcí části společnosti, která v daném státu trpí represí. Tyto příčiny konfliktu podle něj mnohdy vycházejí z těchto oblastí:

1. etnické
2. ekonomické
3. historické
4. náboženské
5. jazykové
6. ideologické či politické
7. rasové¹¹⁵

Státy, které se stanou kvazistáty postiženými ztrátou interní i externí suverenity začnou procházet i stavem selhávání státu. Jejich státní moc selhává a přicházejí tak o monopol legitimního násilí. Na jejich území poté začnou vznikat autonomně působící regiony. Tyto regiony otevřeně zpochybňují legitimitu vlády státu a staví se proti ní. Tento typ rozpadu státu zasahuje většinou politickou, ekonomickou, sociální i bezpečnostní oblast státu. Ztráta bezpečnosti je finálním stádiem rozpadu.¹¹⁶

5.3.1 Failed State Index

Riegl dále popisuje Failed State Index. Tento index je součtem dvanácti indikátorů, které vypovídají o situaci v daném státu. Tento index popisuje politicko-vojenskou, sociální a

¹¹² RIEGL, Martin. *Proměny politické mapy po roce 1945*. Praha: Grada, 2013. Politologie (Grada), s. 77

¹¹³ tamtéž, s. 77

¹¹⁴ RIEGL, Martin. *Proměny politické mapy po roce 1945*. Praha: Grada, 2013. Politologie (Grada) s. 78

¹¹⁵ tamtéž, s. 78.

¹¹⁶ tamtéž, s. 79.

ekonomickou situaci, která ve státu panuje. Tyto indikátory vypovídají o míře selhávání státu. Každý indikátor má hodnoty od 0 do 10. Čím vyšší číslo, tím vyšší ohrožení dané oblasti.¹¹⁷

5.3.2 Sociální indikátory

Sociální indikátory dezintegrace napovídají o neschopnosti státu zajistit jeho občanům základní sociální potřeby. Sociální indikátory napovídají mnohé o životních podmínkách v daném státu.

1. Zvyšující se demografický tlak vzniká nadměrou populací v poměru k potravinám. Životně nezbytné zdroje je problematické obstarat, může také docházet k hraničním sporům či obsazování památek a významných míst pouze pro určité skupiny obyvatel.
2. Značný počet uprchlíků a vnitřně přesídlených osob. Příčinou může být nedostatek potravy, choroby či násilí.
3. Existence skupiny hledající pomstu nebo pociťující historickou křivdu. Tato skupina začne vyvolávat etnické násilí. Může se jednat o perzekuované občany státem, či o dominantní skupinu, která vládne státu.
4. Chronický a dlouhodobý odchod obyvatel je odlivem inteligence ze státu. Tyto osoby opouštějí stát, protože mají strach z represe ze strany elit. Jde o dobrovolnou emigraci.¹¹⁸

5.3.3 Ekonomické indikátory

Ekonomické indikátory popisují ekonomickou situaci v daných státech procházejících fází dezintegrace. Tyto ekonomické indikátory pak posléze dávají vzniknout dalším indikátorům například ze sociálního či politicko-vojenského prostředí.

1. Nerovnoměrný ekonomický rozvoj jednotlivých skupin vzniká kvůli nedostatečnému zabezpečování obyvatelstva, protože nepatří k privilegované skupině.
2. Velký ekonomický úpadek je poklesem ekonomiky a měří se podle HDP daného státu, zadlužeností a bankrotu. Stát také začne přicházet o zahraniční investory a jeho

¹¹⁷RIEGL, Martin. *Proměny politické mapy po roce 1945*. Praha: Grada, 2013. Politologie (Grada), s. 90.

¹¹⁸ tamtéž, s. 90

měna se začne devalvovat. Objevuje se šedá ekonomika a pašeráctví. Začne docházet k nárustu koruce.¹¹⁹

5.3.4 Politicko- vojenské indikátory

Politicko-vojenské indikátory jsou primárním ukazatelem dezintegrace. V této dezintegrační fázi již totiž dochází k užívání násilí a v daném státu mnohdy probíhá občanská válka.

1. Kriminalizace spojená s delegitimizací států, či popřípadě pouze jedna z nich – ve státu panuje korupce prováděná ze strany vládnoucích elit, vláda přichází o důvěru, stát není schopen řádně vybírat daně, dochází k početným demonstracím a může dokonce i docházet k armádním revoltám
2. Zhoršování veřejných služeb představuje úpadek primárních státních funkcí, stát není schopen bránit občany před terorismem, vzdělání a zdravotnictví také nefunguje
3. Rozplynutí vlády práva a široce rozšířené porušování lidských práv pro stát znamená, že se vláda stává diktátorskou, dochází k četnému uvěznění občanů a zavražďování médií, armáda je běžně užívána pro politické zájmy vládnoucí elity
4. Bezpečnostní složky chovající se jako stát ve státě jsou dalším ukazatelem selhávajících států. V této fázi začínají bezpečnostní složky zakládat soukromé milice, které mají podporu státu. Dochází k terorizaci opozice vládnoucích elit. Vláda hojně užívá těchto složek pro své záměry.
5. Nárůst frakcionalizovaných elit vzniká v případě, že se začne vláda štěpit na základě etnické příslušnosti. Začíná se objevovat nacionalistická rétorika. Hledá se společný nepřítel.
6. Intervence jiného státu značí externí vměšování do interních záležitostí států. Na území státu působí cizí armáda a ohrožuje stát.¹²⁰

Maximální hodnota Failed State Index je po sečtení všech faktorů 120. Je zde tedy 12 indikátorů a každý z nich může mít maximální hodnotu 10. Státy, které nepřesáhnou hodnotu 30 nejsou v ohrožení. Státy, jejichž index se nachází mezi 30 a 60 mohou začít být monitorovány. Od 60 do 90 může dojít k zásahu mezinárodního společenství, které se může pokusit zabránit zhroucení státu. Pokud se stát pohybuje v rozmezí 90 až 120, tak se nachází ve stavu nedaleko od zhroucení, či se už zhroutil.¹²¹

¹¹⁹ RIEGL, Martin. *Proměny politické mapy po roce 1945*. Praha: Grada, 2013. Politologie (Grada), s. 90

¹²⁰ tamtéž, s. 91

¹²¹ tamtéž, s. 91-92.

5.3.5 Konceptuální mapa

Riegl také popisuje dynamiku vývoje kolabujících států. Tato dynamika popisuje a dobře znázorňuje momenty, během kterých se situace v státu postiženém rozpadem zhoršuje, ale také kdy směřuje ke stabilitě a zlepšuje se. Konceptuální mapa má pět stádií a každé z nich má různé alternativy. Přejít do stabilnějšího stádia však nevylučuje regresi. Stejně takto platí pro zhoršující se situaci. Není totiž vyloučeno, že by mohlo dojít k jejímu zlepšení. Konceptuální mapa dynamiky státu tedy popisuje kvalitativní posuny ve vývoji hroučících se států.

1. Stadium = kořeny konfliktu

- mezi kořeny konfliktu patří například predispozice obyvatelstva daného státu k fragmentaci, historie daného státu a dlouhodobé náležitosti, které mohou ovlivňovat vývoj

2. Stadium = urychlující události

- urychlující události jsou katalyzátorem pro změnu. Můžeme mezi ně například zařadit diskriminační a represivní politiku ze strany vlády, či převrat.

3. Stadium = období transice státu

- v tomto období dochází ve státu ke změnám. Tyto změny mohou být nenásilné, ale mohou být také násilného charakteru.

4. Stadium = transformování státu

- pokud došlo ke změnám bez užití násilí, tak může situace vyústit v poklidné řešení problému, jako například ve volby. Pokud ovšem bylo použito násilí, tak může vzniknout nevyřešený a táhlý konflikt, či dojde k vítězství jedné z bojujících stran.

5. Stadium = výsledek

- poslední stádium záleží na průběhu předešlých stádií. V špatném případě nedojde k vyřešení situace a ve státu nadále převládá chaos. V ideálním případě nastane stav, ve kterém bude možno udržet bezpečnost a stát se začne ubírat směrem ke stabilizaci.¹²²

William Zartman popisuje rozpad státních institucí jako ztrátu kontroly státu nad ekonomickým a politickým životem. Sousední státy se v této situaci začínají vměšovat do záležitostí postiženého státu, který je ve stavu kolapsu a zasahují do něj nepřímo či přímo

¹²² RIEGL, Martin. *Proměny politické mapy po roce 1945*. Praha: Grada, 2013. Politologie (Grada), s. 93

skrze rebely, kteří bojují proti vládě. Ekonomika státu ve stavu kolapsu se v tomto období zmenšuje a přichází o zahraniční investice, jeho vlastní ekonomika slábné a okolní státy se snaží ze situace vytěžit tím, že na jeho území často podnikají ilegální ekonomické aktivity. Zartman vidí rozpad státu jako dlouhodobý proces. Dle jeho názoru se jedná o degeneraci a úpadek daného státu. Jelikož je dle jeho názoru tento vývoj dlouhodobý, tak se podle něj dá zvrátit.¹²³

Rozpad státní moci a dezintegrace je komplikovaný proces, který se může odehrát z nenadání, či mu předchází dlouhodobá série událostí. Státy zkoumané v této práci v současné době prochází tímto procesem a situace není v současné době stále vyřešená.

¹²³ZARTMAN, William. Collapsed states: the disintegration and restoration of legitimate authority [online]. Londýn: Boulder, 1995 [cit. 2016-06-22]. , s. 1-15 Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=-t-KiA-GNIYC&printsec=frontcover&hl=cs&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false

6 HISTORIE SÝRIE

Historii Sýrie v této práci zpracuji jen od 20. století, protože předchozí dějiny nemají žádný podstatný vliv na cílové téma. Historické události, které se v Sýrii odehrály před současným děním, mají značný podíl na vzniku některých z příčin současné občanské války.

6.1 HISTORIE SÝRIE V PRVNÍ POLOVINĚ 20. STOLETÍ

Sýrie byla v první světové válce na straně Centrálních mocností, protože v té době byla ještě součástí Osmanské říše.¹²⁴

Po ukončení první světové války chtěla Sýrie vytvořit republiku, protože neměla ambice zůstat monarchií, jak tomu bylo u ostatních zemí, které dříve náležely k Osmanské říši.¹²⁵ Tento plán však Sýrii nevyšel, jelikož byla přidělena jakožto mandátní území Francii. Roku 1920 proběhl v Sýrii pokus o vyhlášení samostatnosti. Tento pokus se ale nezdařil a Sýrie zůstala v područí Francie.¹²⁶ Po tomto incidentu byla v Sýrii umístěna francouzská armáda. Syřané jakožto domorodé obyvatelstvo nebyli z přítomnosti cizí armády na jejich území potěšeni a přítomnost vojska trpěli s velkými obtížemi.¹²⁷

Francie Sýrii rozčlenila do několika provincií. Politická rozhodnutí a ekonomika byly spravovány z Evropy. Tato situace obyvatelstvu Sýrie, které po válce usilovalo o demokracii, vůbec nevyhovovala. Kvůli těmto skutečnostem se v zemi událo několik povstání a civilních nepokojů, které byly ale vždy potlačeny. Vláda Francie pochopila, že pokud nezvolí jiný přístup, tak bude mít s obyvatelstvem Sýrie neustálé problémy. Z tohoto důvodu byla roku 1930 vyhlášena Syrská republika, která měla spadat pod mandát Francie.¹²⁸

Sýrie byla předána do rukou Pétainova režimu poté, co Německo roku 1940 porazilo Francii. Roku 1941 byla ale Sýrie dobyta jednotkami Svobodné Francie a Velké Británie. Tou dobou bylo Sýrii přislíbeno osamostatnění a nezávislost.¹²⁹

Roku 1943 se udály volby a jejich vítězem se stal Národní blok. Jako první prezident Sýrie nastoupil al-Quwatlí. Francie se postupně snažila přenést jednotlivé pravomoce na vládu Sýrie. 17. Dubna roku 1946 došlo k vyhlášení samostatnosti Sýrie poté, co byl transfer

¹²⁴GOMBÁR, Eduard. *Moderní dějiny islámských zemí*. Praha: Karolinum, 1999, s. 378

¹²⁵SCHULZE, Reinhard. *Dějiny islámského světa ve 20. století*. Brno: Atlantis, 2007, s. 81

¹²⁶BAHBOUH, Charif. *Sýrie: Historie, kultura, geografie*. Praha: Dar Ibn Rushd, 2005, s. 73

¹²⁷SCHULZE, Reinhard. *Dějiny islámského světa ve 20. století*. Brno: Atlantis, 2007, s. 98

¹²⁸BAHBOUH, Charif. *Sýrie: Historie, kultura, geografie*. Praha: Dar Ibn Rushd, 2005, s. 75

¹²⁹tamtéž, s. 77

politické moci dokončen. Francouzská armáda poté Sýrii opustila. V této době se konečně podařilo Sýrii konečně vymanit se z mocenského vlivu ostatních států.¹³⁰

Tato situace však nevyústila v očekávaná pozitiva, jelikož v Sýrii následně propukly boje o moc. Stát disponoval jen velmi slabou armádou a nemohl ani učinit vojenský převrat a nastolit tak trvalejší stabilitu za cenu ztráty demokracie, jelikož jeho armáda byla v té době ještě značně slabá a nedokázala by moc po převratu udržet. K několika pokusům o převraty sice došlo, ale žádný z nich nebyl v té době úspěšný. V tomto období trvajícím od vyhlášení samostatnosti až po nástup Hafize al-Assada se v Sýrii vystřídalo mnoho vlád. Nízká vzdělanost obyvatelstva a nepříznivá ekonomická situace v Sýrii rozvoji demokracie budoucí a stabilitě vlády rozhodně nenapomáhala. Nestabilita vlád nakonec v důsledku vyústila v další boje o moc.¹³¹

6.2 SPORY S IZRAELEM A OBDOBÍ NESTABILITY

Po vyhlášení samostatnosti Izraele se Sýrie okamžitě přidala k ostatním protiizraelsky laděným státům. Roku 1948 provedly syrské jednotky invazi do Palestiny společně s ostatními arabskými státy a židovské osady byly okamžitě poté napadeny. Syrský prezident Shukri al-Quwwatli přikázal svým jednotkám na frontě, aby zničily sionisty. Účelem invaze bylo zabránit vzniku Izraele. Sýrie byla v této válce ale společně s ostatními útočícími arabskými státy Izraelem poražena. Tato prohra zapříčinila v Sýrii nespokojenost v řadách obyvatelstva a další boje o moc. Roku 1949 se odehrál během března další převrat, který vedl plukovník Husni al-Za'im. Tento převrat byl úspěšný a je považován za první převrat v Arabském světě od konce druhé světové války. Nová vláda neměla dlouhého trvání, protože byla svržena plukovníkem Samim al-Hinnawím v srpnu. Hinnawí byl poté sesazen plukovníkem Adibem Shishaklim. Ten usiloval o prozápadní orientaci a mírové dohody s Izraelem. Dokonce i zakázal muslimské bratrstvo. Všechny tyto převraty se odehrály během jednoho roku.¹³²

Roku 1950 byl na post prezidenta usazen al-Atasí. A téhož roku byla uvedena v Sýrii nová ústava. Roku 1951 došlo k dalšímu převratu kvůli nepříznivé ekonomické situaci státu. Převrat byl opět veden Adibem Shishaklim. Ten roku 1952 označil všechny politické strany za ilegální. Jediná strana, která zůstala povolena, bylo Arabského osvobozenického hnutí., jehož byl Shishakli členem. Roku 1953 uvedl Shishakli novou ústavu pro Sýrii. O rok později vypukly vzpoury drúzských kmenů na severu Sýrie. Poté nastal další vojenský převrat. Tento

¹³⁰ BAHBOUH, Charif. *Sýrie: Historie, kultura, geografie*. Praha: Dar Ibn Rushd, 2005, s. 78

¹³¹ tamtéž, s. 78

¹³² Syria. *Encyclopedia Britannica* [online]. [cit. 2016-04-22]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/place/Syria>

převrat svrhl diktátora Shishakliho a místo něj zpět dosadil zvoleného prezidenta al-Atásiho a vrátil tak Sýrii do původní situace, která v zemi panovala roku 1950.¹³³

Po roce 1950 začala posilovat pozice levicové strany Baas. Tato strana spolupracovala s komunistickou stranou v Sýrii a obracela náklonnost země k Sovětskému svazu. Hlavním aktérem v těchto záležitostech byl Adnan Málíkí. Růst vlivu strany Baas sebou přinášel i růst nacionalistických a panarabských myšlenek.¹³⁴

Nepříznivá situace v Sýrii opět eskalovala během roku 1956 kvůli Suezské krizi, do které se Sýrie zapojila na straně Egypta. Sýrie s Egyptem sepsala dohodu o vzájemné vojenské podpoře. Egypt se pokoušel v červenci téhož roku o zabránění Suezského průplavu a o jeho zestátnění. Na zestátnění průplavu reagovaly USA vzdušným útokem. Situace v Suezském průplavu eskalovala až tak, že se do bojů v říjnu zapojil i Izrael, který podníl útok na základny Egypta lokalizované na Sinajském poloostrově. Sinajská válka nedopadla pro Sýrii a Egypt vůbec dobře, protože Izrael letecky podpořila i Velká Británie a Francie.¹³⁵

O roku později se Spojené státy rozhodly pro intervenci do Sýrie. Podpůrcem této intervence bylo Turecko. Tato akce však vyústila jen k navýšení nedůvěry vůči západu. Panarabské a nacionalistické myšlenky se v Sýrii po intervenci roku 1957 začaly o to více prohlubovat.

6.3 SJEDNOCENÁ ARABSKÁ REPUBLIKA

Strana Baas začala jednat s Egyptským prezidentem Gamalem Abd an-Násirem. Jedním z hlavních důvodů pro tuto spolupráci byl i strach ze sílení Syrské komunistické strany. Vytvoření státního útvaru zvaného Sjednocená arabská republika bylo dohodnuto smlouvou z 1. ledna 1958 a o dvacet dní později schváleno plebiscitem.¹³⁶ Sjednocenou arabskou republiku tvořila Sýrie a Egypt. Do jejího čela nastoupil dřívější egyptský prezident Gamal Abd an-Násir. Podle něj pak byla pojmenována část panarabsky smýšlejících politiků – násirovci. Nový prezident se pokusil o rozpuštění politických stran. Komunisté začali být pronásledováni a stejně tak i muslimské bratrstvo. Strana Baas se v tomto období snažila nasměrovat nově vzniklý stát k arabskému socialismu. V těchto letech počalo vznikat ekonomické a sociální napětí. Syrské obyvatelstvo se začalo cítit oproti Egyptanům druhořadě. V Sýrii začaly převládat názory, že se Egypt snaží o přeměnu Sýrie na svou hospodářskou kolonii. Okolní státy na sjednocení povětšinou reagovaly s nelibostí a skepsí.

¹³³BAHBOUH, Charif. *Sýrie: Historie, kultura, geografie*. Praha: Dar Ibn Rushd, 2005, s. 79

¹³⁴tamtéž, s. 79

¹³⁵SCHULZE, Reinhard. *Dějiny islámského světa ve 20. století*. Brno: Atlantis, 2007, s. 173–175

¹³⁶BAHBOUH, Charif. *Sýrie: Historie, kultura, geografie*. Praha: Dar Ibn Rushd, 2005, s.79

Výjimku tvořil ale například Jemen, který se na nějakou dobu stal také členem tohoto svazku. Společné soustátí se rozpadlo v září roku 1961, kdy z něj Sýrie po převratu vedeném armádními důstojníky vystoupila.¹³⁷

6.4 OBDOBÍ VLÁDY STRANY BAAS AŽ PO NÁSTUP HÁFÍZE AL-ASSADA

V listopadu 1961 se konaly volby do parlamentu. Kandidatura v těchto volbách ale byla zamítnuta komunistům a pronásirovcům. Vládcem země se roku 1961 stal Násim al-Qudší. Qudší se pokoušel dosáhnout hospořádkých reforem, které by vylepšily ekonomiku země. Snažil se také o nápravu škod způsobených během spojenství s Egyptem a Suezské krize. V této době byla znemožněna kandidatura komunistům.¹³⁸

V Sýrii došlo 8. března 1963 k dalšímu úspěšnému vojenskému převratu. Tentokrát byl veden politickou stranou Baas. Do čela politiky syrského státu se v této době dostali premiér Saláh al-Dín al-Bítár a prezident Amín al-Háfiz. Byla zřízena Národní revoluční rada, která se stala novou nejvyšší vládnoucí autoritou v Sýrii. Nová vláda se opět začala pokoušet o prohloubení vztahů s Egyptem. Motivací pro tyto činy byly neustále rostoucí panarabské myšlenky, které byly fundamentálním prvkem nyní vládnoucí strany Baas. Ve straně se však počaly vyskytovat rozepře. Muslimské bratrstvo o sobě dalo brzy vědět a propuknul ozbrojený konflikt.¹³⁹

Roku 1963 provedla strana Baas převrat také v Iráku. Mnoho z členů Baasu zastávalo názor, že by společně s iráckou stranou mohli budovat panarabskou myšlenku jednotného arabského státu. Tato myšlenka byla ale po čase zavržena kvůli neúspěšnému sjezdu strany.

Roku 1964 byla založena Syrská socialistická demokratická lidová republika. V této době byla vytvořena a v platnost uvedena nová ústava. Tato ústava měla zajistit levicový vývoj Sýrie. Plánované reformy však nevyšly a Sýrie byla opět v krizové situaci. Socialistická strana arabské obrody se později rozpadla na dvě křídla. Pravicové křídlo bylo pod vedením politiků Michela Aflaqa, Amína al-Háfiza a Saláha al-Bitá. K moci se ale dostalo levicové křídlo a pravice neuspěla. Levice byla zastoupena Saláhem Džadídem, Júsufem Zoajenem, Ibrahimem Machusem a Háfizem al-Assadem. Konflikt ve straně

¹³⁷ Syria. *Encyclopedia.com* [online]. [cit. 2016-04-23]. Dostupné z: <http://www.encyclopedia.com/topic/Syria.aspx>

¹³⁸ Coups and Countercoups, 1961-70. *Countrystudies.us* [online]. [cit. 2016-04-20]. Dostupné z:

<http://countrystudies.us/syria/15.htm>

¹³⁹ tamtéž

vyvrcholil 23. února 1966, kdy byli ze země nuceni uprchnout představitelé pravicového křídla.¹⁴⁰

Novým prezidentem Sýrie se stal Nureddín Atássí. Za jeho vlády se země ještě více začala přiklánět k orientaci na socialistické země. Háfíz al-Assad v té době působil jako ministr obrany. Dochází k počátku budování socialismu, což má za následek znárodnění ropovodů a vyřachování cizích monopolů. Ideologickým cílem levicové vlády se pak stal boj proti zaostalosti a rozdělení arabského světa. Žádný z těchto kroků ale nepomohl k vylepšení politického obrazu Sýrie. Tu totiž dokonce začal kritizovat i její bývalá věrný spojenc Egypt.¹⁴¹

Velkým milníkem se stala šestidenní válka, která začala 5. červenec 1967, při níž Izrael letecky zaútočil na Egypt a během několika dnů získal území o rozloze několikanásobně větší, než byl původní Izrael. To pro Araby znamenalo velké rozhořčení, samotná Sýrie nejhůře nesla zabránění Golanských výšin Izraelem. O ně se vedly spory již od vzniku tohoto státu v roce 1948. Pro Araby jsou rovněž připomínkou fatální prohry egyptské armády v tankové bitvě z 8. června roku 1967. Původní rozhodnutí Britů a Francouzů je však přiznávalo Sýrii. O urovnání sporu se výrazně zasloužila OSN. Hlavní slovo měla rezoluce číslo 242, vydaná v roce 1967, která vyzývala k odchodu armád z okupovaných území a řešení problému uprchlíků. Zúčastněné státy tuto rezoluci však více méně ignorovaly.

6.5 HÁFIZ AL-ASSAD

Problémem Sýrie bylo a je, že je státem se značně heterogenní společností. Tím je myšleno jak z etnického, tak i z náboženského hlediska. Zmíněné rozdíly však v minulosti nikdy nevedly k nějakým významnějším konfliktům mezi obyvatelstvem. Přesto byla tato rozlišnost obyvatelstva populace Sýrie zábranou pro vytvoření stabilnějších a silnějších elit, které by v Sýrii mohly vládnout bez narušení jejich legitimacy. Ke změně této patové situace ale došlo díky nástupu Háfíze al-Assada, který byl členem strany Baas. Tento nový vládce zvládnul díky své nezpochybnitelné a nesmlouvavé vládě sjednotit roztržštěnou společnost Sýrie. Během jeho nástupu k moci přestala být myšlenka panarabského nacionalismu v Sýrii aktuální a přeměnila se na syrský nacionalismus.¹⁴²

¹⁴⁰Syria. *Encyclopedia.com* [online]. [cit. 2016-04-23]. Dostupné z: <http://www.encyclopedia.com/topic/Syria.aspx>

¹⁴¹Hafiz al-Assad: President of Syria. *Encyclopedia Britannica* [online]. [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/biography/Hafiz-al-Assad>

¹⁴² tamtéž

Al-Assad byl jednou z opravdu významných osobností arabské politiky. Lidé se jej obávali, ale zároveň jej respektovali jak v jeho zemi, tak i ostatních státech Blízkého východu. Během své vlády poskytnul Sýrii mnoho let stability, která v předešlých letech značně chyběla kvůli neustálým převratům a pádům vlád. Ze Sýrie, která byla relativně malou zemí a v té době byla na politickém kolbišti, a v utváření mezinárodních vztahů na Blízkém východě, poněkud nevýznamná, utvořil významného činitele regionální politiky. Po celou dobu své vlády konstatně stál proti snaze Izraele rozšiřovat svůj vliv do arabského světa. Později se ale smířil s existencí Izraele a svolil k vyjednávání o trvalém míru. Assadova dlouhotrvající vláda byla impozantnější o fakt, že nepocházel ze sunnitsko muslimské majority Sýrie, ale pocházel z heterodoxní Alawitské menšiny.¹⁴³

6.5.1 Působení v armádě a straně Baas

K politicky aktivnímu životu byl al-Assad veden již od svého mládí. Jeho učitelem byl Zakí al-Arsúzí. Tento muž byl jednou ze zakládajících osob ideologie strany Baas. Al-Arsúzí měl později značný podíl na vstupu Háfize al-Assada do politického dění.¹⁴⁴

Al-Assad nastoupil na vojenskou akademii v roce 1952. Jeho orientace a kroky tedy směřovaly do armády. Během celé doby svého studia na armádní škole se snažil být Hafíz politicky aktivní ve straně Baas a úspěšně rostl v její hierarchii.¹⁴⁵

S růstem v politické kariéře take rostly jeho ambice. Proto byl jednou z osob, které se v Sýrii podílely na zrození tajného vojenské výboru v roce 1959. Tento tajný politický výbor existoval uvnitř strany Baas. Dvěma z hlavních tvůrců tajného výboru byli Saláh Džadíd a Muhamed Umrán. Obě tyto osobnosti se časem staly pro al-Assad nepohodlnými a oponovali mu. Al-Assad se jich proto zbavil. Džadíd byl uvězněn a Umrán zavražděn.¹⁴⁶

Konspirátoři byli trpěliví. Po založení tajného výboru, který se snažil svrhnout vládu, čekali několik let a roku 1963 strana Baas konečně podnikla kroky k převzetí moci. Al-Assad se rozhodl nadále profilovat v syrské armádě, což se pro jeho pozdější činy ukázalo, jako velmi chytrý krok. Al-Assad se v této době stavá velitelem vzdušných sil Sýrie.¹⁴⁷

¹⁴³SEALE, Patrick. Hafez al-Assad. *The Guardian* [online]. 2000 [cit. 2016-04-23]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/theguardian/2000/jun/15/guardianweekly.guardianweekly1>

¹⁴⁴GOMBÁR, Eduard. Dramatický půlměsíc: *Sýrie, Libye a Írán v procesu transformace*. V Praze: Karolinum, 2001, s. 24

¹⁴⁵Hafiz al-Assad: President of Syria. *Encyclopedia Britannica* [online]. [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/biography/Hafiz-al-Assad>

¹⁴⁶GOMBÁR, Eduard. Dramatický půlměsíc: *Sýrie, Libye a Írán v procesu transformace*. V Praze: Karolinum, 2001, s. 24-26

¹⁴⁷SEALE, Patrick. Hafez al-Assad. *The Guardian* [online]. 2000 [cit. 2016-04-23]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/theguardian/2000/jun/15/guardianweekly.guardianweekly1>

Roku 1966 došlo ve straně Baas k vnitrostranickým čistkám na civilním vedení. Assadův vliv začal růst a začal být u ostatních straníků obáván.¹⁴⁸

Al-Assad se stal po převratu ministrem obrany. Za jeho ministrování přišla Sýrie o Golanské výšiny v šestidenní válce. Al-Assad byl v této době ještě mladý a nezkušený ministr a tato událost jej značně zasáhla.¹⁴⁹

Šance Sýrie ve válce zvítězit byla ale take limitována faktem, že v její armádě proběhly obrovské čistky na důstojnících v předešlých letech¹⁵⁰.

Ztráta Golanských výšin je pro araby dodnes značně trpkým tématem. Golanské výšiny bylo nuceno opustit okolo 80 000 syrských obyvatel. Vyhrocená situace týkající se Golanských výšin byla pro Sýrii nějakým způsobem dořešena až roku 1974. V této době spolu Sýrie a Izrael podepsaly dohody o neangažování se vojensky na území Golanských výšin.¹⁵¹

6.5.2 Začátky vlády

Al-Assad se vyhýbal tomu, aby uznal svou odpovědnost za prohru v šestidenní válce. Kariézně ale nadále rostl. Pomocí nekrvavého převratu nechal odstranit všechny své odpůrce a uvěznit ty, co mu nejvíce odporovali.¹⁵²

V roce 1970 se stal předsedou syrské vlády. Následujícího roku 1971 se pak stal prezidentem Sýrie. Nastalo období jeho nezpochybnitelné vlády. Hafiz začal odstraňovat levicově orientované vůdčí politické osobnosti Sýrie a také další členy civilní části totalitní strany Baas. Tímto si Al-Assad začal upevňovat svou moc a zajišťovat stabilitu. Rozhodl se navíc, že nastal čas zajistit, aby už Sýrie nebyla nadále v politické izolaci od okolního světa a začal proto podnikat potřebné kroky k změně této situace.¹⁵³

Al-Assad měl ze startu své vlády obrovskou výhodu, protože vláda, kterou svrhnul byla nenáviděna většinou obyvatelstva. Lidé tedy byli rádi za jakoukoliv změnu. Al-Assad sice v Sýrii nenastolil demokracii, ale začal uvolňovat režim. Počal navštěvovat lidi v malých vesnicích a ptal se jich na jejich problémy a naslouchal jejich stížnostem. Nechal z vězení

¹⁴⁸ GOMBÁR, Eduard. Dramatický půlměsíc: *Sýrie, Libye a Írán v procesu transformace*. V Praze: Karolinum, 2001, s. 24-26

¹⁴⁹ Hafiz al-Assad: President of Syria. *Encyclopedia Britannica* [online]. [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/biography/Hafiz-al-Assad>

¹⁵⁰ SEALE, Patrick a Maureen MCCONVILLE. *Asad: The Struggle For The Middle East*. University Of California Press, 1990, s. 113

¹⁵¹ Syria. *Encyclopedia.com* [online]. [cit. 2016-04-23]. Dostupné z: <http://www.encyclopedia.com/topic/Syria.aspx>

¹⁵² SEALE, Patrick a Maureen MCCONVILLE. *Asad: The Struggle For The Middle East*. University Of California Press, 1990, s. 164

¹⁵³ SCHULZE, Reinhard. *Dějiny islámského světa ve 20. století*. Brno: Atlantis, 2007, s. 228

propustit uvězněné spisovatele, kteří byli uvězněni radikálními baathisty. Lidé v této době začali věřit v to, že Hafiz al-Assad by mohl do Sýrie přinést změnu.¹⁵⁴

Al-Assad se později pokoušel jednat s Ahmedem Hassanem al-Bakrem, který v té době působil jako irácký prezident. Tato jednání probíhala v letech 1978 a 1979. Oba prezidenti jednali o možném spojení Sýrie a Iráku. Vše však bylo ztraceno, když Saddám Husajn převzal moc v Iráku v červenci 1979.¹⁵⁵

Tato situace vyústila v přerušení všech pozitivních vztahů mezi Sýrií a Irákem. Nepřátelství mezi státy vyvrcholilo během války v Perském zálivu, kdy Sýrie poskytla USA podporu proti Saddámovu Iráku.¹⁵⁶

Tato akce ze strany al-Assada však nebyla zapříčiněna jen jeho nepřátelstvím vůči Iráku, ale byl to vychytralý způsob, jak získat přízeň USA. V této době byl už totiž Sovětský svaz minulostí a poražen. Spojené státy byly nyní tím, kdo primárně utvářel mezinárodní politiku a neměly žádného soupeře. Al-Assad se proto rozhodl spřátelit se s nimi a využívat toho. Al-Assad dokonce zašel ve své snaze zalíbit se západu až tak daleko, že se rozhodl přislíbit tolerování rezolucí OSN.¹⁵⁷

6.5.3 Problémy s muslimským bratrstvem

Al-Assad byl Alawita a proto si na této menšině silně zakládal. Využíval je jako oporu své vlády a dosazoval je do významných pozic. Ke své podpoře ještě značně využíval armádní složky, které mu byly blízké a navíc si byl plně vědom jejich síly a vlivu. Tento přístup se však vůbec nezamlouval zbytku populace Sýrie, především tedy sunnitským muslimům. Ti byli naprosto pobouřeni, když al-Assad pozměnil roku 1973 ústavu. Tato změna v ústavě zrušila povinnost pro syrské prezidenty být muslimy a vyznávat islám a dále take zrušila islám jako oficiální syrské náboženství.¹⁵⁸

V zemi počaly propukát protesty, které vedli sunniští muslimové. Al-Assad se pokusil situaci uklidnit tím, že navrátí odstraněné body zpět do ústavy. Dále take oznámil, že je sunnitským muslimem a přinutil Alawitské náboženské vůdce říct, že věří v islám.¹⁵⁹

¹⁵⁴ SEALE, Patrick a Maureen MCCONVILLE. *Asad: The Struggle For The Middle East*. University Of California Press, 1990. S. 169-171

¹⁵⁵ Hafiz al-Assad: President of Syria. *Encyclopedia Britannica* [online]. [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/biography/Hafiz-al-Assad>

¹⁵⁶ tamtéž

¹⁵⁷ GOMBÁR, Eduard. *Dramatický půlměsíc: Sýrie, Libye a Írán v procesu transformace*. V Praze: Karolinum, 2001, s. 57

¹⁵⁸ MENDEL, Miloš. *Islámská výzva: z dějin a současnosti politiky islámu*. Brno: Atlantis, 1994, s. 191–192

¹⁵⁹ GOMBÁR, Eduard. *Dramatický půlměsíc: Sýrie, Libye a Írán v procesu transformace*. V Praze: Karolinum, 2001, s. 35

Al-Assad věděl, že muslimové pro legitimitu jeho vlády mohou být velká hrozba, a proto si je snažil naklonit. Snažil se je získat tím, že začal podprovat islám. Tento rozvoj Islámu v Sýrii podporoval například tím, že začal budovat mešity.¹⁶⁰

Muslimové byli ale stále nespokojení a spory tak pokračovaly. Radikalizující se muslimské bratrstvo se stalo úhlavním al-Assadovým nepřítelem a opozicí.¹⁶¹

Al-Assad také podporoval v Libanonu během občanské války křesťany. Něco takového považovalo muslimské bratrstvo za drzost a odmítlo to tolerovat. Muslimské bratrstvo začalo čím dál více vidět v Al-Assadovi nepřítel islámu¹⁶²

První útok na al-Assadův režim se odehrál nedlouho poté. Muslimské bratrstvo napadlo dělostřeleckou školu v Alepu. Zde muslimové zabili na 83 členů armády. Drtivá většina mrtvých byli Alawité. Al-Assad ale útoku chytře využil a nechal pomocí médií šířit, že mezi zavražděnými byli také křesťané a sunnitě, aby zdiskreditoval muslimské bratrstvo.¹⁶³

Muslimské bratrstvo se ale nenechalo odradit a v červnu 1980 se odvážilo spáchat útok i na samotnou hlavu státu. Stalo se tak tedy, že dříve smířlivý Hafiz al-Assad přežil atentát, který na něj muslimové chystali a začal plánovat pomstu.¹⁶⁴

Al-Assad se rozhodl, že s radikály to nepůjde po dobrém a zasáhnul proto rázně a nesmlouvavě. Téhož měsíce nechal ve věznici v Palmýře zavraždit okolo dvanáctiset radikálů, které zde byli uvězněni.¹⁶⁵

To byl ale pro al-Assadovu válku s muslimským bratrstvem teprve začátek. V červenci 1980 byl vydán zákon, který odsuzoval k smrti všechny členy zakázaných organizací, mezi něž patřilo i radikální muslimské bratrstvo. Dále pak vláda 8. července 1980 vydala zákon 49, který trestal smrtí členství v zakázaných organizacích, jako bylo muslimské bratrstvo. Islamisté si nemohli něco takového nechat líbit a pochopili to jako vyhlášení války. Proto okamžitě začali vyzývat ke svržení Alawitů a al-Assadova vládnoucího režimu.¹⁶⁶

¹⁶⁰ ALIANAK, Sonia. *Middle Eastern Leaders and Islam: A Precarious Equilibrium* [online]. Peter Lang Publishing, 2007 [cit. 2016-06-23]. s. 211 Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=IiV_q4CYXA0C&pg=PA211&lpg=PA211&dq=hafez+al+assad+building+mosques&source=bl&ots=8rDNaf6LII&sig=KwNdycWA0fekYs3drCExU_ILtk8&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwjG18_gjL_NAhUBnxOKHXJrASwQ6AEISjAH#v=onepage&q=hafez%20al%20assad%20building%20mosques&f=false

¹⁶¹ MENDEL, Miloš. *Islámská výzva: z dějin a současnosti politiky islámu*. Brno: Atlantis, 1994, s. 197

¹⁶² GOMBÁR, Eduard. *Dramatický půlměsíc: Sýrie, Libye a Írán v procesu transformace*. V Praze: Karolinum, 2001, s. 36–37

¹⁶³ The Massacre of the Military Artillery School at Aleppo: Special Report. *The Syrian Human Rights Committee* [online]. 2003 [cit. 2016-04-23]. Dostupné z: <http://www.shrc.org/en/?p=19785>

¹⁶⁴ KROPÁČEK, Luboš. *Islámský fundamentalismus*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 1996, s. 158

¹⁶⁵ GOMBÁR, Eduard. *Dramatický půlměsíc: Sýrie, Libye a Írán v procesu transformace*. V Praze: Karolinum, 2001, s. 37

¹⁶⁶ MENDEL, Miloš. *Islámská výzva: z dějin a současnosti politiky islámu*. Brno: Atlantis, 1994: Atlantis, 1994, s. 198

Všude po Sýrii začaly od roku 1981 probíhat bombové útoky. Jejich autorem byli radikální islamisté a muslimské bratrstvo. Vše vy eskalovalo, když došlo k povstání ve městě Hamá. Zde na začátku roku 1982 radikálové v noci vyvraždili asi 500 intelektuálních osob a na několik set příslušníků armády.¹⁶⁷

Al-Assad nemohl něco takového, nechat být bez odezvy. Poslal na město odvetnou armádu a rozhodl se jej dobýt. Al-Assad zašel až tak daleko, že nechal bořit skoro celé městské čtvrti.¹⁶⁸ Počty obětí z tohoto útoku nejsou přesně zaznamenány, jelikož media byla od této oblasti odstřižena. Hovoří se však dle odhadů dokonce i o 20 000 mrtvých. Tento masakr a čistka dala muslimskému bratrstvu a radikálům jasně na jevo, jak k nim hodlá al-Assad přistupovat. V této době přešlo muslimské bratrstvo do ústraní a přestalo se svými útoky.¹⁶⁹

Muslimské bratrstvo je v Sýrii stále považováno za ilegální organizaci. Za členství v něm stále hrozí lidem trest smrti. Vláda Sýrie nezapomenula na problémy a násilnosti, které v minulosti v zemi vyvolalo.¹⁷⁰

6.5.4 Smrt a odkaz

Háfiz al-Assad zemřel náhlou smrtí. 10. června 2000 zemřel v Damašku. Na jeho pohřeb se sjelo mnoho významných politických osobností z celého světa. Například i francouzský prezident Jacques Chirac. Moc měla po smrti al-Assada přejít na jeho nejstaršího syna. Básil al-Assada, ale ten zemřel při autonehodě roku 1994.¹⁷¹

Povinnost vládnout tedy přešla na mlašího syna Bašára al-Assada. Bašár al-Assad převzal moc bez větších problémů a drží post syrského prezidenta i v období dnešních dnů (červen 2016).

Hafiz al-Assad rozhodně nebyl demokratický vůdce. Byl typickým příkladem autoritářského vládce, který působil jako důstojník v armádě a později se pomocí převratu dostal k moci. Během jeho vlády byla zvýhodňována menšina Alawitů, z které pocházel a snažil se udržet se u moci, jak dlouho to jen šlo. Jako typický autoritářský vůdce neměl problémy s vězněním či odstraňováním závažných politických odpůrců. Přesto je nutno dodat, že za jeho vlády dostala Sýrie konečně stabilitu, která jí předtím po dlouhá desetiletí chyběla. Snažil se i o zlepšení mezinárodních vztahů a orientaci na západ. Byl také rozhodně mírnějším vůdcem než totalitní strana Baas, která byla obyvatelstvem nenáviděna a jeho příchod k moci byl proto

¹⁶⁷ GOMBÁR, Eduard. *Moderní dějiny islámských zemí*. Praha: Karolinum, 1999, s. 38

¹⁶⁸ tamtéž, s. 38

¹⁶⁹ MENDEL, Miloš. *Islámská výzva: z dějin a současnosti politiky islámu*. Brno: Atlantis, 1994: Atlantis, 1994, s. 199

¹⁷⁰ The Muslim Brotherhood in Syria. *Carnegie Endowment for International Peace* [online]. [cit. 2016-04-23]. Dostupné z: <http://carnegieendowment.org/syriaincrisis/?fa=48370>

¹⁷¹ The Funeral of President Hafez Assad. *Prezident Assad* [online]. [cit. 2016-04-23]. Dostupné z: http://www.presidentassad.net/index.php?option=com_content&view=article&id=215:the-funeral-of-president-hafez-assad&Itemid=474

z počátku velmi vítan. S protestujícím muslimským bratrstvem se ze začátku konfliktu snažil jednat smířlivěji, ale později ukázal, že neustoupí před ničím. Disponoval schopnostmi předvídat politické události, trpělivostí a schopností bojovat nemilosrdně a jakýmkoliv prostředky jako liška zahnaná do kouta.¹⁷² Přesně kvůli těmto charakteristikám způsobu jeho vlády a jeho trpělivosti byl označován jako „damašská sfinga“.¹⁷³

6.6 BAŠÁR AL-ASSAD

Bašar al-Asad se narodil roku 1965. Po dostudování střední školy nastoupil na damašskou univerzitu, na které studoval lékařství. Univerzitu v Sýrii dokončil roku 1988 se specializací na oftalmologii. Poté působil jako armádní lékař v Damašku do roku 1992. Od roku 1992 do roku 1994 žil Bašar v Londýně a zde pokračoval v studiu medicíny.¹⁷⁴

Roku 1994 musel Bašar al-Assad Londýn opustit kvůli náhlé smrti jeho bratra. Jeho starší bratr Bassel al-Assad, který měl po jejich otci převzít vládu, totiž nečekaně zemřel při autohodě.¹⁷⁵ Bašar se vrátil co nejdříve do Sýrie a zde podstoupil potřebnou výchovu a vzdělání pro to, aby se mohl stát budoucím syrským vládcem. Jelikož si chtěl Bašar zvýšit svou prestiž a uznání v armádních kruzích a také získat respekt informačních služeb, které měly v Sýrii vždy velký význam, tak se rozhodl podstoupit vojenský výcvik na vojenské akademii. Assad akademii úspěšně dokončil jako plukovník a začal působit v elitní republikánské gardě. Hafíz al-Assad si byl vědom toho, že jeho mladší syn byl značnou dobu mimo pozornost veřejnosti. Jelikož měl být Bašar budoucím prezidentem, tak bylo potřeba, aby měl u lidu dobrou reputaci. Hafíz proto dosadil syna do vedení populární antikorupční kampaně. Tato kampaň sice vyústila v perzekuci a ztrátu postů mnoha funkcionářů, ale vyhlá se dlouhodobým a věrným služebníkům režimu. Bašar díky těmto činům získal popularitu. K tomu všemu navíc převzal jakožto ředitel organizaci Syrian Computer society, kterou roku 1989 založil jeho starší zesnulý bratr Bassel. Účelem této organizace úzce spojené s vládou bylo šířit informační technologie do Sýrie. Toto jmenování do čela společnosti a antikorupční čistky z něj udělaly v očích občanů Sýrie modernizátora.¹⁷⁶ Bašar al-Assad ale do otcovy

¹⁷²SEALE, Patrick. Hafez al-Assad. *The Guardian* [online]. 2000 [cit. 2016-04-23]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/theguardian/2000/jun/15/guardianweekly.guardianweekly1>

¹⁷³BLACK, Ian. Sphinx of Damascus holds key to peace. *The Guardian* [online]. 1999 [cit. 2016-04-23]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/1999/jul/21/israel>

¹⁷⁴Bashar al-Assad: President of Syria. *Encyclopedia Britannica* [online]. [cit. 2016-04-24]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/biography/Bashar-al-Assad>

¹⁷⁵GOMBÁR, Eduard. Dramatický půlměsíc: *Sýrie, Libye a Írán v procesu transformace*. V Praze: Karolinum, 2001, s. 75

¹⁷⁶Bashar al-Assad: President of Syria. *Encyclopedia Britannica* [online]. [cit. 2016-04-24]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/biography/Bashar-al-Assad>

smrti jinak zůstával nadále mimo hlavní dění v Sýrii a příliš se neangažoval, jelikož vládnul jeho otec.

6.6.1 Bašár al-Assad prezidentem Sýrie

Hafiz al-Assad zemřel roku 2000. To znamenalo obrovské změny pro Sýrii ale i pro Bašara. Jelikož bylo vůli předešlého prezidenta, aby se po jeho smrti stal jeho syn dalším prezidentem, tak se nenašel nikdo, kdo by jeho nástupnictví zpochybňoval či mu stál v cestě. Jediným možným kandidátem a konkuretem na prezidentský post byl Bašarův strýc Rifat al-Assad. Ten ale neměl zájem jít proti výslovnému posmrtnému přání svého staršího bratra.¹⁷⁷

Všechny přípravy na převzetí moci probíhaly poměrně rychle. V cestě k prezidentskému postu stál Bašarovi jen ústavní zákon, který vyžadoval, aby byl věk prezidenta přes 40 let. Jelikož Sýrie nebyla a není demokratickým státem, ve kterém se body ústavy nedají jen tak měnit, stalo se, že tento zákon byl několik hodin po smrti Hafize změněn dolů z nutného věku 40-ti let na nutnou hranici 34 let. Bašar dále získal post generálního tajemníka strany Baas. Získal také další vysoké posty v armádě a stal se hlavním velitelem ozbrojených sil. O dva dny později byl kongresem nominován jako kandidát na post prezidenta. Volby vyhrál Bašar v celostátním syrském referendu, které se konalo 10. 7. 2000. Je nutné dodat, že získal drtivou většinu hlasů a to 97, 29%.¹⁷⁸ Je zcela zřejmé, že tyto volby proběhly jen kvůli formální stránce a nebyla zde šance, že by v nich Bašar neuspěl.

Assad byl jmenován prezidentem na volební období 7 let. Ačkoliv mnoho obyvatel nebylo z jeho nástupu k moci nadšeno, tak v něm přesto spatřovali jistou naději, jelikož byl mladý, vzdělaný jako lékař a také pobýval nějaký čas na západě. Občané Sýrie v něm viděli potencionální odklon od autoritářského režimu ovládaného armádními složkami a informačními službami a také ekonomicky závislém na ztenčujících se zásobách ropy. Ve svém prezidentském projevu Bašar al-Assad přislíbil liberalizaci ekonomiky a politické reformy. Dal však jasně na jevo, že západní model demokracie pro Sýrii není vhodný a že nezajde v reformách až tak daleko, že by se Sýrie stala demokracií západního typu.¹⁷⁹

6.6.2 Damašské jaro

Bašar al-Assad tedy začal ve svých reformách, změnách a uvolňování režimu. Začal redukovat v Sýrii redukovat cenzuru a propouštět některé vybrané politické vězně. Počal ve velké

¹⁷⁷ Rifaat: No leadership ambition. *BCC News* [online]. 2000 [cit. 2016-04-24]. Dostupné z:

http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/790872.stm

¹⁷⁸ GOMBÁR, Eduard. Dramatický půlměsíc: *Sýrie, Libye a Írán v procesu transformace*. V Praze: Karolinum, 2001, s. 76

¹⁷⁹ Bashar al-Assad: President of Syria. *Encyclopedia Britannica* [online]. [cit. 2016-04-24]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/biography/Bashar-al-Assad>

míře rozdávat amnestie. Bašar se také snažil o liberalizaci ekonomiky. Ekonomie Sýrie byla totiž do té doby značně zastaralá a netvárná. Příčinou toho byla její polosocialistická podoba, která byla zavedena v minulosti a přetrvávala až do 21. století. Bašar se tedy rozhodl povolit zahraničním investorům vstup na syrský trh. Nový prezident si také uvědomoval, že by bylo výhodné začít se více angažovat v zahraniční politice. Toto období počátku Bašarovy vlády a uvolňování se obecně označuje za damašské jaro. Tento proces uvolňování byl svým způsobem podobný.¹⁸⁰

Bašar dal všem jasně najevo, že neplánuje ze Sýrie udělat demokracii západního typu, a že hodlá udržet moc v rukou strany Baas. To se některým občanům po čase přestalo líbit a dosavadní změny jim nestačily. Z počátku nový prezident toleroval politické reformátory, kteří na veřejných politických diskuzních fórech volali po dalších reformách. Po pár měsících se ale rozhodl, že něco takového nebude dále tolerovat a tvrdě zakročil. Režim začal vyhrožovat aktivistům a zatýkat je. Bašar al-Assad poté začal zdůrazňovat, že ekonomické změny v Sýrii musejí předcházet ty politické. Těmito kroky se nový prezident pokoušel uklidnit nespokojenost obyvatelstva volajícím po větších reformách.¹⁸¹

Bašar tedy zklamal očekávání lidu a uchýlil se k autoritářskému stylu vládnutí stejně tak, jak to v minulosti dělal Hafiz al-Assad. Jeho křehká legitimita, kterou hodně lidí ze začátku zpochybňovalo, se v této době stala stabilnější. Al-Assad se také pokoušel získat více přízně občanů tím, že prohlašoval, že se bude snažit zasazovat o mír na blízkém východě a pokračovat v reformách Sýrie.¹⁸²

Bašar al-Assad si během své vlády začal zneprátnovat západ, protože neuznal vojenský zásah USA v Iráku. V jeho projevech stále více začala figurovat kritika západu a nacionalistické projevy. Začal se také domáhat navrácení Golanských výšin a podporoval palestinské a libanonské militantní skupiny.¹⁸³

6.6.3 Kurdské povstání

Značný otřes Bašarovy vlády se objevil v podobě kurdského povstání, které se odehrálo roku 2004. Al-Assad nechal všechny protesty Kurdů nemilosrdně potlačit a desítky jich tak přišly o život. Zásahy Assadovy vlády byly mnohem tvrdší v porovnání se zákroky, které proti svým odpůrcům podniknul v minulosti. Prvotní příčinou těchto nepokojů byl fotbalový zápas. Podle organizace Kurd Watch, se média zmiňují o potyčce na stadionu, jen

¹⁸⁰ Bashar al-Assad: President of Syria. *Encyclopedia Britannica* [online]. [cit. 2016-04-24]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/biography/Bashar-al-Assad>

¹⁸¹ tamtéž

¹⁸² GOMBÁR, Eduard. Dramatický půlměsíc: *Sýrie, Libye a Írán v procesu transformace*. V Praze: Karolinum, 2001, s. 77

¹⁸³ Bashar al-Assad: President of Syria. *Encyclopedia Britannica* [online]. [cit. 2016-04-13]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/biography/Bashar-al-Assad>

jako o sporu fanoušků. Podle Kurdské strany ale byli arabští fanouškové vpuštěni na stadion se zbraněmi a byli podporováni ochrannými složkami.¹⁸⁴

6.6.4 Obvinění z atentátu, ztráta vojenských pozic v Libanonu

Dalším politickým otřesem za vlády Bašara bylo nařčení z atentátu na libanonského premiéra Rafica Haririho. Tento atentát se odehrál roku v únoru roku 2005. Hariri zemřel spolu se zhruba dvěma desítkami lidí v Bejrútu, při bombovém atentátu, když projížděl autem okolo hotelu. Tento atentát se odehrál nedlouho poté co Hariri kritizoval Bašara al-Assada a jeho zasahování do libanonských interních záležitostí.¹⁸⁵

Nedlouho poté se k útoku přihlásila Skupina prro vítězství a svatou válku v Levantě, která prohlásila, že se jednalo o sebevražedný atentát, který se uskutečnil kvůli Haririho vztahům se saudskoarabskými úřady. Teroristé také dodali, že mají v plánu podniknout další útoky. Tato skupina byla ale neznámá a kromě videonahrávky, kterou Katarská televizní stanice Al-Džazíra uveřejnila, teroristé neposkytli žádný důkaz, který by prokázal, že právě oni jsou pachateli.¹⁸⁶

Hlavním podezřelým z plánování atentátu na Haririho byl Mustafa Badreddine a Hizballah.¹⁸⁷

Celkové podezření na mezinárodní scéně ale padlo na Sýrii a al-Assadův režim. Neexistují však žádné důkazy, které by přímo vedly k Assadovi. Zapojení Sýrie je tedy čistě jen spekulativní. Přesto tato nařčení zapříčinila diskreditaci Sýrie. Konkrétně tedy v oblasti mezinárodní politiky. Dalším důsledkem tohoto obvinění bylo stažení syrských tajných služeb a armády z okupovaného Libanonu. Sýrie měla vojenskou přítomnost v Libanonu po mnoho let. Přímé důkazy o zapojení syrské vlády do atentátu neexistují, nicméně událost přispěla k zdiskreditování Sýrie na poli mezinárodní politiky, a uspíšila stahování syrských vojsk a tajných služeb z Libanonu, které zde byly od roku 1989.¹⁸⁸

¹⁸⁴ The Al-Qamishli Uprising: The beginning of a new era for Syrian Kurds? *European Center for Kurdish Studies* [online]. Berlin, 2009 [cit. 2016-04-24]. Dostupné z: http://www.kurdwatch.org/pdf/kurdwatch_gamischli_en.pdf

¹⁸⁵ SALHANI, Claude. Lebanon on a tinderbox. *The Washington Times* [online]. 2006 [cit. 2016-04-24]. Dostupné z: <http://www.washingtontimes.com/news/2006/nov/19/20061119-102612-1990r/>

¹⁸⁶ TÁBORSKÁ, Marika, Vít POHANKA a Martin HROMÁDKA. K atentátu na expremiéra Libanonu se přihlásili neznámí islamisté: atentát v Bejrútu. *Český rozhlas* [online]. 2005 [cit. 2016-04-13]. Dostupné z: http://m.rozhlas.cz/zpravy/zahranici/_zprava/156110

¹⁸⁷ Haag viní ze zabítí libanonského premiéra Hizballáh: Rozdělená země. *Týden.cz* [online]. 2011 [cit. 2016-04-23]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/asie-a-oceanie/haag-vini-ze-zabiti-libanonskeho-premiera-hizballah_205983.html

¹⁸⁸ SALLOUKH, Bassel. Syria and Lebanon: A Brotherhood Transformed. *Middle East Research and Information Project* [online]. [cit. 2016-04-24]. Dostupné z: <http://www.merip.org/mer/mer236/syria-lebanon-brotherhood-transformed>

6.6.5 Opětovné zvolení, snahy o ukončení izolace

Roku 2005 došlo k opětovnému zvolení Bašara al-Assada do pozice generálního tajemníka strany Baas. Roku 2007 opět jako prezidentký kandidát vyhrál volby a stal se tak podruhé prezidentem. Toto vítězství však bylo mnoha Bašarovými oponenty zpochybňováno a označováno za podvod.¹⁸⁹

V prosinci roku 2005 exilovaná vice-prezident Abdul Halim Khaddam prohlásil, že syrští vůdci vyhrožovali libanonskému premiérovi Haririmu před jeho vraždou.¹⁹⁰

V únoru roku 2006 byla zapálena dánská a norská ambasáda v Damašku během demonstrace proti komiksům dánských novin, které zobrazovaly proroka Mohammeda. Téhož roku se odehrál v Damašku v září útok na ambasádu Spojených států. Čtyři střelci otevřeli palbu a házeli granáty. Naštěstí se jim ale nepodařilo odpálit bombu, kterou měli nachystanou v autě. Tři z nich byli zabiti a jeden zadržen.¹⁹¹ Všechny tyto útoky na ambasády Bašarově mezinárodní politice vůbec nepomohly.

Ve svém druhém prezidentském období začal Bašar al-Assad se snahou ukončit politickou izolací Sýrie a snažil se napravit vztahy s Tureckem a Saudskou Arábií a dalšími regionálními mocnostmi. V listopadu 2006 obnovují Irák a Sýrie své diplomatické styky. Tato událost je velmi významná, jelikož oba státy neměly společnou diplomacii skoro čtvrt století. V březnu 2007 navazuje Evropská unie se Sýrií dialog. Později téhož roku potkává mluvčí Sněmovny reprezentantů Spojených států amerických Nancy Pelosi presidenta Assada v Damašku. Jedná se o nejvýše postavenou politickou osobu USA, která Sýrii navštívila v dohledné době. Bašar tuto návštěvu tedy mohl považovat za značný úspěch. Následující měsíc v květnu potkává Condoleezza Rice syrského ministra zahraničí Walida Muallema. Jedná se o první kontakt na takové úrovni za dobu dvou let. Téhož měsíce jsou hlavní disident spisovatel Kamal Labwani a prominěný politický Michel Kilo odsouzeni k dlouholetým trestům odnětí svobody. Dva týdny na to je uvězněn právník Anwar al-Bunni. Al-Bunni v Sýrii bojoval za lidská práva.¹⁹²

Bašar al-Assad začal svou prezidentskou kariéru jako nadějný mladý politik, ve kterém lidé spatřovali potenciál změny a odklonu od autoritářských metod. Tyto naděje

¹⁸⁹ Bashar al-Assad: President of Syria. *Encyclopedia Britannica* [online]. [cit. 2016-04-23]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/biography/Bashar-al-Assad>

¹⁹⁰ Syria profile: Timeline. *BBC News* [online]. 2016 [cit. 2016-04-24]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-14703995>

¹⁹¹ tamtéž

¹⁹² Syria profile: Timeline. *BBC News* [online]. 2016 [cit. 2016-04-24]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-14703995>

západu a obyvatelstva Sýrie však nenaplnil. Zasadil se sice o ekonomické změny a uvolňování režimu, ale po čase se uchýlil ke stejným praktikám, jaké užíval jeho otec. Přestože Bašar začal jako poněkud nezkušený prezident a udělal různé chyby, tak se mu podařilo přestát všechny krizové situace a udržet si svou vládu. Stejně jako jeho otec získal přezdívku “syrská sfinga”.¹⁹³ Vláda Bašara al-Assada však ve světě vešla v opravdovou známost a význam až během arabského jara. Díky těmto událostem se Sýrie a Bašarův režim staly zájmem mnoha světových informačních médií a také prostorem, kde se začal střetávat ruský a americký vliv.

¹⁹³ GLASS, Charles. Bashar Assad: The Syrian sphinx. *Independent* [online]. 2005 [cit. 2016-04-24]. Dostupné z: <http://www.independent.co.uk/news/people/profiles/Ba%C5%A1ar-assad-the-syrian-sphinx-483926.html>

7 HISTORIE LIBYE

Historii Libye v této práci zpracuji jen primárně v období 20. století, protože předchozí dějiny nemají žádný podstatný vliv na cílové téma. Historické události, které se v Libyi odehrály před současným děním, mají určitý podíl na vzniku některých z příčin současné občanské války.

7.1 HISTORIE LIBYE PŘED ZISKEM NEZÁVISLOSTI

Libye nebyla nikdy v dobách starověku jako stát jednotná. Na jejím území postupem času vznikly tři významné. Těmito oblastmi byla Kyrenaika, ve které bylo založeno několik osad Řeky. Jednou z těchto osad bylo například Eusperides, které je v dnešní době známo jako Běnhází. Kyrenaika se nachází v severovýchodní části Libye. Druhou významnou oblastí Libye bylo Tripolsko. Tripolsko bylo založeno Féničany. Tripolsko se nachází na západě Libye. Třetí významnou oblastí je Fezzán. Tato oblast se nachází na jihu Libye. Tyto oblasti se časem dostaly ve starověku pod vládu Říma. Během arabské expanze v 7. století našeho letopočtu byla Kyrenaika a Tripolis obsazeny araby. Obyvatelé těchto oblastí byli pod nadvládou arabů donuceni násilím přijmout islám za své náboženství. Tripolis se z arabského vlivu osvobodil roku 1510. V tomto období jej obsadili Španělé. Tripolis ale nezůstala v jejich sféře vlivu příliš dlouho, jelikož se ho podařilo roku 1551 obsadit Osmanské říši. Tato událost byla pro Tripolis značně významná, jelikož zůstala poté značnou dobu v jejich sféře vlivu.¹⁹⁴

Libye se roku 1911 stala oblastí zájmu Itálie. Téhož roku došlo v září k vypuknutí války o libyjské území mezi Osmanskou říší a Itálií. Tato válka dopadla poněkud nerozhodně a obě soupeřící strany se tak ocitly v patovém stavu. Jelikož neměla Osmanská říše dostatek diplomatických spojenců, tak musela přistoupit na pro ni značně nevýhodné podmínky od Itálie.¹⁹⁵

Tyto podmínky stanovovaly, že Osmanská říše musí opustit všechny své provincie v Africe. Tyto provincie pak posléze připadnou Itálii. Osmanská říše tedy byla nucena vzdát se všech provincií v Africe. Touto prohrou byla ukončena její 400 let trvající přítomnost a vláda v severní Africe.¹⁹⁶

Roku 1912 byly území Tripolisu, Kyrenaiky a Fezzánu anektovány Itálií. S tímto činem souhlasily všechny ostatní mocnosti. Naneštěstí pro Itálii, se proti ní rozhodli vést

¹⁹⁴ DANKOVIČOVÁ, Inge. *Libye*. Praha: Pressfoto, 1980. Obchodně ekonomické sborníky Institutu zahraničního obchodu, 1980, s. 10-13

¹⁹⁵ SCHULZE, Reinhard. *Dějiny islámského světa ve 20. století*. Vyd. 1. Brno: Atlantis, 2007, s. 60-62

¹⁹⁶ HRBEK, Ivan. *Dějiny afriky: kniha druhá*. 1966. Praha: Svoboda, 1966, s. 207-208.

obyvatelé Libye odboj. Především se tak stalo v Kyrenaice. Libye tedy nebyla zcela pod její kontrolou a musela se tak potýkat s problémy.¹⁹⁷

Italská vláda nad Libyí trvala až do období druhé světové války. Roku 1943 byla totiž Itálie v Africe poražena spojenci. Její svrchovanost byla tedy ukončena. Velká Británie si nárokovala Tripolsko a Kyrenaiku. Francie si pro sebe zabrala Fezzán. Okupující státy si rozhodly tato území ponechat i poté, co druhá světová válka skončila.¹⁹⁸ Libye tedy stále zůstávala v područí jiných států a neměla svou samostatnost.

7.2 VZNIK NEZÁVISLOSTI LIBYE A OBDOBÍ MONARCHIE

Roku 1949 ale nastaly změny. Libyjský vůdce Sayyid Idris (celým jménem El Sayyid princ Muhammad Idris bin Muhammad al-Mahdi as-Senussi) se rozhodl osvobodit Libyi a vytvořit vlastní stát. Nejdříve vytvořil emírát v Kyrenaice a prohlásil se jeho emírem. Britové se rozhodli jeho nárok uznat. Idris se pak rozhodl, že bude dále ve svém snažení pokračovat a tak si začal nárokovat i další území. Prohlásil se tak králem celé Libye. Západní mocnosti mu tento nárok neupíraly a roku 1951 se poprvé zrodila Libye jako samostatný stát.¹⁹⁹

Tři regiony Libye byly spravovány guvernéry, kteří disponovali vlastními legislativními a výkonnými radami. Toto uspořádání státu podporovala i Velká Británie a USA. USA měly dokonce v tomto období v Libyi i základnu jménem Wheelus Field.²⁰⁰

Idris vládl poměrně autoritářským způsobem. Stát vedl pod svou jednotnou vládou a volby roku 1952 vyhráli jeho favorizovaní kandidáti. Tyto volby byly mnoha lidmi označovány za podvrh a zmanipulované. Národní strana Libye začala pořádat manifestace na protest proti této volební manipulaci. Tyto manifestace však časem přerostly ve výtržnosti. Idris se rozhodl situaci vyřešit represí. Zakázal politické strany a vyhnal protestující vůdce.²⁰¹

Roku 1963 došlo ke spojení tří provincií Libye. Kyrenaika, Tripolsko a Fezzán tedy zanikly jako samostatné provincie Libye. Nový celek se jmenoval konstituční monarchie Libyjského Království. Primárním impulzem pro vznik tohoto státu byl objev ropy v Kyrenaice. Idris z počátků spolupracoval s Velkou Británií a nechal se jí ovlivňovat. Libye také za jeho vlády podporovala zájmy USA, které se týkaly ropy, jež byla v Libyi objevena.

¹⁹⁷ GOMBÁR, Eduard. *Moderní dějiny islámských zemí*. Praha: Karolinum, 1999, s. 341-343

¹⁹⁸ DANKOVIČOVÁ, Inge. *Libye*. Praha: Pressfoto, 1980. Obchodně ekonomické sborníky Institutu zahraničního obchodu, 1980, s. 15-17

¹⁹⁹ SCHULZE, Reinhard. *Dějiny islámského světa ve 20. století*. Vyd. 1. Brno: Atlantis, 2007, s. 158-159

²⁰⁰ Wheelus Air Base: Libya. *GlobalSecurity.org* [online]. [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: <http://www.globalsecurity.org/wmd/facility/wheelus.htm>

²⁰¹ HAIMZADEH, Patrick. *V srdci Kaddáfího Libye*. V Brně: Jota, 2011, s. 38.

Ze začátku vlády Idrise zde stále byl patrný britský vliv, později předseda vlády v letech 1954-1957 Mustafa Bin Halím, podporoval americké zájmy související s ropou.²⁰²

Je nutné dodat, že Kyrenaika byla favorizovanou provincií krále Idrise. Idris usoudil, že Libye zůstane fungovat jako jednotný celek jen pokud v ní bude panovat ekonomická rovnováha. To znamenalo, že se bohatství z nerostných surovin se bude muset dělit mezi všechny provincie stejně. Obyvatelstvo bylo Idrisem přesvědčováno o výhodnosti tohoto rozhodnutí v té době velmi populárním arabským nacionalismem. Navzdory všem plánům ale monarchie zůstala stále klientelistickou a přetrvávala v ní kmenová struktura.²⁰³

V Libyi v této době vznikla ropná renta, která stat navždy změnila. Toto ropné bohatství zapříčinilo, že se v krajině Libye začaly odehrávat markantní změny. Především tedy začala v hojné míře probíhat urbanizace. Tato urbanizace s sebou ale nesla určité následky. Původně farmářský stát, který neměl pořádný export se stal rentiérskou oblastí, která soustředila svou výrobu na produkci ropy. Práce v ropném průmyslu lákala chudé pastýře ze všech tří lokalit Libye. Práce v ropném průmyslu lákala obyvatelstvo z okolních oblastí do Fezzánu.²⁰⁴

Tato migrace lidí za práci zvyšovala urbanizaci, která vrostla během let 1954 až 1964, tedy během pouhých 10-ti let z pouhých 25 % na překvapujících 45%. Průměrná životní úroveň prostých obyvatel Libye sice značně vzrostla, ale ani to nezabránilo tomu, že kvůli urbanizaci začaly vznikat chudobné čtvrti. V těchto čtvrtích žili přistěhovalci ze všech tří regionů, kteří se vydali za vidinou práce do měst, ale nenašli ji tam. Idrisova vláda si tento problém uvědomila až poněkud pozdě. Pokusila se ale roku 1966 přejít k řešení této záležitosti. Bylo vypsáno mnoho vládních zakázek na stavby různých objektů. Tyto projekty na řešení krize ale postupovaly pomalu.²⁰⁵

Díky těmto událostem začala v Libyi vznikat značná sociální mezera. Jednalo se o mezeru mezi zbohatlíky v ropném průmyslu, bohatými osobami ve vládě a obyvateli chudých urbanizovaných čtvrtí. Lidé začali mít nevoli vůči Idrisovi, kterého viděli jako brity dosazenou loutku. Tato nevole vůči králi začala vrcholit v roce 1967. Příčinou toho byla výhra Izraele v šestidenní válce. V Libyi se objevilo mnoho protestů prostého obyvatelstva, ke kterým se připojily i ropné odbory. Tento rozběsněný dav začal napadat židy a ničit jejich majetek. Tyto

²⁰² Libya's Forgotten King. *A Jazeera World* [online]. 2015 [cit. 2016-04-24]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/programmes/aljazeeraworld/2015/11/libyas-forgotten-king-151119111039307.html>

²⁰³ HAIMZADEH, Patrick. *V srdci Kaddáfího Libye*. V Brně: Jota, 2011, s. 39.

²⁰⁴ SIMONS, Geoff. *Libya: The Struggle for Survival*. Palgrave Macmillan UK, 1996, s.182-183.

²⁰⁵ HAIMZADEH, Patrick. *V srdci Kaddáfího Libye*. V Brně: Jota, 2011, s. 39-40.

nepokoje byly králem potlačeny pomocí násilí. Důsledkem toho hněv obyvatel vůči králi ještě více vzrostl a nevole vůči jeho vládě se zintenzivnila.²⁰⁶

7.3 REŽIM MUAMARA AL-KADDÁFÍHO

Období vlády Muammara al-Kaddáfího lze rozdělit na čtyři období. Prvním obdobím je jeho nástup k moci. Druhé období je nechvalně známé Temné desetiročí, během kterého docházelo v Libyji pod jeho vládou k velkým represím. Třetím obdobím je Zelená přestavba podle jeho ideálů. Čtvrté období je etapou, kdy došlo k ukončení mezinárodní izolace, která byla na Libyi uvržena. Páté období by bylo pád jeho vlády a jeho smrt v rukou rebelů, ale této tematice se budu věnovat v jiné kapitole.

7.3.1 Nástup Kaddáfího vlády

Roku 1969 v září došlo během nepřítomnosti krále Idrise k vládnímu převratu. Jednalo se o vojenský převrat, který byl řízen Organizací svobodných důstojníků. Důstojníků vedoucích tento převrat bylo celkem 12. Muammar al-Kaddáfí byl jedním z nich. Tento převrat byl nazýván jako vítězná revoluce a byl počátkem Kaddáfího vlády. Režim, který po převratu vznikl, nebyl monarchistický jako ten předešlý, ale autoritářský. Principy tohoto režimu byl arabský nacionalismus, regionální tradice, klientelismus a islám. Autoritářský aspekt režimu se začal projevovat hned ze začátku jeho existence. Kaddáfí se totiž prohlásil za hlavního teoretika, prezidenta, vrchního velitele armády, prezidenta Libye a také předsedu Rady revolučního vedení. Kaddáfí také k tomu všemu vládnul bez ústavy a dokonce se i roku 1970 jmenoval premiérem.²⁰⁷

Tři regiony Libye, které byly vždy v minulosti značně nejednotné, začaly být pod Kaddáfího vedením spojovány ideou panarabského nacionalismu a islámu. Místní tradice a klientelismus, které byly také pro jeho vládu vlastní, měly kořeny v kmenové historii Libye. Kaddáfí stejně jako jeho předchůdce Idris, kterého sám svrhnul, favorizoval určité kmeny.²⁰⁸

Kaddáfí začal v Libyi legalizovat islámské právo. Panoval zákaz konzumace alkoholu a za nevěru byl stanoven trest bičování. Kaddáfí ve svých reformách pokračoval dál a roku 1970 vytvořil Arabský socialistický svaz. Tento svaz byl jedinou politickou stranou v Libyi a všichni její občané byli jeho členy.²⁰⁹

²⁰⁶ SIMONS, Geoff. *Libya: The Struggle for Survival*. Palgrave Macmillan UK, 1996, s.168.

²⁰⁷ GOMBÁR, Eduard. *Dramatický půlměsíc: Sýrie, Libye a Írán v procesu transformace*. V Praze: Karolinum, 2001, s. 84-85.

²⁰⁸ HAIMZADEH, Patrick. *V srdci Kaddáfího Libye*. V Brně: Jota, 2011, s. 44.

²⁰⁹ GOMBÁR, Eduard. *Dramatický půlměsíc: Sýrie, Libye a Írán v procesu transformace*. V Praze: Karolinum, 2001, s. 85.

Kaddáfí sám sobě připisoval po prvním roce své vlády několik úspěchů, které pokládal za revolucionářské. Mezi tyto reformy patřily například reorganizace administrativy Libye, ekonomická a sociální legislativa, redistribuce bohatství země mezi lidi, zestátnění bank a ropných společností, zdvojení minimálního platu, vznik průmyslových a hospodářských projektů a také vyhoštění Italů, Britů a Američanů ze země a zrušení cizích vojenských základů na jejím území.²¹⁰

Mezi jeho další reformy patřil vznik ubytovacích projektů pro urbanizované oblasti a snížení vzrůstajících cen nájemného, které tížily chudé lidi. Dále se také snažil provádět arabizaci vzdělání.²¹¹

V 70. letech se začaly poprvé objevovat větší rozbroje v Kaddáfího vládě. Arabský socialistický svaz, který získal větší vliv v roce 1972, v této době začal kritizovat Radu revolučního vedení. V letech 1972-1973 začali první rozbroje ve vládě. Kaddáfí nebyl z vývoje situace vůbec potěšen. Roku 1973 oznámil, že lid podle něj ještě nedospěl k plánované revoluční změně. Po tomto prohlášení pak odmítnul parlamentní demokracii. V této době také zahájil kampaň, jejímž cílem mělo být odstranění buržoazie a byrokracie. Tyto rozpory však nebyly jediné, se kterými se musel vypořádat. Rada revolučního výboru jimi totiž začala být také postižena. Nejprve se dva ze zakládajících důstojníků pokusili provést roku 1975 dva převraty. Tyto převraty Kaddáfí násilně potlačil a došlo k obětem na životech. Tři další emigrovali, jeden měl autonehodu, a další dostal domácí vězení. Z původního počtu dvanácti důstojníků, kteří se o převrat zasloužili, tak zůstalo jen pět. Kaddáfí pak radu, ve které důstojníci působili, rozpustil roku 1979.²¹²

Kaddáfího revoluce měla i další rozměr. Zakládal lidové výbory, schraňoval pod svůj režim veřejné společnosti a znárodňoval ty soukromé. Pokoušel se tak o svou vlastní verzi kulturní revoluce. Zavedl poté do legislativy Libye islámské právo šaría a pozastavil funkci normálních zákonů. Snažil se také o eliminaci politických osob, za které považoval především komunisty, příznivce strany Baas a muslimské bratrstvo. Začal vyzbrojovat populaci za účelem ochrany revoluce. Snažil se také o očistu univerzit. Tato očista je měla zbavit zahraničních kulturních vlivů, které byly podle něj demagogické.²¹³

²¹¹ HAIMZADEH, Patrick. *V srdci Kaddáfího Libye*. V Brně: Jota, 2011, s. 56.

²¹² GOMBÁR, Eduard. *Dramatický půlměsíc: Sýrie, Libye a Írán v procesu transformace*. V Praze: Karolinum, 2001, s. 85.

²¹³ SIMONS, Geoff. *Libya: The Struggle for Survival*. Palgrave Macmillan UK, 1996, s. 218.

Myšlenka této revoluce byl nástup moci lidu, pomocí síly lidu, který by sloužil lidu.²¹⁴ Všechny tyto snahy ale nevedly k ničemu jinému, než k pálení zahraničních knih, mučení obyvatelstva, věznění a popravám a represím oponentů.²¹⁵

Roku 1974 se Kaddáfi rozhodl vzdát všech svých mnoha funkcí a ponechal si pouze velení nad armádou, aby si zajistil svou pozici a zabránil tak svému případnému svržení. Ostatních funkcí se vzdal, protože se plánoval věnovat vedení své revoluce. Tyto své eseje, které měly popisovat nový politický systém, začal publikovat v roce 1975.²¹⁶

Kaddáfi prostředkem všech těchto kroků směřoval Libyi k tomu, aby se stala jeho vysněnou Velkou Libyjskou socialistickou džamahariju. V každém městě začínají vznikat jednotky přímé demokracie, které se nazývají lidovými výbory. Delegáti z těchto výborů jsou pak vysíláni do Všeobecného lidového kongresu. Tento kongres se stává zákonodárným orgánem státu a nahrazuje tak Arabský socialistický svaz, v jehož čele stojí sám Muammar al-Kaddáfi. K prvnímu setkání tohoto svazu došlo roku 1976. V této době vychází i Kaddáfiho Zelená kniha a roku 1977 je vyhlášena Džamahíria, jež svým vznikem zrušila a nahradila libyjskou vládu. Moc výkonná ale existovala paralelně s vládou mas. Všechny institucionální aktivity jsou zakázány, až na aktivity v ropném sektoru, který byl pro ekonomiku a fungování země nezbytný.²¹⁷

Tato nová vláda a systém přinesla do Libye další vlnu represí a poprav. To zapříčinilo vlnu emigrace z Libye.²¹⁸

V dalších letech Kaddáfi dokončuje svou představu revoluční přestavby a roku 1977 vydává druhý díl Zelené knihy a roku 1979 vydává třetí. Dále pak začal vytvářet revoluční výbory, které měly za úkol kontrolovat lidové výbory. Do čela revolučních výborů byli ale především dosazováni jeho rodného kmenu, takže zde můžeme vidět, že klientelismus v jeho vládě zdaleka nevymizel a jeho myšlenky byly značně pokrytecké. On sám poté rezignoval na pozici generálního tajemníka Všeobecného lidového kongresu a počíná soustředit svou pozornost na revoluční výbory, pomocí kterých si drží moc a kontroluje Libyi.²¹⁹

7.3.2 Temné desetiletí Libye

Toto období vlády Muammara al-Kaddáfiho je nazýváno temným desetiletím, protože v těchto letech panoval v Libyii značný politický útlak a represe. Tyto represe měly na svědomí

²¹⁴ HAIMZADEH, Patrick. *V srdci Kaddáfiho Libye*. V Brně: Jota, 2011, s. 58.

²¹⁵ HAIMZADEH, Patrick. *V srdci Kaddáfiho Libye*. V Brně: Jota, 2011, s. 52.

²¹⁶ GOMBÁR, Eduard. *Dramatický půlměsíc: Sýrie, Libye a Írán v procesu transformace*. V Praze: Karolinum, 2001, s. 85.

²¹⁷ HAIMZADEH, Patrick. *V srdci Kaddáfiho Libye*. V Brně: Jota, 2011, s. 58.

²¹⁸ GOMBÁR, Eduard. *Dramatický půlměsíc: Sýrie, Libye a Írán v procesu transformace*. V Praze: Karolinum, 2001, s. 86-87

²¹⁹ tamtéž, s. 87.

revoluční výbory, které Kaddáfí vedl. Vinu na těchto perzekucích měla take vládcova vzrůstající paranoia, který se začal paradoxně obávat výkonných orgánů, které sám vytvořil. Tato doba byla dobou udavačství, represí a poprav. Revoluční výbory dokonce sledovaly Libyjce i v zahraničních státech. Ti, kdo byli vyhodnoceni jako věrní Kaddáfímu, byli štědře odměňováni mnoha různými privilegii a ti kdo byli vyhodnoceni jako nedůvěryhodní či nepřátelští byli trestáni.²²⁰

Represe nebyla jediným problémem temného desetiletí. Druhým charakteristickým aspektem tohoto období byl značně chaotický vlády v Libyi. Ministerstva se například nacházela ve čtyřech různých městech.²²¹ Revoluční výbory začaly plnit úkoly výkoné moci, ačkoliv jí nedisponovaly a neměly by jí vykonávat. Situace je taková, že dokonce dochází i k čistkám v řadách samotných revolučních výborů.²²²

Další centrum moci, které by se nemělo opomenout jsou ropné společnosti jako například Oilinvest International. Ropné společnosti v této době chtěly po státu výhodnější tržní ekonomiku a odstranění mezinárodních sankcí.²²³

7.3.3 Zelená přestavba Libye

Roku 1988 se stal teroristický útok na americké letadlo PanAm 103. Při tomto teroristickém útoku přišlo o život celkem 259 lidí. Dalších 11 lidí, kteří zemřeli byli obyvatelé městan, na které letadlo spadlo. K útoku došlo nad skotským městem Lockerbie. Libye byla z tohoto útoku viněna a byly na ni za to uvrženy sankce. USA a Velká Británie totiž podezřivaly z útoku dva muže pracující v Libyan Arab Airlines a v libyjské rozvědce. Ta stejná rozbuška byla navíc využita ve francouzském letadle UTA, které bylo zničeno nad Saharou o rok později. Libye tedy upadla v dvojí podezření. Kaddáfí dostal ultimátum vydat muže podezřelé z terorismu. Pokud tak neučiní, tak budou na Libyii uvrženy sankce. Kaddáfí sice nabídnul pozvánku soudců do Libye, ale odmítnul vydat občany Libye do zahraničí. Na Libyii tedy byly uvrženy sankce a byla podezřelá z podporování terorismu.⁶⁹

Libye si prošla obdobím, kdy se kvůli sankcím ztenčily její zisky. V této době vzniká Zelená přestavba. Přesněji tedy program Zelené přestavby. Ten vychází v platnost od roku 1988 do roku 1996. V tomto období došlo k poklesu životní úrovně obyvatelstva. Během tohoto období dochází k liberalizaci ekonomiky. Zelená přestavba byla vlastně uvolněním nestrategických oblastí ekonomiky, jako byly například maloobchody.²²⁴

²²⁰ GOMBÁR, Eduard. *Dramatický půlměsíc: Sýrie, Libye a Írán v procesu transformace*. V Praze: Karolinum, 2001, s. 87-88.

²²¹ tamtéž, s. 88

²²² tamtéž, s. 87

²²³ tamtéž, s. 89

²²⁴ HAIMZADEH, Patrick. *V srdci Kaddáfího Libye*. V Brně: Jota, 2011, s. 59.

Roku 1993 dokonce vychází nový zákon. Tento zákon umožňuje poprvé za Kaddáfího vlády existenci soukromých bank. Tato časová perioda Libye je obdobím vysoké inflace, vysokými cenami a značnými ekonomickými spekulacemi.²²⁵

Ministerstvo financí Libye se pokusilo situaci nějak zmírnit. Zavedlo tedy nový směnný kurz. Jeden americký dolar si bylo možné pořídit za 1,019 dináru, kterým se v Libyi platilo.²²⁶

Zelená přestavba a liberalizace ekonomiky si ale vysloužily kritiku revolučních výborů. Ty začaly navyšovat svou represi na obyvatelstvo Libye. Kaddáfí tedy ke konci 80-sátých let vydává Velkou zelenou chartu lidských práv, kterou reaguje na všeobecnou kritiku revolučních výborů ze strany obyvatelstva. Během tohoto období dochází k určitému uvolnění politické situace v zemi.²²⁷

Gaddáfí později vydal zákon se jménem Charta cti, která vyšla v platnost roku 1997. Tento zákon umožňoval trestání skupin lidí, kteří podporovali terorismus proti Kaddáfího vládě mas. Tento zákon měl vyřešit problematiku jedinců, kteří se snažili zbohatnout na bídě jiných. Jeho výsledkem ale byla jen větší perzekuce obyvatelstva. Zelená přestavba, která měla vyřešit ekonomické problémy Libye tak tedy nevyřešila příčinu těžké situace státu, kterou byly mezinárodní sankce. Jediným výsledkem bylo zvýšené utrpení a strach libyjského lidu.²²⁸

Toto období bylo pro Kaddáfího plné nepokojů. Ropné společnosti si snažili prosadit větší liberalizaci systému, což by pro vůdce znamenalo ztrátu určité části jeho moci. Dále se pak Kaddáfího pokusila třikrát svrhnout armáda, ve které se začaly množit nepokoje. A libyjští islámští radikálové se pokusili také dostat k moci během let 1995 až 1998, ale jejich pokusy byly neúspěšné.²²⁹

7.3.4 Ukončení mezinárodní izolace Libye

Některé z mezinárodních sankcí na Libyi byly ukončeny po vydání teroristy, který měl na svědomí pád letadla americké společnosti. Kaddáfí ale stále tvrdil, že s teroristickým útokem na letadlo PanAm neměl nic společného. Formálně se poté zřekl terorismu a také odsoudil útoky během 11. 9. 2001.²³⁰

²²⁵ tamtéž, s. 59.

²²⁶ GOMBÁR, Eduard. *Dramatický půlměsíc: Sýrie, Libye a Írán v procesu transformace*. V Praze: Karolinum, 2001, s. 115.

²²⁷ tamtéž, s. 89.

²²⁸ tamtéž, s. 90.

²²⁹ tamtéž, s. 91-92.

²³⁰ JOSCELYN, Thomas. The Libyan Terrorist: Muammar Qaddafi. *The Weekly Standard* [online]. 2011 [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: <http://www.weeklystandard.com/the-libyan-terrorist-muammar-qaddafi/article/552474>

Libye se nakonec přiznala k své plné odpovědnosti za teroristický útok na americké letadlo roku 2003.²³¹ Paradoxem ovšem je, že nejnovější důkazy prokazují Kaddáfího nevinu. Zosnovatelem útoku byl nejspíše Irán, do kterého vedou jednotlivé stopy vyšetřování a který se mohl mstít za sestřelení jeho vlastního letadla. Irán tyto informace ale popřel. Libye se dle slov Saifa Kaddáfího přiznala k teroristickému útoku na letadlo, jen z praktického důvodu ukončení sankcí.²³²

Po tomto uvolnění se, tedy od roku 1999, režim snažil pozvednout ekonomiku její liberalizací. Konec sankcí umožnil větší možnosti obchodu se zahraničím a ekonomika Libye opět rostla. Roku 2002 se vláda Libye dokonce rozhodla legalizovat volný obchod. Domácí měna státu se v této době ale začala devalvovat. To zapříčinilo zvýšení cen importu do Libye. Vláda na to reagovala jen uvedením polovičních cel. Tato reforma zapříčinila snížení životní úrovně obyvatelstva.²³³

Po uvolnění izolace vznikly v libyjské vládě dva proudy, jimiž byli tradicionalisté a reformisté. Kaddáfího syn Saif patřil mezi reformisty a snažil se prosazovat změny ve státě a chtěl liberalizovat ekonomiku. Také chtěl zlepšit pošramocené vztahy se západem. Snažil se k tomu o vznik ústavy, ochranu lidských práv a vznik nezávislých soudů a reformy v soudnictví. Od roku 2003 do roku 2006 působila v Libyi reformní vláda, která se pokoušela o revitalizaci ekonomiky. Tato vláda ale selhala ve svých plánovaných reformách, protože v Libyjských institucích panoval zmatek a chaos. Další příčinou selhání mohla být ale také nevole tradicionalistů ve vládě ke změnám²³⁴

Dalším zajímavým krokem v Libyi byl pokus o restart soukromého sektoru. Tento restart měl proběhnout pomocí propuštěním 4000 úředníků z celkového počtu 700 000. Stát také navýšil platky ve veřejném sektoru o 80%. Všechny tyto reformy však byly utvářeny a prováděny značně nesystematicky. I přes tyto pokusy liberalizovat ekonomiku se tak tedy nepodařilo dojít kýženého výsledku a k liberalizaci nedošlo.²³⁵

²³¹ SMITH-SPARK, Laura a Jessica RAVITZ. Lockerbie bombing 25 years on: Victims honored on both sides of the Atlantic. *CNN* [online]. 2013 [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: <http://edition.cnn.com/2013/12/21/world/europe/lockerbie-anniversary/>

²³² Atentát nad Lockerbie: Nové důkazy ukazují na Irán. *Česká televize* [online]. 2014 [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1044108-atentat-nad-lockerbie-nove-dukazy-ukazuji-na-iran>

²³³ HAIMZADEH, Patrick. *V srdci Kaddáfího Libye*. V Brně: Jota, 2011, s. 60

²³⁴ PATON, Callum. Saif al-Islam Gaddafi: Libya's playboy heir to Muammar Gaddafi's demented regime. *International Business Times* [online]. 2015 [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: <http://www.ibtimes.co.uk/saif-al-islam-gaddafi-libyas-playboy-heir-muammar-gaddafis-demented-regime-1512978>

²³⁵ Libya profile: Timeline. *BBC News* [online]. 2016 [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-africa-13755445>

8 HISTORIE IRÁKU

Historii Iráku bude v této práci zpracována primárně jen v období 20. století, protože předchozí dějiny nemají žádný podstatný vliv na cílové téma. Historické události, které se v Iráku odehrály před současným děním, mají určitý podíl na vzniku některých z příčin současné občanské války.

8.1 HISTORIE IRÁKU PŘED NEZÁVISLOSTÍ

Irák byl do první světové války po mnoho století v područí Osmanské říše. Je ale důležité podotknout, že osmanský vliv na obyvatele Iráku nebyl nikterak značný. Irácká společnost byla spíše ovlivňována vůdci kmenů a významných rodů.²³⁶

Dějiny novodobého Iráku se začaly utvářet na počátku 20. Století, kdy si mocnosti, které bojovaly na straně Dohody, začaly rozdělovat území, která před válkou patřila Osmanské říši. Irák připadl Velké Británii. Británie si Irák nárokovala, jelikož pro ni bylo irácké území značně strategické.²³⁷

Britové se snažili spravovat irácké území skrze britské úředníky. Tato metoda se ale neosvědčila, jelikož obyvatelé Iráku se vůči okupovatelům začali bouřit. Vláda Velké Británie tedy přišla s rafinovaným plánem vytvořit v Iráku monarchii s iráckým králem, který by sledoval zájmy Británie a byl britské vládě loajální. Tento plán ale nesplnil očekávání, jelikož král Fajsal, kterého Britové dosadili do vládnoucí pozice, nebyl tak snadno ovladatelným, jak původně očekávali.²³⁸

Irák získal formální nezávislost roku 1932 v souvislosti se vstupem do Společnosti národů. Území státu totiž bylo ještě stále spravováno Brity.²³⁹ Během druhé světové války bojovali obyvatelé Iráku na straně Velké Británie, protože jim za to byla slíbena státní suverenita. Velká Británie ale svůj slib po ukončení války nedodržela. Tato zrada zapříčinila v obyvatelstvu Iráku averzi vůči Britům a vyvolala mnoho ozbrojených povstání a stávek. Britové opustili Irák v roce 1947. Politický vliv Velké Británie poté začal slábnout. Irák v této době sužovaly četné a násilné revoluce.²⁴⁰

²³⁶FAROUK-SLUGLETT, Marion a Peter SLUGLETT. *Irák od roku 1958: od revoluce k diktatuře*. Praha: Volvox Globator, 2003. Rubikon (Volvox Globator), s. 2

²³⁷ tamtéž, s. 6-18

²³⁸ tamtéž, s. 14

²³⁹ tamtéž, s. 7-17

²⁴⁰Iraq: WORLD WAR II AND BRITISH INTERVENTION, 1939-45. *Encyclopedia Britannica* [online]. [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/place/Iraq/World-War-II-and-British-intervention-1939-45>

8.2 KÁSIMŮV REŽIM MEZI LETY 1958-1963

V Iráku sice docházelo k zlepšování životní úrovně, ale monarchistická vláda si nedokázala získat podporu veřejnosti. Nejméně spokojenou částí obyvatelstva byli mladí Iráčané. Starý režim navíc udržoval spojení s Velkou Británií svou participací na Bagdádském paktu a následoval panarabské myšlenky.²⁴¹

Roku 1958 byla nestabilní monarchie svržena a její představitelé popraveni. Tento převrat provedli Svobodní důstojníci. Tito revolučně smýšlející armádní důstojníci si dali za cíl odstranit vše, co bylo nějak spojeno s monarchií, a usilovali o vytvoření nového režimu. V čele nové vlády měl stanout generál Abdulkarím Kásim. Monarchie byla zrušena a islám byl prohlášen za oficiální státní náboženství Iráku. Nová revoluční vláda disponovala značnou podporu armády. Kásimova vláda se také začala orientovat na Sovětský svaz a sbližovat se s ním. Tento nově vznikající režim a jeho první kroky si získal v celém Iráku velkou podporu. Byl podporován prostým obyvatelstvem, ale i politickými stranami.²⁴²

Po čase ale začaly vznikat ve vládě spory mezi Kásimem a Árifem. Árif chtěl totiž prosazovat panarabskou myšlenku, zatímco Kásim spolupracoval s komunistickou stranou a jeho vize Iráku spočívala spíše v budování vlastní identity a vnitřní jednoty.²⁴³

V této době se tedy objevuje stěžejní bod rozporu mezi nacionalistickými příslušníky strany Baas a komunistickou stranou, která spolupracovala s Kásimem.²⁴⁴

Spoluprací s komunistickou stranou klesla Kásimova obliba a udělal si mnoho nepřátel. Kásim byl jako vládce státu poněkud netradiční, jelikož své politické oponenty velmi často omilostňoval a propouštěl z vězení. Díky tomu jeho opozice jen získávala na síle. Ačkoliv byla Kásimova vláda neomezená, tak přesto nezakazoval politické strany. Tyto politické stany měly umožněnu volnou profilaci a dokonce i mohly získávat pozice ve vládě.²⁴⁵

Kásim přežil mnoho pokusů o atentát a postupem času jeho jediným spojencem zůstal Sovětský svaz.²⁴⁶ Jeho režim byl neúspěšný, protože nedisponoval žádnou vůdčí ideologií a až na počáteční stabilizační fázi v něm také nedocházelo k mobilizaci obyvatelstva.²⁴⁷

²⁴¹ tamtéž

²⁴³ Iraq: WORLD WAR II AND BRITISH INTERVENTION, 1939–45. *Encyclopedia Britannica* [online]. [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/place/Iraq/World-War-II-and-British-intervention-1939-45>

²⁴⁴ FAROUK-SLUGLETT, Marion a Peter SLUGLETT. *Irák od roku 1958: od revoluce k diktatuře*. Praha: Volvox Globator, 2003. Rubikon (Volvox Globator), s. 64

²⁴⁵ FAROUK-SLUGLETT, Marion a Peter SLUGLETT. *Irák od roku 1958: od revoluce k diktatuře*. Praha: Volvox Globator, 2003. Rubikon (Volvox Globator), s. 87

²⁴⁶ Iraq: WORLD WAR II AND BRITISH INTERVENTION, 1939–45. *Encyclopedia Britannica* [online]. [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/place/Iraq/World-War-II-and-British-intervention-1939-45>

8.3 VLÁDA ÁRIFŮ V LETECH 1963-1968

Kásimův režim padl v únoru roku 1963 kvůli převratu vedenému stranou Baas. Kásim byl stranou popraven a po jeho smrti došlo mezi členy Baas ke sporům o moc. Ve straně vzniklo několik soupeřivých frakcí s rozličnými názory. Vnitřní rozpory oslabilu stranu Baas a zapříčinily tak, že strana přestala být schopna vládnout, protože soupeřila s extremisty, kteří byli jejími členy. Strana Baas tak začala ztrácet důvěru obyvatelstva. Do čela státu byl v této době dosazen prezident Árif, který tak měl však fungovat jen formálně a opravdým vládcem měla být stále strana Baas.²⁴⁸

8.3.1 Vláda Abd al-Saláma Árifa v letech 1963-1968

Trvající rozpory mezi vůdci strany Baas nakonec vedly ke kolapsu režimu. Árif, jehož moc byla do té doby omezena vůdci Baas, se rozhodl stát se neomezeným vládcem. Nechal pozatýkat vůdce strany Baas a převzal kompletní kontrolu nad Irákem. Roku 1964 byla za jeho vlády vytvořena nová provizorní ústava, která zastává myšlenku socialismu a arabské jednoty.²⁴⁹

Árif zastával před svým dosazením do prezidentské funkce post vysokého armádního činitele. Ve snaze najít loajální spojence pro upevnění své moci se tedy začal obklopotvat armádními důstojníky a roku 1963 založil Republikánskou gardu. Tato Republikánská garda začala fungovat jako přímý výkonný nástroj prezidenta Árifa a ovlivňovala dění v Iráku.²⁵⁰

V roce 1964 zasáhla Irák ekonomická krize. Árif se tuto krizi rozhodl vyřešit znárodněním velkých průmyslových společností a bank. Tyto akce se nesetkaly s nejlepší odezvou obyvatelstva. Myšlenka arabského socialismu se zamlouvala jen malé části populace Iráku. Prezident Árif v socialismus také nevěřil, ale rozhodl se jej aplikovat pod vlivem Egypta. Po čase ale začal spatřovat nedostatky iráckého socialismu. Árif nebyl spokojen s výsledky své sociální politiky, a také přestal mít důvěru v důstojníky, kteří mu dopomohli k moci.²⁵¹

²⁴⁷ FAROUK-SLUGLETT, Marion a Peter SLUGLETT. *Irák od roku 1958: od revoluce k diktatuře*. Praha: Volvox Globator, 2003. Rubikon (Volvox Globator), s. 55-93

²⁴⁸ Iraq: WORLD WAR II AND BRITISH INTERVENTION, 1939–45. *Encyclopedia Britannica* [online]. [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/place/Iraq/World-War-II-and-British-intervention-1939-45>

²⁴⁹ tamtéž

²⁵⁰ FAROUK-SLUGLETT, Marion a Peter SLUGLETT. *Irák od roku 1958: od revoluce k diktatuře*. Praha: Volvox Globator, 2003. Rubikon (Volvox Globator), s. 107

²⁵¹ Iraq: WORLD WAR II AND BRITISH INTERVENTION, 1939–45. *Encyclopedia Britannica* [online]. [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/place/Iraq/World-War-II-and-British-intervention-1939-45>

Árif proto vyzval zkušeného právníka, diplomata a spisovatele, aby vytvořil novou vládu. Roku 1965 se předsedou a tvůrcem této vlády stal al-Bazzáz, který zastával konzervativní nacionalistické myšlení. Snažil se proto zasadit o soukromé vlastnictví a aplikaci umírněného socialismu. Situace v Iráku se poté začala zlepšovat a občané přestali být nespokojeni.²⁵²

Nová vláda se pokoušela respektovat některé občanské svobody a provedla pár změn, které vedly k větší demokratizaci země. Tato demokratizace ale neměla dlouhého trvání. Árif totiž zemřel při letecké nehodě vrtulníku. Období demokratizace skončilo tragickou smrtí prezidenta Árifa.²⁵³

8.3.2 Vláda Abd al-Rahmána Árifa v letech 1966-1968

Vláda přešla na prezidentova bratra Abd al-Rahmána Árifa. Starší bratr byl však mnohem slabším prezidentem, než jeho mladší předchůdce. Al-Rahmán Árif nebyl schopný zvládat soupeřivé síly v zemi tak dobře jako jeho mladší sourozenec.²⁵⁴

Árif byl nakonec přinucený pod nátlakem armádních důstojníků k odvolání vlády al-Bazzáze, kterou pomáhal jeho zesnulý mladší bratr vytvořit. Moc v této době přechází opět do rukou armády. V armádních složkách ale začalo docházet stejně jako předtím ve straně Baas k neschodám, sporům a vzniku různých frakcí. Režim proto začal být opět nestabilní.²⁵⁵

8.3.3 Ztráta legitimacy Árifova režimu

Odborníci zastávají názor, že režim bratrů Árifův přišel o svou legitimitu v období smrti mladšího a populárnějšího Abd al-Saláma Árifa. Jeho starší bratr Abd al-Rahmána Árif neměl stejné charisma a razantnost jako jeho mladší bratr. Nebyl také dostatečně schopným ve zvládnutí státních záležitostí. Za jeho vlády nastaly hospodářské problémy a stagnace. Další ztrátou důvěry obyvatelstva v Árifův režim byl také jeho přístup k šestidenní válce s Izraelem.²⁵⁶

Árif byl také obviňován z korupce. Další ztrátou legitimacy pro jeho režim byla také absence voleb. Árifův režim se ani nepokusil mobilizovat podporu mas, či zavést systém

²⁵² FAROUK-SLUGLETT, Marion a Peter SLUGLETT. *Irák od roku 1958: od revoluce k diktatuře*. Praha: Volvox Globator, 2003. Rubikon (Volvox Globator), s. 112

²⁵³ Iraq: WORLD WAR II AND BRITISH INTERVENTION, 1939–45. *Encyclopedia Britannica* [online]. [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/place/Iraq/World-War-II-and-British-intervention-1939-45>

²⁵⁴ KARSH, Efraim a Inari RAUTSI. *Saddám Husajn: politická biografie*. Praha: Melantrich, 1996. Historie a literatura, s. 36

²⁵⁵ Iraq: WORLD WAR II AND BRITISH INTERVENTION, 1939–45. *Encyclopedia Britannica* [online]. [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/place/Iraq/World-War-II-and-British-intervention-1939-45>

²⁵⁶ KARSH, Efraim a Inari RAUTSI. *Saddám Husajn: politická biografie*. Praha: Melantrich, 1996. Historie a literatura, s. 36

politických stran. Árif se plně spoléhal na podporu armády. Irácká armáda byla ale jako celek značně nekonzistentní a nevypočitatelná.²⁵⁷

8.4 REORGANIZACE STRANY BAAS

Poté, co Abd al-Salám Árif převzal nad Irákem roku 1963 kontrolu, byla nucena strana Baas odejít do ústraní a začala provádět značné změny ve svém vedení a strategii získu moci nad Irákem. Ahmad Hasan al-Bakr se stal tajemníkem Regionálního vedení strany Baas roku 1964. V reorganizaci strany mu pomáhal Saddám Husajn, který se ukázal jako nepostradatelný pro získání podpory civilního obyvatelstva. Baas se pokusil převzít moc roku 1964, ale tento převrat nevyšel a došlo k uvěznění al-Bakra i Saddáma Husajna. V roce 1965 byl al-Bakr z vězení propuštěn kvůli nemoci a Saddámovi se podařilo z vězení uprchnout v roce 1966.²⁵⁸

8.4.1 Svrhnutí Árifova režimu

Svrhnutí Árifova režimu se událo bez násilí. Árifův režim neměl příliš vysokou legitimitu. Armáda a kterou se režim spoléhal, byla značně nespolehlivá a tak se stalo, že pro stranu Baas nebylo příliš složité přesvědčit několik z důstojníků k tomu, aby jí poskytli podporu k převratu. Čtyři z významných důstojníků Árifova režimu se přidali k baasistům, ale kladli si různé podmínky, mezi něž patřilo například ušetření Árifova života. Strana Baas na tyto podmínky přistoupila, ale okamžitě začala vymýšlet způsob, jakým by se důstojníků, v jejichž loajalitu příliš nevěřila, zbavila.²⁵⁹

Roku 1968 v červenci došlo k obsazení strategických bodů v Iráku jednotkami strany Baas a vojáky, kteří se přidali k důstojníkům. Árifovi byla slíbena milost a byla po něm požadována okamžitá demise. Vedení strany Baas si bylo vědomo toho, že Árif pro jejich věc nepředstavuje žádnou hrozbu, jelikož byl nepopulární, slib který dali důstojníkům tedy mohl být bez problémů dodržen. Árif byl poslán do Londýna, kde měl mít čestný důchod. Převrat proběhl neočekávaně a obyvatelé Iráku z něj nebyli zrovna potěšeni. Jednalo se totiž o armádní převrat, ve kterém nebyl zapojen lid Iráku. Iráčané si stále pamatovali, jakého násilí se strana Baas dopouštěla, když se roku 1963 dostala poprvé k moci. Obyvatelstvo Iráku proto sledovalo změny v zemi se skepsí a obezřetností.²⁶⁰

²⁵⁷ Iraq: WORLD WAR II AND BRITISH INTERVENTION, 1939–45. *Encyclopedia Britannica* [online]. [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/place/Iraq/World-War-II-and-British-intervention-1939-45>

²⁵⁸ Iraq: The Revolution of 1968. *Encyclopedia Britannica* [online]. [cit. 2016-05-29]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/place/Iraq/The-revolution-of-1968>

²⁵⁹ tamtéž

²⁶⁰ COUGHLIN, Con. *Tajný život Saddáma Husajna*. Praha: BB art, 2003, s. 85

8.4.2 Upevňování vlivu strany Baas

Představitel strany Baas Ahmad Hasan al-Bakr se stal novým prezidentem Iráku a jako jeho pravá ruka působil Saddám Husajn a důstojník al-Najíf dostal za úkol sestavit novou vládu. V tomto období byla založena široká vládní koalice. V této koalici měly zastoupení relevantní politické strany Iráku. Tyto strany ale neměly žádnou faktickou moc. O tu se začaly přít dvě skupiny, které se podílely na převratu. První mocenskou skupinou v tomto sporu byla strana Baas a její zástupci Ahmad Hasan al-Bakr a Saddám Husajn. Druhá skupina byla utvořena armádními jednotkami, které vedl velitel vojenské rozvědky plukovník Abd al-Razzaq al-Najíf a velitel Republikánské gardy Ibrahim Abd al-Raḥman al-Daúd.²⁶¹

Spor mezi důstojníky a stranou Baas neměl dlouhého trvání. Al-Daúd byl jakožto ministr obrany vyslán do Jordánska. Zde měl provést inspekci jednotek, které zde měla irácká armáda rozmístěny. Poté ozbrojenci strany Baas zatkli al-Najífa a nabídli mu možnost zachránit si život pod podmínkou, že opustí Irák. Al-Najíf souhlasil a byl poté vyslán do Maroka jako velvyslanec. Al-Daúd dostal rozkaz zůstat v Jordánsku a dohlížet na tamní situaci. Odstranění opozice zaručilo straně Baas v Iráku absolutní moc. Vůdčí osobností režimu byl al-Bakr, jelikož měl nejvíce konexí a také byl jediný Svobodný důstojník.²⁶²

Rada revolučního vedení (RRV) se stala centrem zákonodárné, výkonné i soudní moci v Iráku. Prostřednictvím RRV měl absolutní moc i prezident al-Bakr a viceprezident Saddám Husajn. V počáteční fázi se baasisté snažili o stabilizování a konsolidaci režimu. Veškerá možná opozice byla odstraněna. Mnoho z členů armády bylo nuceno ji opustit. Do úřednických pozic a do armádních postů začali být dosazováni loajalisté strany Baas. Později se irácký vojenský režim začal transformovat do civilního režimu. Tato změna byla ale pouhou iluzí, protože ačkoliv byla většina členů RRV tvořena civilisty, tak skutečnou moc měli přesto členové armády, kteří byli věrní straně Baas.²⁶³

8.5 IRÁK ZA VÁLADY SADDÁMA HUSAJNA

Saddám Husajn byl po al-Bakrovi druhým nejmocnějším mužem Iráku. Jeho ambice byly ale vyšší. Saddám využíval své viceprezidentské pozice a začal se zbavovat svých a al-Bakrových potenciálních i reálných nepřátel. Odstraňoval je systematicky a chytře. Snažil se působit nenápadně a usiloval o to, aby v al-Bakrovi nevyvolal pochyby. Al-Bakrova důvěra v Saddáma stále rostla, jelikož ho sužoval věk a špatné zdraví a Saddám dělal oddaně mnoho

²⁶¹FAROUK-SLUGLETT, Marion a Peter SLUGLETT. *Irák od roku 1958: od revoluce k diktatuře*. Praha: Volvox Globator, 2003. Rubikon (Volvox Globator), s. 131

²⁶²tamtéž, s. 134

²⁶³tamtéž, s. 138-139

práce za něj. Al-Bakr v této době působil jako oficiální hlava státu, ale Saddám byl tím, kdo reálně vládnul a utvářel politiku Iráku.²⁶⁴

Spojení mezi al-Bakrem a Saddámem oba baasisty přivedlo až do čela Iráku. Saddám byl pragmatik a schopný politik, který dokázal dostat svůj vliv do všech aspektů společnosti v Iráku. Saddám byl zručný v intrikaření i odstraňování potenciálních konkurentů a jeho často nehumánní metody mu pomohly udržet se u moci po dlouhou dobu.

Al-Bakr se pokoušel jednat se Syrským režimem Hafize al-Assada. V této době se Saddám rozhodl, že nastal ten pravý čas, chopit se moci. Al-Bakr uvažoval o sloučení se Sýrií, což bylo pro Saddáma nemyslitelné, jelikož by přišel o svou pozici a vliv. 16. Července roku 1979 přiměl Saddám Husajn starého prezidenta Al-Bakra rezignovat. Al-Bakr veřejně oznámil, že odstupuje kvůli zdravotním důvodům. Saddám byl poté navržen samotným al-Bakrem jako jeho nástupce ve funkcích, které do té doby zastával.²⁶⁵

Funkce prezidenta, kterou po al-Bakrovi Saddám zdědil mu umožňovala i působit jako na pozici předsedy RRV. To bylo ale podmíněno referendem a potvrzením Národního shromáždění. Saddám se také stal vrchním velitelem irácké armády a předsedou vlády. Navíc získal i tajemnickou pozici v regionálním a národním vedení Baas. Saddáma Husajna v jeho předešlých postech vystřídal Izzat Ibrahim Dúrí. Ten se stal zástupcem tajemníka regionálního vedení Baas a také náměstkem předsedy RRV.²⁶⁶

Chvíli po převzetí moci udělal Saddám ve vládě další čistky. Několik z politiků, kteří protestovali proti al-Bakrově rezignaci a Saddámovu nástupu k moci, byli zatčeni a popraveni za konspirování se syrskou vládou a snahou svrhnout irácký režim. Jestli tato spolupráce se Sýrií a plán na svržení Saddáma opravdu existovaly, je poměrně nejisté. Saddám ale nejspíše využil tohoto falešného nařčení k odstranění dalších potencionálních odpůrců a také k zabránění dalších pokusů o sblížení Sýrie a Iráku. Tato politická čistka také vyslala jasný signál všem ostatním. Ze Saddámových činů bylo zřejmé, že nestrpí žádnou konkurenci.²⁶⁷

8.5.1 Vytváření kultu osobnosti

Ihned po zajištění své pozice začal Saddám Husajn vytvářet kult osobnosti. Propaganda zobrazovala Saddáma jako starostlivého otce, manžela a dobrého člověka. Saddám se také nechal propagovat jako vládce, kterému ze všeho nejvíce záleží na blahu a

²⁶⁴Saddam Hussein: President of Iraq. *Encyclopedia Britannica* [online]. [cit. 2016-05-29]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/biography/Saddam-Hussein>

²⁶⁵GOMBÁR, Eduard. *Kmeny a klany v arabské politice*. Praha: Karolinum, 2004, s. 177

²⁶⁶tamtéž, s. 181.

²⁶⁷Iraq under Saddam Hussein. *Encyclopedia Britannica* [online]. [cit. 2016-05-29]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/place/Iraq/Iraq-under-Saddam-Hussein>

prosperitě Iráku. Nechával se zvat různými honosnými tituly, jako například rytíř Arabů. Díky této propagandě sebe sama, která zasahovala života všech iráčanů začal Saddám získávat svou legitimitu.²⁶⁸

Saddám také začal budovat ideologii na tradicích Babylonu a Asýrie. Nechával také přepisovat dějiny, aby vyhovovaly jeho ideologii a záměrům. Začala vznikat nová identita iráckého národu, která měla sloužit Saddámovu režimu. Tato propaganda byla využita například při válce s Iránem²⁶⁹

Lidem byl překládán boj iráckého národu s arabskými kořeny proti Peršanům z Iránu. Saddám zašel v této propagandě až tak daleko, že nechal zrehabilitovat dynastii Hášimů a vystavil ji mauzoleum.²⁷⁰

V období vlády Husajna nebyly dodržovány základní svobody občanů. Docházelo k tvrdé perzekuci za prohřešky proti režimu a odstranění svobody projevu. Média byla cenzurována a v područí strany Baas. Do vysílání se dostaly jen pořady, které podporovaly vládnoucí režim. Občané mohli studovat na fakultě žurnalistiky, jen pokud byli členy strany Baas.²⁷¹

8.5.2 Irácko-Íránská válka 1980-1988

Válka mezi Irákem a Íránem měla význam pro mnoho států Blízkého východu. Díky změně režimu v Íránu došlo k zhoršení vztahů se sousedním Irákem. Sekulární vláda byla totiž v Íránu nahrazena teokracií. Íránská teokracie následně usilovala o šíření islámu skrze revoluce i do Iráku a ostatních států v Perském zálivu a své ambice nijak neskrývala.²⁷²

Saddám Husajn se sice pokoušel o udržení nenásilných vztahů mezi jeho režimem a Íránem, ale iránská vláda začala podporovat irácké šíitské muslimy a také Kurdy k tomu, aby se připojili k náboženské revoluci. Slabinou Iráku vždy byla jeho náboženská a etnická rozštěpenost a Saddám si byl vědom, že tyto nepokoje pro něj znamenají hrozbu. Írán

²⁶⁸ BAKHASH, Shaul. How Saddam Is Dividing the Arab World. *The New York Review of Books* [online]. 1990 [cit. 2016-05-29]. Dostupné z: <http://www.nybooks.com/articles/1990/11/08/how-saddam-is-dividing-the-arab-world/>

²⁶⁹ TIMMERMAN, Christiane a Johan LEMAN. *In-Between Spaces: Christian and Muslim Minorities in Transition in Europe and the Middle East* [online]. Peter Lang – International Academic Publishers, 2009, s. 50. [cit. 2016-05-27]. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=hNGbSCRAghQC&pg=PA50&lpg=PA50&dq=saddam+assyrian+ideology&source=bl&ots=IMBn3SmUUc&sig=nXe1YcGabsQulGEsS36_Ta0ZcJk&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwiqt73UsL_NAhXK1xQKHWNATkQ6AEIXzAI#v=onepage&q=saddam%20assyrian%20ideology&f=false

²⁷⁰ GOMBÁR, Eduard. *Kmeny a klany v arabské politice*. Praha: Karolinum, 2004, s. 179

²⁷¹ COUGHLIN, Con. *Tajný život Saddáma Husajna*. Praha: BB art, 2003, s. 196

²⁷² FAROUK-SLUGLETT, Marion a Peter SLUGLETT. *Irák od roku 1958: od revoluce k diktatuře*. Praha: Volvox Globator, 2003. Rubikon (Volvox Globator), s. 292

podněcoval menšiny k revoltě proti Saddámovu režimu a na hranicích docházelo k stále častějším střetům. Husajn proto dospěl ke konečnému a razantnímu rozhodnutí, které v té době viděl jako jediné možné řešení situace. Řešením těchto rozepří se tak nakonec stal ozbrojený konflikt.²⁷³

Saddám si válku původně nepřál, ale byl k ní svým způsobem donucen Iránem. Saddám spoléhal na to, že Írán bude oslabený islámskou revolucí, která v něm předtím proběhla. Armáda Íráku měla mít podle jeho očekávání jasnou převahu. Saddám v této době tedy doufal v zastrášení Íránu silou. Spoléhal na to, že podle něj revolucí oslabený íránský režim podepíše mírovou smlouvu a přestane podporovat vzpoury v Iráku. Na straně Iráku v této době stála majorita států Perského zálivu, protože se obávaly fundamentalistické hrozby, kterou nově vzniklý teokratický režim představoval. Například Saudská Arábie v této době začala dávat Saddámovu režimu půjčky, protože se snažila zamezit šíření šíitského vlivu z Íránu.²⁷⁴

Irák byl podporován i Sovětským svazem, který mu začal dodávat zbraně a získal také podporu USA. Spojené státy Saddáma podporovaly, protože jeho režim pokládaly méně nebezpečný, než teokratický íránský režim. Íránský náboženský fundamentalismus byl totiž značně nebezpečný a hrozilo, že se rozšíří do ostatních států. Podporování Saddámovu režimu, bylo proto mnoho států logickým krokem, protože spoléhaly na to, že Irák poslouží jako hráz, která teokratický režim zastaví.²⁷⁵

Válka se vůbec nevyvíjela podle Saddámových představ. Armáda Iráku byla velmi brzy po jejím vpádu do Íránu zatlačena zpět a musela přejít do defenzivy. Válka trvala několik let a vyčerpala oba státy.²⁷⁶

Írácký režim byl nedaleko od padnutí a začal proto požadovat po svých spojencích větší míru pomoci. Saudská Arábie byla ochotná do konfliktu zapojit také a Kuvajt se také hodlal připojit k Iráku. Zachránce Iráku byly ale nakonec USA, které začaly od roku 1987 bojovat po boku írácké armády.²⁷⁷

Podpora Spojených států poskytla Saddámovi převahu nad Iránem a zapříčinila tak zvrat ve válce. Írán nakonec přijal rezoluci OSN a válka konečně skončila v roce 1988. Irák

²⁷³ KARSH, Efraim a Inari RAUTSI. *Saddám Husajn: politická biografie*. Praha: Melantrich, 1996. Historie a literatura, s. 153.

²⁷⁴ FAROUK-SLUGLETT, Marion a Peter SLUGLETT. *Irák od roku 1958: od revoluce k diktatuře*. Praha: Volvox Globator, 2003. Rubikon (Volvox Globator), s. 296.

²⁷⁵ IRANIAN-SOVIET RELATIONS (1917-1991). *Encyclopedia Iranica* [online]. 2009 [cit. 2016-06-24]. Dostupné z: <http://www.iranicaonline.org/articles/russia-ii-iranian-soviet-relations-1917-1991>

²⁷⁶ FAROUK-SLUGLETT, Marion a Peter SLUGLETT. *Irák od roku 1958: od revoluce k diktatuře*. Praha: Volvox Globator, 2003. Rubikon (Volvox Globator), s. 305.

²⁷⁷ tamtéž, s. 306

byl po válce zadlužený a ekonomicky vyčerpaný. Během války také docházelo ke genocidě na kurdských vzbouřencích a používání chemických zbraní. Saddám se stal vítězem války a začal to využívat ve svůj prospěch. Začal poukazovat na to, že jeho sekulární režim, který se snažil být pokrokovým, je lepší než náboženský a fanatický režim v Íránu.²⁷⁸

Jak už bylo zmíněno, tak Saddám se během války dopouštěl i genocidy. Tato genocida probíhala na kurdských a šíitských občanech Iráku, kteří podporovali Írán a snažili se během války proti Saddámovi rebelovat. Husajn se je snažil z počátku uklidňovat různými ústupky a dokonce i nabídkami autonomie, ale tyto snahy v důsledku vždy selhaly. Saddám tedy zavrhl smírlivé snahy a zavedl tvrdé represe. Z počátku rebelující menšiny pouze vysvětovával a přemísťoval, ale později je začal deportovat i do koncentračních táborů v poušti.²⁷⁹

Kurdové Saddámovi ale stále vytrvale odporovali a on začal mít obavy z toho, že by se mohli spojit s armádou Íránu. Saddám proto usoudil, že nejlepším řešením bude kurdy vyhladit a začal na ně užívat chemické zbraně. Armádě bylo přikázáno, aby začala na kurdy užívat nervový plyn. Nejvíce známý je incident z roku 1988, kdy bylo v kurdské městě Halabdža zabito nervovým plynem mezi 3000 až 5000 osob, okolo 10 000 bylo zraněno a další tisíce zemřely později kvůli nemocem a postižením způsobených nervovým plynem.²⁸⁰

8.5.3 Válka v Perském zálivu

Saddámovy jednotky vpadly v roce 1990 do Kuvajtu. OSN vyzvala Irák ke stažení své armády, ale Saddámův režim tuto výzvu neuposlechl. Na Irák byly tedy zavedeny ekonomické sankce a obchodní embargo.²⁸¹

Saddám později prohlásil Kuvajt za 19náctou provincii Iráku, což zapříčinilo zapojení USA do války, Saddámovy akce viděla jako otevřenou agresi vůči zájmům západu. Saddám z počátku nevěřil, že USA by se do války opravdu zapojily a také spoléhal na to, že jeho dobře vyzbrojená armáda by dokázala v případném střetu způsobit Spojeným státům dostatečné ztráty na to, aby se Američané přestali do války angažovat.²⁸²

Irák byl ale armádou USA a koalice během týdenních pozemních bojů poražen a jeho armáda utrpěla velké ztráty a irácká infrastruktura byla také vážně poškozena bombardováním. Tato porážka vedla ke stažení Iráku z Kuvajtu.²⁸³

²⁷⁸ COUGHLIN, Con. *Tajný život Saddáma Husajna*. Praha: BB art, 2003. s. 249

²⁷⁹ COUGHLIN, Con. *Tajný život Saddáma Husajna*. Praha: BB art, 2003. s. 250

²⁸⁰ tamtéž

²⁸¹ WOODS, John E. Iraq: The Persian Gulf War. *Encyclopedia Britannica* [online]. [cit. 2016-05-29]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/place/Iraq/The-Persian-Gulf-War>

²⁸² tamtéž

²⁸³ tamtéž

8.5.4 90. léta v Iráku po válce

Obyvatelé Iráku žili za vlády Saddáma Husajna v režimu, který nebral na zřetel jejich blaho. Saddám uplatňoval v 90. letech kruté represe a občané Iráku byli neustále pod kontrolou režimu. Husajn v této době záměrně izoloval Irák od zájmu západu.²⁸⁴

Postupem času se tedy z bohatého státu, kterým Irák před Saddámovou vládou byl, stal zadlužený režim, který byl značně poznamenán dvěma válkami, které byly vedeny z vůle Saddáma Husajna. Ani jedna z těchto válek neměla pro Irák pozitivní přínos a pouze způsobily obrovské škody na životech, infrastruktuře, vzdělání a hospodářství. Irák se tak stal za Saddámovy vlády poškozenou zemí.²⁸⁵

8.5.5 Konec režimu Saddáma Husajna

Na počátku 21. století došlo v Iráku k zvýšení životní úrovně. Saddám si i v této době stále uchovával protizápadní rétoriku, ale už neměl obavy z případných armádních zásahů západu proti jeho vládě a tak směřoval investice do rozvoje země. Jelikož byl Irák stále v této době pod obchodním embargem OSN, tak byl nucen prodávat ropu nelegálními způsoby. Válkami poškozená infrastruktura a města byly opraveny. V Iráku se začaly objevovat po 20ti letech, které byly poznamenány válkami konečně známky prosperity.²⁸⁶

V této době Saddám Husajn stále užíval represivních prvků kontroly společnosti, protože se obával atentátů na jeho osobu. Problém spatřoval v opozici, která se skládala z mnoha hnutí podporovaných USA. Tato hnutí byla ale nejednotná a značně roztržitá.²⁸⁷

Útok na Světové obchodní centrum v New Yorku, který se stal 11. září 2001, byl katalyzátorem Saddámovy pádu. Husajn totiž vyzýval občany, aby tuto událost oslavovali. To vyvolalo podezření, že Saddám Husajn a jeho režim byli s útoky nějak spojení. George W. Bush v roce 2002 oznámil, že povede válku proti teroru, která zasáhne i státy jako Irák, slouží jako útočiště pro teroristy a disponuje zbraněmi hromadného ničení.²⁸⁸

Saddám sice tvrzení západu o zbraních hromadného ničení popíral, ale jeho slovům nikdo moc nevěřil, jelikož Saddám na podobných projektech v minulosti pracoval a jevílo se proto logické, že by takové zbraně mohl mít a o napojení jeho režimu na teroristické

²⁸⁴FAROUK-SLUGLETT, Marion a Peter SLUGLETT. *Irák od roku 1958: od revoluce k diktatuře*. Praha: Volvox Globator, 2003. Rubikon (Volvox Globator), s. 356-357

²⁸⁵KARSH, Efraim a Inari RAUTSI. *Saddám Husajn: politická biografie*. Praha: Melantrich, 1996. Historie a literatura, s. 295

²⁸⁶COUGHLIN, Con. *Tajný život Saddáma Husajna*. Praha: BB art, 2003, s. 334.

²⁸⁷FAROUK-SLUGLETT, Marion a Peter SLUGLETT. *Irák od roku 1958: od revoluce k diktatuře*. Praha: Volvox Globator, 2003. Rubikon (Volvox Globator), s. 353

²⁸⁸COUGHLIN, Con. *Tajný život Saddáma Husajna*. Praha: BB art, 2003, s. 341.

organizace západ také věděl. Američané ale neměli žádné konkrétní důkazy, které by prokazovaly Saddámův podíl na teroristickém útoku.²⁸⁹

Irák stále všecna tvrzení odmítal, ale také se nestavěl naprosto vstřícně vůči požadavkům OSN. USA se proto rozhodly roku 2003 definitivně vyřešit problém, který v Saddámově režimu spatřovaly a uchýlili se k vojenské intervenci. Tato intervence nebyla schválena OSN a vysloužila si mnoho kritiky. Na stranu USA se psotavila Velká Británie, polsko a Austrálie. Boje trvaly tři týdny a během této doby se USA podažilo obsadit Bagdád. Po čtyřech týdech ovládaly USA celé území Iráku a režim Saddáma Husajna a strany Baas padl.²⁹⁰

V prosinci roku 2003 byl Saddám nalezen v jedné ze svých skrýší poblíž Tirkítu a dobrovolně se vzdal americkým vojákům. Saddám byl uvězněn a roku 2006 byl v Iráku popraven za své zločiny.²⁹¹

²⁸⁹ Saddam Hussein: President of Iraq. *Encyclopedia Britannica* [online]. [cit. 2016-05-29]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/biography/Saddam-Hussein>

²⁹⁰ tamtéž

²⁹¹ CHAMBERS, Richard L. Iraq: The Iraq War. *Encyclopedia Britannica* [online]. [cit. 2016-05-29]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/place/Iraq/The-Iraq-War>

9 SOUČASNÝ VÝVOJ V SÝRII, LIBYI A V IRÁKU

Současný vývoj ve státech, které jsou předmětem zkoumání této práce, nenasvědčuje tomu, že by v nich docházelo k vzrůstu stability. V posledních letech došlo k destabilizaci daných států a jejich postupnému rozpadu. Na jejich území probíhají boje a bezpečnost občanů není zajištěna. Došlo v nich sice k pokusům o demokratizaci během arabského jara, ale tyto snahy neuspěly. Tato kapitola se zaměří na vývoj během arabského jara a jeho dopady.

9.1 PŘÍČINY ARABSKÉHO JARA

Problematika arabského jara je značně komplexní. Tyto revoluce totiž ještě nejsou ukončené a stále trvají. Jedná se tedy o novou a aktuální problematiku. Arabské jaro bylo sérií revolucí, jejichž cílem bylo svrhnout autoritářské režimy a nastolit v nich demokratické poměry. Občané těchto států také usilovali o zlepšení ekonomiky a navýšení svobod.

Počátkem těchto revolucí byl rok 2010. První revolucí, která odstarovala následující revoluce, byla revoluce v Tunisu. Tento řetězec událostí dal vzniknout revolucím, které trvají v některých zasažených státech až do dnes.²⁹²

První impulz k propuknutí arabského jara byla sebevražda Tunisana Muhammad Buazíziho. Kvůli špatné ekonomické situaci v Tunisku nebyl schopen sehnat práci a živil se proto prodejem zeleniny a ovoce. Během své činnosti se stával opakovaně obětí perzekuce ze strany policie. Buazízi se proto pokusil upálit před vládní budovou 17. prosince 2010. Tento čin vyvolal nepokoje především v řadách mladých občanů státu, kteří chápali mladíkovu situaci. Začaly protesty a demonstrace proti režimu prezidenta Zína Abidína bin Alího. V průběhu těchto demonstrací došlo k zatčení mnoha demonstrujících lidí a několik z nich bylo dokonce i zabit.²⁹³

Kvůli těmto událostem se začalo protestů účastnit ještě více lidí a vláda se rozhodla k tvrdým perzekucím. V důsledku těchto vládních zásahů zemřelo okolo 250 protestantů. Na režim prezidenta Zín Abidí bin Alího se snesla kritika jak z vnitrostátního, tak i z mezinárodního sektoru. Pod tímto nátlakem se Abidí rozhodl složit svou funkci.²⁹⁴

²⁹²Arab Spring: Pro-democracy protests [online]. [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/event/Arab-Spring>

²⁹³Mladík, který rozpoutal v Tunisu nepokoje, podlehl popáleninám. Lidovky.cz [online]. 2011 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/mladik-ktery-rozpoutal-v-tunisu-nepokoje-podlehl-popaleninam-pbg-/zpravy-svet.aspx?c=A110105_152152_ln_zahranici_jv

²⁹⁴GILBERT, Dave. Ben Ali: First leader toppled in Arab Spring. CNN [online]. 2012 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://edition.cnn.com/2012/01/04/world/africa/ben-ali-profile/index.html?iref=allsearch>

Tato událost však protesty neukončila. Demonstrace se totiž začaly šířit do ostatních arabských států. Občané byli nespokojeni s autoritářským typem vládnutí a špatnými ekonomickými podmínkami. Tyto státy také trpěly značnou mírou nezaměstnaností.²⁹⁵

Revoluce zasáhly státy jako například Egypt, Libye, Bahrajn, Sýrie, Jordánsko a mnoho dalších zemí. Tyto revoluce probíhaly stejným způsobem. Prvotním impulzem byli vždy mladí nespokojení občané daných států, kteří se bouřili proti současným vládnoucím režimům. Tyto nedemokratické režimy se vzniklou situací snažily vyřešit silou, což vedlo jen k jejich následné eskalaci.²⁹⁶

Dalo by se říci, že v mnoha státech zasažených arabským jarem nešlo obyvatelstvu nejprve o svržení vládců, ale uvolnění poměrů a reformy. S postupem času a eskalací ale nespokojenost lidí s režimy rostla až do snah o jejich svržení.

Zasažené státy, kterými se tato práce zabývá, prošly odlišným vývojem. V Libyi se sice podařilo autoritářské vládce odstranit, ale země nezískala stabilitu ani demokracii. Vláda v Iráku, která byla ustanovena po svržení Saddáma Hussajna, nemá přirozenou autoritu u celkové populace státu a na jejím území probíhá občanská válka. V Sýrii také probíhá občanská válka, ve které bojuje mnoho různých stran a autoritářský vládce Bašár al-Asad stále nebyl svržen a současná situace moc nevypovídá ve prospěch rebelů či Islámského státu.

To, že svržení nedemokratického režimu neznamená vždy nástup demokracie, můžeme zpozorovat například v Iráku, který se na rozdíl od Syrie a Libye zbavil svého vládce již před několika lety. I po svržení Saddáma je situace stále nestabilní a země potřebuje zdoluhavý rehabilitační proces k ustálení demokracie.

Luboš Kropáček zastává názor, že islámské duchovenstvo v státech postižených arabským jarem povětšinou uznávalo vládnoucí režim, protože byl podle něj lepším stavem než potencionální anarchie.²⁹⁷

9.2 SÝRIE

Můžeme tvrdit, že arabské jaro v Sýrii stále není ukončeno, jelikož události, které jej odstartovaly a které poté následovaly, nedošly doposud výústění. V březnu roku 2011 se protesty vytvořené arabským jarem dostaly až do Sýrie. Protesty, které byly na začátku nenásilné nakonec vyeskalovaly do občanské války a otevřeného konfliktu, který se stal centrem mediální pozornosti celého světa.

²⁹⁵MANFREDA, Primoz. Arab Spring Uprisings: Country Guide to Arab Uprisings. About news [online]. [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://middleeast.about.com/od/humanrightsdemocracy/tp/Arab-Spring-Uprisings.htm>

²⁹⁶Arab Spring: Pro-democracy protests [online]. [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/event/Arab-Spring>

²⁹⁷KROPÁČEK, Luboš. Blízký východ na přelomu tisíciletí: dynamika přeměn v muslimském sousedství Evropy. Praha: Vyšehrad, 1999. Moderní dějiny (Vyšehrad), s. 85

9.2.1 Arabské jaro v Sýrii

Protesty v Sýrii byly zpočátku oproti ostatním zasaženým státům poměrně ojedinělými událostmi, kterých se neúčastnily takové masy lidí, jako tomu bylo například v Egyptě. Před arabským jarem byla situace v zemi relativně stabilní. Později ale během arabského jara začalo v Sýrii docházet k značné eskalaci protestů a míry nevole občanů. Lynch se domnívá, že média měly značný podíl na vytváření revolučních nálad a kulminace napětí v zemi. Zájem obyvatelstva o revoluci v Sýrii rostl a byl podporován silnou mediální kampaní. Dokonce se objevily i spekulace, že televizní stanice Al-Jazeera poskytovala finanční podporu prvotním revolucionářům a demonstrantům.²⁹⁸

Jak už bylo zmíněno výše, tak první protesty v Sýrii nevzešly ze strany organizovaných skupin. Šlo o nenásilné protesty, které vzešly z mladších vrstev populace bez jakékoliv organizace, či celistvého plánu revoluce. K těmto protestům se ale později přidala syrská inteligence, která usilovala o změnu poměrů. Této situace ale také využili radikální islamisté, kteří působili v Sýrii problémy už po dlouhá léta. Po čase vznikl jednotný cíl revoluce, jímž bylo ukončení vyjimečného postavení strany Baas a rezignace Bašára al-Assada z postu prezidenta. Některé ze skupin protestantů byly ozbrojené a vydaly se do přímého útoku proti vládě. Assadův sekulární režim se tak ocitl pod útokem ze strany demonstrantů usilujících o větší míru demokratizace země, ale do boje se také zapojili radikálové, kteří byli nespokojeni se současnými sekulárními poměry. Tyto organizace spadaly pod Muslimské bratrstvo a během roku 2011 se jim podařilo získat kontrolu nad několika městy v Sýrii.²⁹⁹

Zatímco například v Egyptě došlo během revoluce k spojení odpůrců režimu, což usnadnilo jeho svržení, tak v Sýrii se tak nestalo. To vyvolalo komplikovanou situaci a občanskou válku, ve které začalo bojovat několik stran. Majorita opozice vůči al-Assadovu režimu se během roku 2011 seskupila do Syrské národní rady (SNC - Syrian National Council). Tato organizace je ale nejednotná a na území Sýrie působí ještě další organizace. Zatímco SNC se pokoušela o vyjednávání s režimem al-Assada, tak Národní koordinační rada pro demokratickou změnu (NCC - National Coordination Committee for Democratic Change), odmítala veškeré snahy o vyjednávání. Další zájmovou organizací bojující na území

²⁹⁸LYNCH, Marc. Helping Syria Without War. Foreign Policy [online]. 2012 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: http://www.foreignpolicy.com/posts/2012/02/20/helping_syria_without_war

²⁹⁹DARWISHEH, Housam. Syria and the Arab Spring: Unraveling the Road to Syria's Protracted Conflict. The ASAN INSTITUTE for POLICY STUDIES [online]. 2013 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://en.asaninst.org/contents/issue-brief-no-44-syria-and-the-arab-spring-unraveling-the-road-to-syrias-protracted-conflict/>

Sýrie je Svobodná armáda Sýrie (FSA-Free Syrian Army), která vešla do otevřených bojů s vládním režimem. Další skupinou bojující na území Sýrie je islámský stát.³⁰⁰

Heydemenn poukazuje na fakt, že FSA, nelze považovat za organizovanou armádu. FSA je spíše utvořena z mnoha různorodých ozbrojených skupin, které jsou jen pod částečným velením vedení FSA.³⁰¹ V roce 2012 došlo k integraci rebelů a opozice a vznikla tak Národní koalice syrských revolučních a opozičních sil (NCSROF- National Coalition for Syrian Revolutionary and Opposition Forces). Tato koalice byla uznána mnoha západními státy, jako například USA a Francií.³⁰²

Mnoho opozičních organizací se však do této koalice nezačlenilo a dokonce s ní i započalo ozbrojený konflikt. Mezi tyto skupiny patří například islamistická uskupení. Opozice vůči režimu tedy stále zůstala nejednotnou. Režim Bašára al-Assada je podporován Alawity, z jejichž řad prezident sám pochází. Al-Assad je také podporován syrskými křesťany, ale ti se příliš do občanské války nezapojují.³⁰³

Křesťanská minorita podpruje al-Assada, protože nebyla nijak perzekuována za jeho vlády a mohla se volně účastnit na politickém životě v Sýrii. Být součástí opozice by bylo pro syrské křesťany značně nevýhodné, jelikož v případě výhry islamistů by se mohli stát jejich dalším cílem. Kurdové se také do konfliktu původně nezapojovali a pouze se pokoušeli získat více práv pro svou menšinu.³⁰⁴

Al-Assad se pokoušel o různé ústupky. Zasadil se například o povolení vzniku nových politických stran. Tyto politické strany ale nesměly být založeny na etnickém příslušenství, či náboženství. Tato podmínka je kvůli etnické rozštěpenosti Sýrie poměrně logickým krokem, ale právě také z toho důvodu se u opozice nesečkala s očekývaným úspěchem. Dalším podstatným krokem al-Assada bylo referendum o ústavě. Roku 2012 měla být ústava pozměněna a absolutní moc strany Baas měla být nahrazena přirozenou soutěží politických stran. Tato volná politická soutěž a nové volby se ale podle al-Assadova stanoviska nebudou

³⁰⁰SLIM, Randa. Unite Syria's opposition first [online]. 2012 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://foreignpolicy.com/2012/02/23/unite-syrias-opposition-first/>

³⁰¹HEYDEMAN, Steven. Managing militarization in Syria. Foreign Policy [online]. 2012 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://foreignpolicy.com/2012/02/22/managing-militarization-in-syria/>

³⁰²Syria profile: Timeline. BBC News [online]. 2016 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-14703995>

³⁰³Syria's Christians caught in the middle. BBC News [online]. 2012 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-17629499>

³⁰⁴KENNER, David. Who's Who in the Syrian Opposition: Meet the brave souls who dare to stand up to the guns of Bashar al-Assad. Foreign Policy [online]. 2011 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://foreignpolicy.com/2011/04/29/whos-who-in-the-syrian-opposition-2/>

konat do té doby, dokud se situace v Sýrii neuklidní. Tyto kroky ale opozice považovala za nedostatečné a stále požadovala po prezidentovi okamžitou rezignaci.³⁰⁵

Roku 2012 prezident USA Barack Obama začal požadovat okamžitou rezignaci al-Assada. K těmto požadavkům se připojila i Evropská unie. Západní mocnosti poté uvrhly na Sýrii sankce ve snaze donutit al-Assada rezignovat. Násilí na demonstrujících občanech bylo také odsouzeno ostatními arabskými státy a Sýrie tak přišla o své členství v Lize arabských států a ocitla se v pozici izolace na mezinárodní úrovni. Vládnoucí režim ale nebyl jediným, kdo se dopouštěl násilí a porušování lidských práv. Podle OSN k těmto aktům docházelo i ze strany syrské opozice.³⁰⁶

Roku 2013 došlo na území Sýrie k užití chemických zbraní. Tyto zbraně byly použity v Damásku. Západ obviňoval z užití zbraní vládnoucí režim. Al-Assadův režim naopak obviňoval z užívání chemických zbraní rebely. USA začaly hrozit intervencí a syrský režim pod nátlakem přislíbil zničení svého chemického arsenálu. Chemické zbraně byly v Sýrii zlikvidovány následujícího roku, ale přesto docházelo k jejich užívání. Jejich cílem byli jak rebelové, tak i vládní jednotky. Chemické zbraně tedy byly nejspíše užívány oběma stranami.³⁰⁷

Roku 2014 došlo v Sýrii k vyhlášení chalífátu ze strany Islámského státu. Sýrie se nachází ve stavu, který by se dal popsat jako válka ve válce, jelikož na jejím území bojuje mnoho různých stran mezi sebou navzájem a situace je místy značně nepřehledná. Spojené státy začaly provádět v roce 2014 na území Sýrie nálety na Islámský stát, ale snažily se vyhybat útokům, které by mohly pomoci al-Assadovu režimu. O rok později se do války v Sýrii zapojilo Rusko, které podporuje al-Assadův režim a jeho legitimitu. USA a další západní státy začaly obviňovat Rusko z úmyslného bombardování pozic rebelů, kteří nepatří k jednotkám Islámského státu.³⁰⁸

V letošním roce 2016 došlo na území Sýrie k vyhlášení autonomní kurdské federace na severu území Sýrie. Kurdové zde bojují s Islámským státem a nárokují si na vládě vznik autonomního území pod jejich správou.³⁰⁹ Kurdské Lidové obranné jednotky (YPG- People's

³⁰⁵ Syria finally gets its new Political Party Law: The first ever party law since 1958 shaking up the half-a-century monopolization by the Baath. Forward magazine [online]. 2011 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <https://issuu.com/haykalmedia/docs/forward-syria-august2011>

³⁰⁶ Arab League sanctions for Syria. BBC News [online]. 2011 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-15706851>

³⁰⁷ Syria: The story of the conflict. BBC News [online]. 2016 [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-26116868>

³⁰⁸ tamtéž

³⁰⁹ Syria civil war: Kurds declare federal region in north. Aljazeera [online]. 2016 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/news/2016/03/syria-civil-war-kurds-declare-federal-system-north-160317111902534.html>

Protection Units) bojují proti všem skupinám, které se snaží obsadit jejich území. YPG byla roku 2015 obviněna ze strany Amnesty international z porušování lidských práv. Členové YPG byli nařčeni z vyhánění občanů z domů a z demolice domů a vesnic pomocí buldozerů. Kurdové své činy hájili pomocí argumentů, že vysvětované rodiny byly podezřelé ze spolupráce s ISIS (Islamic State of Iraq and the Levant – Islámský stát).³¹⁰

V současné době v Sýrii stále pokračují boje a na jejím území operují ozbrojené jednotky Ruska, ale také speciální jednotky Francie. Islámský stát pomalu přichází o území a prohrává válku s al-Assadovým režimem podporovaný Vladimírem Putinem.³¹¹

9.2.2 Důsledky arabského jara v Sýrii

Revoluce v Sýrii se přeměnila v občanskou válku, ve které bojuje mnoho různých skupin. Sýrie se také stala geopolitickým zájmem západu a Ruska, které v ní soupeří o vliv nad jejím územím. Západ obviňuje Rusko z podpory autoritářského režimu a bombardování rebelů. Rusko obviňuje západ z laxního přístupu vůči Islámskému státu. Pravda bude nejspíše na obou stranách, protože je faktem, že po intervenci Ruska v Sýrii se začalo al-Assadovi a jeho režimu dařit získat zpět ztracená území. Bombardování jsou ale vystaveni také rebelové, které Rusko neuznává jako legitimní opoziční stranu konfliktu a považuje je za teroristy stejně jako syrský režim.

Území Sýrie je dezintegrované a vláda jej nemá pod kontrolou. Nejvlivnějšími stranami konfliktu je syrská vláda pod vedením Bašára al-Assada a alawitů, ismálský stát, rebelské jednotky FSA a kurdové na severu. Všechny bojující strany konfliktu se podle pozorovatelů dopouštějí porušování lidských práv.

Podle statistik Sýrii kvůli občanské válce opustilo okolo 4,5 milionů obyvatel. 6,5 milionů obyvatel přišlo o své domovy. V roce 2015 odhadovaný počet obětí na životech dosáhl 250 000 dle statistik OSN a aktivistů za lidská práva. Na území Sýrie dochází běžně k válečným zločinům a porušování základních lidských práv. Sýrie se stala jedním z center zájmu teroristických skupin a náboženských fanatiků. Dochází v ní k etnickým konfliktům a čistkám.³¹²

Vyústění situace v Sýrii do současného stavu zapříčinila nejednotnost opozice a široké spektrum etnických a náboženských skupin. Vládnoucí režim se nehodlá vzdát moci za žádnou cenu a bojuje s rebely už několik let. Není zatím jasné, kdy se situace ustálí, ale je zřejmé, že i po vítězství jedné ze stran bude Sýrie ještě dlouhou dobu konfliktem poškozena. Snahy o

³¹⁰FENDRYCHOVÁ, Simona. Kurdští spojenci USA páchají v Sýrii válečné zločiny, tvrdí Amnesty International. Aktuálně.cz [online]. 2015 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://zpravy.aktualne.cz/zahranici/ai-kurdove-pachaji-valecne-zlociny/r~54ff4538719411e5adcb0025900fea04/>

³¹¹Francouzské speciální pozemní jednotky operují v Sýrii, přiznala poprvé Paříž. Aktuálně.cz [online]. 2016 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://zpravy.aktualne.cz/zahranici/francouzske-specialni-pozemni-jednotky-operuji-v-syrii-prizna/r~c9501c682e3711e6a4100025900fea04/>

³¹²Syria: The story of the conflict. BBC News [online]. 2016 [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-26116868>

demokratizaci společnosti a arabské jaro nepřinesly uvolnění poměrů, ale destabilizovaly stát a vyvolaly několik let trvající občanskou válku.

9.3 LIBYE

Arabské jaro vyústilo v Libyi v sesazení Muammara Kaddáfího. Snahy vládnoucího režimu uhájit svou pozici a moc vyústily v občanskou válku, ve které byl nakonec režim poražen. Do konfliktu se v průběhu zapojily i armádní síly západu, které podporovaly rebely. Arabské jaro dosáhlo v Libyi výrazných změn a změnilo poměry v zemi

9.3.1 Arabské jaro v Libyi

Prvotním centrem protestů proti režimu v roce 2011 bylo Benghází. Tyto demonstrace byly zpočátku neorganizované a k jejich svolávání docházelo ze strany mladších vrstev společnosti skrze sociální sítě. Mladá generace protestovala proti režimu z obdobného důvodu, jako tomu bylo v ostatních arabských státech. Předmětem jejich nespokojenosti byla vysoká nezaměstnanost. Policie proti protestujícím občanům tvrdě zasahovala. Protesty proto velmi rychle vyústily v ozbrojené střety. Libyjská revoluce tedy probíhala odlišně, než tomu bylo v ostatních státech. Režim požadoval po ozbrojených složkách, aby začaly střílet do demonstrantů. Někteří z vojáků takové akce odmítali a přidali se proto na stranu demonstrantů a začali je vyzbrojovat.³¹³

Benghází bylo rychle ovládnuto rebely a revoluce se z něj začala šířit do okolních měst. Obsazení tohoto města zajistilo rebelům přísun zbraní z tamních armádních skladů. Odpůrci režimu tak získali zbraně, které nutně potřebovali pro svou revoluci.³¹⁴

Odpůrci plukovníka Kaddáfího jednotně vstoupili do organizace s názvem Přejichodná národní rada. Předsedou této rady se stal Mustafa Abdul Jalil, který zastával v minulosti post ministra spravedlnosti. Přejichodná národní rada byla uznána některými státy Evropské unie. Opozice tak našla podporu v některých evropských státech. Stejně jako v Sýrii se arabského jara v Libyi účastnili také radikální islamisté, kteří spolupracovali s teroristickou organizací Al-Káidou. Radikálové tak značně ovlivnili průběh revoluce.³¹⁵

Kaddáfí v průběhu revoluce přednesl velmi známý proslov, ve kterém tvrdil, že je milován svým lidem a že občané jeho země pro něj ochotně zemřou. Opozici označil za

³¹³KIRKPATRICK, David. D a MONA EL-NAGGAR. Qaddafi's Grip Falters as His Forces Take On Protesters. The New York Times [online]. 2011 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: http://www.nytimes.com/2011/02/22/world/africa/22libya.html?pagewanted=all&_r=0

³¹⁴Battle for Libya: Key moments, Timeline of decisive battles and political developments in Libya's uprising against Muammar Gaddafi. Al Jazeera [online]. 2011 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/indepth/spotlight/libya/2011/08/20118219127303432.html>

³¹⁵AGHAYEV, Elvin. Analysis and background of the "Arab Spring" in Libya [online]. In: . 39. European Researcher, 2013 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: http://www.academia.edu/3492822/Analysis_and_background_of_the_Arab_Spring_in_Libya, s. 195

příslušníky Al-Káidy a cizince, kteří se snaží svrhnout jeho vládu. Protestující lidé byli podle Kaddáfího jen pod vlivem drog, které jim poskytla Al-Káida. Libyjský vůdce byl médií obviněn z toho, že k boji s opozicí využívá zločince a žoldáky.³¹⁶

Kaddáfí využíval proti opozici veškerou vojenskou techniku, kterou mohl použít. Regiony, které byly v područí opozice, tak byly bombardovány vládními jednotkami bez ohledu na civilní oběti. Opozice se ale také dopouštěla válečných zločinů a měla na svědomí mnoho civilních obětí. Docházelo k častému rabování a vraždění.³¹⁷

Situace v Libyi zašla až tak daleko, že Rada bezpečnosti OSN vydala rezoluci s číslem 1973. Tato rezoluce vytvořila bezletovou zónu nad územím Libye, ve které zuřila občanská válka.³¹⁸

NATO (North Atlantic Treaty Organization - Severoatlantická aliance) posléze v souladu s rezolucí OSN začalo provádět nálety na vládní jednotky. Zapojení NATO do konfliktu se na mezinárodní scéně nesetkalo s jednotným souhlasem. Některé ze států, jako například Rusko či Turecko vměšování se do vnitřních záležitostí Libye odsoudily a nesouhlasily s ním.³¹⁹

Intervence NATO zabránila Libyjské armádě využívat její vzdušné síly a značně tak rebelům usnadnila postup. Hlavní město Libye Tripolis bylo obléháno a obsazeno opozicí v srpnu roku 2011. Kaddáfímu se podařilo uprchnout, ale byl dostižen rebely a zabit. Přečodná národní rada poté veřejně slíbila parlamentní volby, které se měly konat roku 2012 a vznik nové vlády v čerstvě osvobozeném státu od diktátora.³²⁰

9.3.2 Situace v Libyii po pádu Kaddáfího režimu

Přečodná národní rada zaštitila a připravila volby, které se konaly roku 2012. Volilo se do národního kongresu. Tyto volby byly po 60 letech prvními svobodnými volbami. Do kongresu kandidovala značná míra nezávislých kandidátů, kteří obsadili majoritu z 200 křesel v kongresu. Nejsilnější politickou stranou se stala sekulární strana Aliance národních sil

³¹⁶ Libya protests: Gaddafi says 'all my people love me'. BBC News [online]. 2011 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-africa-12603259>

³¹⁷ AGHAYEV, Elvin. Analysis and background of the “Arab Spring” in Libya [online]. In: . 39. European Researcher, 2013 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: http://www.academia.edu/3492822/Analysis_and_background_of_the_Arab_Spring_in_Libya, s. 195.

³¹⁸ Resolution 1973 (2011). In: Nato [online]. United Nations Security Council, 2011 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_2011_03/20110927_110311-UNSCR-1973.pdf

³¹⁹ AGHAYEV, Elvin. Analysis and background of the “Arab Spring” in Libya [online]. In: . 39. European Researcher, 2013 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: http://www.academia.edu/3492822/Analysis_and_background_of_the_Arab_Spring_in_Libya, s. 196.

³²⁰ Arab uprising: Country by country - Libya. BBC News [online]. 2013 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-12482311>

(NFA-National Forces Alliance). Přestože tato politická strana byla nejsilnější politickou stranou v kongresu, tak disponovala pouze 39 mandáty.³²¹

Kongres, který byl složen především z nezávislých kandidátů byl značně nejednotný a nedokázal proto vyřešit a stabilizovat situaci v Libyji. V kongresu panovaly časté rozpory především mezi sekulárními členy a radikálními islamisty. Snahou vyřešit tento problém bylo jmenování Aliho Zeidana, který byl pověřen sestavením nové prozatímní vlády. Jeho dalšími úkoly bylo připravit novou ústavu a vést kongres do dalšího volebního období a konání parlamentních voleb.³²²

V nejednotném kongresu panovaly spory o termínu voleb a nejednotnost v navrhování nové formy ústavy. Roku 2013 se ale kongres shodl na zakázu jakékoliv politické činnosti po dobu 10 let pro osoby, které v minulosti působily jako Kaddáfího funkcionáři. Tento krok ale upevnil moc islamistů, protože většina z funkcionářů, kteří pracovali pro Kaddáfího vládu, byli sekulárního přesvědčení.³²³

Situace v Libyji ale nebyla stále stabilní a nepanovala v ní bezpečnost. Na jejím území se stále pohybovaly ozbrojené skupiny, které brání vládě převzít kontrolu nad územím. Islámští radikálové se roku 2012 odhodlali zaútočit na konzulát USA a zabili velvyslance a několik dalších Američanů. Roku 2013 obsadili několik strategických přístavů ve východních regionech Libye. Ozbrojené střety tedy pokračovaly nadále i přes svržení diktátora. Islámské skupiny odmítaly uznat novou vládu za legitimní a chtěly rozšířit svůj vliv.³²⁴

Problémem Libye byla její rozštěpenost ze strany kmenů, které sledovaly své vlastní zájmy. Dalším podstatným faktorem v nastoletní legitimní vlády byly militantní skupiny islamistických extremistů, kteří chtěli nastolit svou vlastní vládu. Z toho důvodu nemohla Libyjská vláda efektivně ovládnout celé území státu a efektivně jej zpravovat.³²⁵

V Libyi tak vznikla dvě mocenská centra. Jedno sídlilo v hlavním městě Tripolis. Toto mocenské centrum ovládalo západní část Libye a bylo centrem moci islamistů. Tamní parlament jím byl nakloněn a podporoval je. Na východě Libye sídlí v Tobrúku vláda, kterou vede Abdalláh Sáním. Tato vláda je mezinárodně uznávaná. V dubnu roku 2016 byl

³²¹Libya election success for secularist Jibril's bloc. BBC News [online]. 2012 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-africa-18880908>

³²²Libya country profile. BBC News [online]. 2016 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-africa-13754897>

³²³Libya: A Country Divided. Political Risk Services [online]. 2015 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <https://www.prsgroup.com/political-risk-commentary/libya-2>

³²⁴Libya country profile. BBC News [online]. 2016 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-africa-13754897>

³²⁵MURRAY, Rebecca. Libya: A tale of two governments. Al Jazeera [online]. 2015 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/news/2015/04/libya-tale-governments-150404075631141.html>

neoficiální parlament v Tripolis rozpuštěn a na jeho místo dosedl nový kabinet národní jednoty. Tuto událost můžeme považovat za první krok k sjednocení Libye a ukončení chaotické situace a válečného stavu v Libyi. Novému kabinetu byla přislíbena finanční pomoc ze strany Velké Británie ve výši 10 milionů liber. Parlament v Tobruku měl hlasovat pod záštitou zmocněnce OSN Martina Koblera pro legitimizaci nové vlády národní jednoty v Tripolis. Hlasování se však odsunulo na neurčito. Na území Libye stále působí ozbrojené skupiny radikálů, kteří neuznávají legitimní vládu. A kontrolují určitá území.³²⁶

9.3.3 Důsledky arabského jara v Libyi

Arabské jaro přerostlo v Libyi v občanskou válku, která si vyžádala mnoho obětí na životech. Diktátor byl sice svržen, ale země zůstala destabilizovaná a dezintegrována. V zemi vznikla dvě mocenská centra, která se navzájem neuznávají. V současné době se sice situace počíná obracet k lepšímu díky snahám OSN, ale konečná stabilita země ještě stále není na dosah. V zemi působí militantní skupiny, které bojují proti vládě.

Situace v Libyi byla tak vážná, že do ní zasáhly ozbrojené síly NATO. Tato intervence je v dnešní době hodnocena různě. Má své kritiky i zastánce. Jedna strana si myslí, že šlo o neoprávněnou intervenci, která podpořila destabilizaci země. Druhá strana zastává názor, že intervence byla nezbytná a pomohla při řešení konfliktu a zachránila mnoho lidských životů.

Celkový počet obětí Libyjského konfliktu není znám. Některé zdroje uvádějí, že v roce 2011 během arabského jara zemřelo 3000 rebelů, jiné zdroje že zemřelo až 25000.³²⁷ Amnesty international uvádí, že v roce 2015/2016 bylo zabito 600 civilistů. Přesná čísla jsou neznámá a tak se může jednat o vyšší čísla. 2,44 milionů obyvatel Libye potřebuje humanitární pomoc. Celkový počet obětí od počátku revoluce proti Kaddáfimu je neznámý.³²⁸

Revoluce v Libyi sice přinesla změny, ale v současné době se jí stále nepodařilo nastolit demokracii. Problémy země nebyly vyřešeny ani přesto, že byli autoritářský vůdce a jeho vláda svrženi. Stabilizace země a její unifikace jsou také ještě nejisté. V zemi není zajištěna bezpečnost občanů a jsou porušována lidská práva. Mezinárodní společenství se snaží pomoci Libyi stabilizovat. Libye čelí ekonomickému propadu. Situace v Libyi je v mnoha ohledech horší než před vypuknutím arabského jara.

³²⁶Prosazení nové vlády: libyjský kabinet převzal dvě ministerstva. Týden.cz [online]. 2016 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/afrika/prosazeni-nove-vlady-libyjsky-kabinet-prevzal-dve-ministerstva_380205.html

³²⁷MULHOLLAND, Rory a Jay DESHMUKH. Residents flee Gaddafi hometown. The Sydney Morning Herald [online]. 2011 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://www.smh.com.au/breaking-news-world/residents-flee-gaddafi-hometown-20111003-1149x.html>

³²⁸Annual report: LIBYA 2015/2016. Amnesty International [online]. 2016 [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: <https://www.amnesty.org/en/countries/middle-east-and-north-africa/libya/report-libya/>

9.4 IRÁK

Irák prožíval období nepokojů mnohem déle, než Sýrie a Libye, protože jeho diktátor byl svržen několik let před počátkem arabského jara. V tomto období se vláda Iráku pokoušela o stabilizaci situace a získání legitimacy. V rozštěpené společnosti Iráku to ale nebylo vůbec snadné, jelikož se stále objevovaly nové konflikty a nespokojenost radikálních islamistů, kteří začali ohrožovat režim a vyvolávat ozbrojené konflikty. Arabské jaro sice v Iráku přímo neprobíhalo, ale jeho vliv do něj zasáhl ze Sýrie v podobě islámského státu, který se k němu dostal přes hranice Sýrie.

9.4.1 Arabské jaro v Iráku

Po svržení Saddáma Hussajna byl Irák pod provizionální autoritou USA od roku 2003 do roku 2004, kdy mu byla předána plná suverenita rezolucí OSN číslo 1546. Na území Iráku stále zůstávala vojska USA, která měla zaručit, že vláda nebude ohrožena případnými pokusy o svržení ze strany extremistů.³²⁹

První svobodné volby v Iráku byly roku 2005 bojkotovány sunnitskými muslimy, ale později se rozhodli zapojit do správy nově vytvořeného státu.³³⁰ V roce 2005 začaly v Iráku vzrůstat nepokoje. Washington post citoval anonymního vysoce postaveného úředníka USA, který zastával stanovisko, že USA přestalo doufat v nastolení nové modelové demokracie, soběstačné ropného průmyslu, nebo společnosti, ve které je většina lidí osvobozena od vážných bezpečnostních a ekonomických problémů. Očekávání USA se ukázala jako nenaplněná a situace v Iráku byla nestabilní a začala se přibližovat stavu dezintegrace.³³¹

Roku 2006 označila OSN situaci v Iráku za situaci podobnou občanské válce.³³² Počet odhadovaných obětí od invaze USA do Iráku se podle odhadů pohyboval na zhruba 601 000.³³³

³²⁹Coalition Provisional Authority Number 10: Members of Designated Iraqi Interim Government [online]. In: . 2004 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/f/fc/20040609_CPAREG_10_Members_of_Designated_Iraqi_Interim_Government_with_Annex_A.pdf

³³⁰NOVÁK, Martin. Irák oznámil výsledek voleb. Premiér prohru neuznal. Aktuálně.cz [online]. 2010 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://zpravy.aktualne.cz/zahranici/irak-oznamil-vysledek-voleb-premier-prohru-neuznal/r~i:article:664408/>

³³¹WRIGHT, Robin a Ellen KNICKMEYER. U.S. Lowers Sights On What Can Be Achieved in Iraq: Administration Is Shedding 'Unreality' That Dominated Invasion, Official Says. Washington Post [online]. 2005 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2005/08/13/AR2005081300853_pf.html

³³²Decrying violence in Iraq, UN envoy urges national dialogue, international support. UN News Centre [online]. [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=20726&Cr=Iraq&Cr1=#.V2mh0PmLTIV>

V roce 2007 byl navýšen počet vojáků USA na území Iráku o dalších 21500. A program pracovních příležitostí navýšen o 1,2 miliard dolarů³³⁴

Situace v Iráku se poté začala zlepšovat až do arabského jara. Irák nebyl arabským jarem postižen přímo, ale jeho vliv na něj přešel ze sousední Sýrie. Irák byl občanskou válkou důsledkem arabského jara zachvácen válkou od roku 2011. Rozšiřující se vliv sunnitského fanatismu a uprchlická krize v Sýrii se začaly v tomto období přesouvat do Iráku. OSN naléhalo na Irák, aby začal přijímat Syrské migranty a poskytnul jim azyl. Irák ale uzavřel hranice se Sýrií kvůli obavám z toho, že v řadách uprchlíků se do něj dostanou také islamisté, kteří začnou ohrožovat nestabilní pozici Irácké vlády.³³⁵

V Iráku se sice během arabského jara odehrávaly protesty, ale nemohly být srovnávány z okolních arabských států. Občané mnohdy protestovali proti korupci vlády a nedostatku bezpečnosti v zemi, ale v prvopočátku neusilovali o svržení režimu. Na desáté výročí svržení vlády Saddáma Hussajna se v Bagdádu sešlo na několik tisíc protestujících, kteří protestovali proti přítomnosti vojenských jednotek USA.³³⁶

Vojska USA se z Iráku stahovala postupně od roku 2011. Obyvatelstvo Iráku tuto situaci vítalo, protože vláda konečně začala nabývat větší suverenity. Občanské války na území Iráku ale stále pokračovaly a sunnité byli nespokojení s vládou premiéra Malikiho. Roku 2012 začalo Turecko upozorňovat na další ohrožení suverenity Iráku a a novou občanskou válku. Turecko se totiž obávalo potencionálního vzrůstu imigrantů z Iráku.³³⁷

I přes snahy vlády Iráku se Islámskému státu podařilo získat některá z jeho území. Vliv islámského státu v Iráku začal průběhem času vzrůstat a jeho území začalo expandovat. Malikoho vláda proto požádala OSN o pomoc. Roku 2014 se začaly vést debaty o

³³³ Updated Iraq Survey Affirms Earlier Mortality Estimates. The Johns Hopkins Bloomberg School of Public Health [online]. 2006 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://www.jhsph.edu/news/news-releases/2006/burnham-iraq-2006.html>

³³⁴ President's Address to the Nation. The White House [online]. 2007 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2007/01/20070110-7.html>

³³⁵ AL-SALHY, Suadad. Iraq reopens border to Syria refugees, excludes young men. Reuters [online]. 2012 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://uk.reuters.com/article/uk-iraq-syria-refugees-idUKBRE88H0NR20120918>

³³⁶ TAWFEEQ, Mohammed. Angry crowds in Baghdad, Falluja protest conditions in Iraq. CNN [online]. 2011 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://edition.cnn.com/2011/WORLD/meast/04/08/iraq.protests/index.html>

³³⁷ GORDON, Michael R. In U.S. Exit From Iraq, Failed Efforts and Challenges. The New York Times [online]. 2012 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://www.nytimes.com/2012/09/23/world/middleeast/failed-efforts-of-americas-last-months-in-iraq.html>

vyzbrojování irácké armády a Kurdů.³³⁸ Hrozba ze strany islámského státu stále rostla a Evropská unie se usnesla, že bude potřeba Irák podpořit materiálem a výzbrojí.³³⁹

Později téhož roku 2014 se USA rozhodly k opětovné intervenci do Iráku a aktivně se zapojit do bojů proti islámskému státu pomocí leteckých úderů. Prezident Barack Obama se rozhodl zapojit do bojů v Iráku za účelem ochrany civilního obyvatelstva.³⁴⁰

Irácká vláda byla roku 2015 kontaktována příznivci Bašára al-Assada. Iráku byla nabídnuta kooperace proti islámskému státu.³⁴¹ Toto spojení by oběma státům velmi prospělo, ale Syrie byla státem, kterého USA pokládaly za svého nepřítele. Jelikož USA byly hlavním spojencem Iráku v boji proti islamistům, tak se vládnoucí režim v Iráku rozhodl tuto nabídku kooperace ignorovat. Největším přínosem pro boj s islámským státem jsou Kurdové, kterým se podařilo získat zpět mnoho obsazených území. Nevýhodou kooperace s Kurdy ale bylo to, že se zajímali především jen o svá území.³⁴²

Postupem času začal Irák s podporou svých spojenců získávat zpět stále více ztraceného území. Islámský stát přišel v roce 2016 o 40% svých držav v Iráku.³⁴³

Islámský stát postupem času ztrácí svůj vliv. Na území Iráku je ale stále přítomen a suverenita státu je ohrožena a dochází k jeho dezintegraci.

9.4.2 Důsledky arabského jara v Iráku

Irák byl zasažen problémy dezintegrace již před začátkem arabského jara. Stát byl nestabilní a měl problém vytvořit stabilně fungující demokratickou společnost a legitimní vládu ještě před propuknutím revoluce. Arabská jaro v Iráku sice proběhlo, ale ne takovou silou jako v Sýrii či Libyi. Vliv revoluce ze sousední Sýrie se ale postupem času dostal do

³³⁸ACKERMAN, Spencer. US to directly arm Kurdish peshmerga forces in bid to thwart Isis offensive: Weaponry, said to be light arms and ammunition, to be brokered though CIA who are better positioned to supply militia [online]. 2014 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2014/aug/11/us-arm-peshmerga-iraq-kurdistan-isis>

³³⁹CROFT, Adrian a Barbara LEWIS. EU gives European governments go-ahead to arm Iraqi Kurds. Reuters [online]. Brusel, 2014 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://www.reuters.com/article/us-iraq-security-arms-idUSKBN0GF1CY20140815>

³⁴⁰ROBERTS, Dan a Spencer ACKERMAN. US begins air strikes against Isis targets in Iraq, Pentagon says: Barack Obama authorised targeted air strikes against militant jihadists on Thursday to assist in protection of civilians. New York Times [online]. New York, 2014 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2014/aug/08/us-begins-air-strikes-iraq-isis>

³⁴¹COLES, Isabel. Iran supplied weapons to Iraqi Kurds; Baghdad bomb kills 12. Reuters [online]. 2014 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://www.reuters.com/article/us-iraq-security-kurds-idUSKBN0GQ11P20140826>

³⁴²HAWRAMY, Fazel a Peter BEAUMONT. Iraqi Kurdish forces take Kirkuk as Isis sets its sights on Baghdad: Major oil city is controlled by peshmerga fighters after central government's army abandons posts in a rapid collapse. The Guardian [online]. 2014 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2014/jun/12/iraq-isis-kirkuk-baghdad-kurdish-government>

³⁴³Islamic State 'loses 40% of territory in Iraq'. BBC News [online]. 2016 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-35231664>

Iráku a odstartoval jeho dezintegraci. Stejně jako u Sýrie a Libye je situace v Iráku po vypuknutí méně stabilní a nedošlo v něm k upevnění demokracie a navýšení stability.

Značná část území Iráku na severu je v současné době kontrolována Kurdy, kteří si nárokují toto území a usilují o autonomii. Kurdové se v boji proti islámskému státu značně osvědčili, ale také si začali více nárokovou svou samostatnost.

Irák potřebuje podporu států jako USA, aby si udržel svou stabilitu a teroristické útok se v něm dějí na denním pořádku.

Současný vývoj v Sýrii, Libyi a Iráku se neubírá stabilním směrem. Všechny zmiňované státy prochází stádiem dezintegrace a na jejich území působí zahraniční teroristické jednotky. Státy taktéž využívají podpory mezinárodních aktérů jako OSN, USA a Rusko, aby si udržely svou alespoň nějakou míru své vnitřní stability. Jejich území není celkově pod jejich kontrolou. Důsledkem války trpí obyvatelstvo těchto států i ekonomika. Počty obětí nejsou přesně známy. Etnické konflikty eskalují a dohledné úplné řešení situace je stále v nedohlednu.

Revoluce, které se snažily zlepšit poměry v těchto státech a zavést větší míru demokratizace neuspěly a přivedly státy na pokraj kolapsu. I přesto, že státy byly předtím vedeny autoritářskými vůdci, tak byla situace v nich stabilnější a bezpečnější. Společnost, která nebyla připravena na demokracii, byla ovlivněna fanatismem a etnickými rozpory nedokázala zvládnout vakuum v nepřítomnosti tvrdé vlády jednoho vůdce a začala se rozpadat. Rozpad v Iráku trvá již delší dobu, ačkoliv se v něm před arabským jarem začaly objevovat momenty rehabilitace a stabilizace. Můžeme tedy soudit, že demokratizace v těchto státech bude ještě nějakou dobu trvat. Myšlenky západu na rychlé vítězství a snadnou demokratizaci se nevyplnily. Dokud bude společnost těchto států prosycena radikály, kteří se snaží o implementaci práva šaría na úkor demokracie, tak v ní bude nemožné dojít k tranzici na liberálně demokratickou společnost, která je v rozporu s jejich smýšlením.

10 PROBLEMATIKA TRANZICE K DEMOKRACII

Tato kapitola si klade za cíl popsat problematiku tranzice k demokracii v daných státech. V kapitole Specifika politických systémů Blízkého východu bylo uvedeno, že mezi typické příčiny problematiky tranzice k demokracii v arabských státech patří zostalost, negramotnost a všeobecná nevědomost občanů arabských států. Tyto negativní vlivy pak zapříčiňují vznik konzervatismu, který brání demokratizaci daných států. Dalším problémem pro demokratizaci je islám, který je v rozporu s mnoha základními principy demokratických společností. Nastolit demokracii v takových státech je proto značně nesnadné. Arabské státy byly navíc v minulosti ovládnuty autoritářskými vládci, kteří odstraňovali a potírali jakoukoliv opozici. Občané těchto států často následují nedemokratické či radikální ideologie, které jsou v rozporu s fungováním liberální demokracie. Pronikání demokracie do takových režimů, kde je prostředí velmi vhodně nastaveno pro represii obyvatelstva, je tedy značně obtížné. Kromě těchto obecných vlivů, které zasahují arabské státy, ale bránily demokratizaci Sýrie, Libye a Iráku i jiné vlivy.

10.1 SÝRIE

Sýrie je státem, který byl poškozen během arabského jara nejvíce ze všech. Humanitární krize a imigrační vlna, která v ní vznikla, ovlivnila okolní státy i Evropskou unii. Snahy o demokratizaci a uvolnění režimu, které stejně jako v ostatních státech zasažených arabským jarem, začaly nevinně a neorganizovaně se později přeměnily v občanskou válku. Překážkou pro tranzici k demokracii v Sýrii je zástupná válka, do které se zapojily sousední státy jako Saudská Arábie a Turecko, které začaly vyzbrojovat nejednotné skupiny rebelů. Další významnou překážkou stojící v tranzici k demokracii v Sýrii je náboženská a etnická nejednotnost státu.³⁴⁴ Problémem je především nespokojenost radikálních sunnitských muslimů s vládnoucí alavitskou vrstvou. Tento spor začal už za vlády Hafíze al-Assada, jak již bylo zmíněno v kapitole zabývající se historií Sýrie. Dalším důležitým faktorem vyvolávající konflikty v Sýrii je klientelismus a vydržování alavitské menšiny, která si uzurpovala politickou moc. Kurdové, kteří jsou největší minoritou v Sýrii, byli za vlády alavitů perzekuováni a jejich národní identita byla potlačována. Kurdové proto během arabského jara začali usilovat o svou samostatnost a začali se zapojovat do občanské války.

³⁴⁴ HEYDEMAN, Steven. Managing militarization in Syria. Foreign Policy [online]. 2012 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://foreignpolicy.com/2012/02/22/managing-militarization-in-syria/>

Posledním hlavním faktorem stojícím v cestě procesu demokratizace je prezident Bašár al-Assad, který nehodlá opustit prezidentský post a bojuje o něj všemi možnými prostředky.³⁴⁵

10.1.1 Zástupná válka

Protesty v Sýrii se během čtyř měsíců změnil v otevřenou občanskou válku. Sýrie se stala místem zástupné války regionálních mocností arabského světa. Státy, které se především angažovaly do dění v Sýrii, jsou Saudská Arábie, Katar, Turecko, Írán a později se přidaly i USA a Rusko.

Turecko bylo prvním státem, který vyzval al-Assada, aby složil svou funkci. Turecko finančně podporuje různé frakce bojující syrskému režimu. Mezi tyto rebely, kteří mají podporu Turecka, patří i některé extrémistické skupiny.³⁴⁶

Zpráva, kterou vypracovaly Financial Times v roce 2013 uvádí, že Katar poskytl syrským rebelům na 3 miliardy dolarů v období od roku 2011 do roku 2013. Stockholm International Peace Research Institute odhaduje, že Katar je největším dodavatelem zbraní do Sýrie a v období let 2012 až 2013 zaslal do Sýrie na 70 nákladních letadel se zbraněmi.³⁴⁷

Britský deník Independent uvedl, že Saudská arábie a Turecko podporují frakci rebelů Jaish al-Fatah. Doslovný český překlad této frakce zní Armáda dobytí. Jaish al-Fatah spolupracuje s frontou an-Nusrá. An-Nusrá znamená v překladu do češtiny Fronta podpory pro lid Levanty. Tato organizace je spojována s Al-Káidou, jež je považována za mezinárodní teroristickou organizaci.³⁴⁸

Na straně režimu Bašára al-Assada bojují členové Hizbaláhu, což je libanonská šíitská politická a militantní organizace. Al-Assad je také podporován Íránem. Tyto státy se snaží režim v Sýrii podporovat kvůli jejich sdílenému šíitskému náboženskému vyznání.³⁴⁹

10.1.2 Etnické menšiny a náboženství

Odhadovaná populace Sýrie v roce 2014 čítala okolo 17 milionů obyvatel. Majoritu populace tvoří arabové, kteří představují 90% obyvatelstva. Druhou významnou etnickou skupinou žijící v Sýrii jsou kurdové. Populace Kurdů je odhadována na 1,6 milionů což je

³⁴⁵ Syria: The story of the conflict. BBC News [online]. 2016 [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-26116868>

³⁴⁶HEMISH, Mohamed. From Tunisia to Syria: Unfortunate Failure of the Arab Spring. TeleSUR [online]. 2016 [cit. 2016-06-18]. Dostupné z: <http://www.telesurtv.net/english/analysis/From-Tunisia-to-Syria-Unfortunate-Failure-of-the-Arab-Spring-20160113-0028.html>

³⁴⁷tamtéž

³⁴⁸tamtéž

³⁴⁹Syria's Civil War Explained. Al Jazeera [online]. 2016 [cit. 2016-06-15]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/news/2016/05/syria-civil-war-explained-160505084119966.html>

podle údajů zhruba 9% obyvatelstva. Zbýlími minoritami jsou křesťané, Arménové a Turkmeni.³⁵⁰

Kurdové jsou největší syrská minorita a v průběhu vlády Bašara al-Assada byli perzekuováni. Kurdové byli po mnoho let nespokojeni s absencí politických stran, které by hájily jejich zájmy. Kurdská identita byla potlačována režimem skrze rozličné zákazy na užívání kurdského jazyka, odmítání registrovat novorozence pod kurdskými jmény, nahrazování jmen dospělých kurdů arabskými jmény, zákaz podnikat kurdům bez arabských jmen, zákaz soukromých kurdských škol, zákaz knih a materiálů psaných v kurdštině. Docházelo také k zatýkání a policejní perzekuci.³⁵¹ Kvůli všem výše zmíněným bodům začali kurdové usilovat o autonomii a právo na sebeurčení.

87% populace Sýrie vyznává islám. Toto procento muslimů poté můžeme rozdělit na sunnitské muslimy, kteří představují 74% vyznavačů islámu v Sýrii. Další podstatnou skupinou vyznávající islám jsou šiité, kteří představují 13% z celkového počtu vyznavačů islámu. Další skupiny, které vyznávají variace islámu, jsou alavité a odnož šiitského islámu Ismá'ilíja. Alavité jsou vládnoucí vrstvou v Sýrii. V minulosti byli perzekuovanou menšinou, ale od té doby co se dostal Hafiz al-Assad se stali prominentní společenskou vrstvou a stáli v čele státu a zastávali významné pozice. Alavité tvoří 13 % obyvatelstva Sýrie. Sunnitští muslimové vidí v alavitech kacíře a muslimské bratrstvo je protivníkem al-Assadů již od vlády Hafize al-Assada.³⁵² Radikální islamisté spatřují v alavitech své nepřátele a v jednání s nimi nespátřují žádný možný kompromis.

V Sýrii žijí i obyvatelé, kteří mají křesťanské vyznání. Vyznavači křesťanství tvoří v Sýrii 10% z celkového počtu věřících. Syrští křesťané náleží do Pravoslavného patriarchátu antiochijského. Křesťané podporují Assadův režim, jelikož za jeho vlády nebyli perzekuováni a obávají se o své bezpečí v případě, že by muslimští radikálové občanskou válku vyhráli.³⁵³

10.2 LIBYE

Problematika tranzice k demokracii v Libyi spočívá v reliktech vlivu ideologie Kaddáfího a jeho stylu vládnutí, který stavil komunity Libye proti sobě navzájem. Dalším

³⁵⁰Syria. *Central Intelligence Agency* [online]. 2016 [cit. 2016-06-15]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sy.htm>

³⁵¹Syria. *Human Rights Watch* [online]. 2005 [cit. 2016-06-18]. Dostupné z: <https://www.hrw.org/legacy/english/docs/2005/01/13/syria9812.htm>

³⁵²Sunni-Shia strife, The sword and the word: In the struggle between the two strands of Islam, the Sunnis are on the rise. *The Economist* [online]. 2012 [cit. 2016-06-18]. Dostupné z: <http://www.economist.com/node/21554513?frsc=dg%7Ca>

³⁵³Syria. *Central Intelligence Agency* [online]. 2016 [cit. 2016-06-15]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sy.htm>

faktorem neúspěchu demokracie v Libyii byly mocenské ambice politiků, kteří se snažili vyplnit politické vakuum po sesazeném vůdci. Libye byla také vystavena vnějšímu vlivu ze strany západních států a předčasnému konání prvních svobodných voleb po 50 letech. Dalším významným problémem byla nejednotnost libyjských revolucionářů, kteří nebyli jednotní již od samého počátku revoluce. Libyjská společnost byla složena z mnoha různých složek, které sledovaly různé zájmy. Poté co byl Kaddáfí odstraněn začaly tyto skupiny soupeřit mezi sebou. Demokratizaci v Libyii stáli také radikální islamisté a příslušníci islámského státu. V Libyii dokonce vznikly dva navzájem si konkurující parlamenty.

10.2.1 Předčasné volby

Po svržení autoritářského režimu bylo potřeba v Libyii nastolit novou vládu. Potřeba řádné přípravy na tvorbu demokratické vlády ale byla značně podceňena. Dawn Brancati a Jack L. Snyder v jejich článku tvrdí, že konání uspěchaných voleb ve státu, ve kterém neprobíhaly volby přes půl století, způsobilo značné problémy. Volby se konaly 240 dní po oproštění Libye od autoritářského režimu. Libyjská společnost se během této doby ještě nebyla schopna sam reorganizovat a připravit na liberálnější způsob vlády.³⁵⁴

Frederic Wehrey ve svém článku uvádí, že úspěch revoluce v Libyii byl až příliš spojován s konáním svobodných voleb. Západ tyto volby až příliš přeceňoval. Wehrey uvádí, že jeden z rozvojových pracovníků USA mu sdělil, že se západ při snaze o demokratizaci Libye příliš zaměřil na volby a spatřoval v nich mylně klíčový bod úspěchu demokratizace. Jeden ze zástupců OSN v Libyii dokonce Wehreyemu přiznal, že volby v Libyii byly uspěchané a byla to zásadní chyba v její demokratizaci. Krátce po začátku konání voleb Libyii propukly spory mezi jednotlivými kmeny a na východě státu začaly propuknout nepokoje vedené extremisty. Západní mocnosti snažící se o demokratizaci Libye marně doufaly v to, že volby po jejich ukončení tyto spory vyřeší a zavedou v zemi stabilitu a bezpečnost.³⁵⁵

10.2.2 Ozbrojené milice

Dalším problémem stojícím v cestě k demokratizaci v Libyi byly spory o monopolní ovládnutí ozbrojených sil. V Libyii působilo mnoho nezávislých ozbrojených milic. Tyto milice vzdorovaly rozpuštění. Vláda nebyla schopná milice rozpustit a projevit svou autoritu a tak je nakonec začala začleňovat do svých složek. Ministerstva zpravující tyto ozbrojené

³⁵⁴BRANCATI, Dawn a Jack L. SNYDER. The Libyan Rebels and Electoral Democracy: Why Rushing to the Polls Could Reignite Civil War. Foreign Affairs [online]. 2011 [cit. 2016-06-18]. Dostupné z: <https://www.foreignaffairs.com/articles/libya/2011-09-02/libyan-rebels-and-electoral-democracy>

³⁵⁵WEHREY, Frederic. Why Libya's transition to democracy failed. The Washington Post [online]. 2016 [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: <https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2016/02/17/why-libyas-transition-failed/>

složky byly ale rozděleny na několik frakcí soupeřících o vliv. Situace tedy vyústila ve spor frakcí, které disponovaly nekontrolovatelnými milicemi. Vznikl tedy značně kompetitivní hybridní sektor bezpečnosti, který existoval zároveň s armádou a policií.³⁵⁶

Nově zvolená vláda nebyla schopna rozpustit či reformovat starou armádu a podstoupit rekonstrukci nově vzniklé struktury, v které působili privilegovaní mladí revolucionáři. Situace došla až tak daleko, že vláda začala fungovat v symbióze s těmito nevladatelnými milicemi. Ty ale začaly po čase ohrožovat autoritu státu, unesly premiéra a obsadily ropná zařízení. Situace dále eskalovala a milice se vládě plně vymkly z kontroly.³⁵⁷

10.2.3 Dvě vlády

V Libyi došlo k vzniku dvou soupeřících vlád. Jedna sídlila na východě v Tobruku a druhá v Tripolis. Vláda sídlící v Tripolis spolupracovala s islamisty a západními milicemi. Východní vláda v Tobroku spolupracovala s generálem Khalifou Hifterem, který pracoval v minulosti v Kaddáfího armádě. Hifterovým cílem bylo poražení islamistů a odstranění nově vzniklých milic. Spojené Arabské emiráty a Egypt podporovaly západní vládu a generála Hiftera. Katar, Turecko a Sudán podporovaly západní vládu spolupracující s islamisty.³⁵⁸

Spory mezi západem a východem umožnily vzniknout Islámskému státu. Ten obsadil oblasti s ropnými poli a snažil se jakkoliv ohrožovat východní vládu sídlící v Tobruku. V Libyi začaly propuknout další boje a začalo docházet k ohrožování lidských práv a k užívání násilných praktik Islámského státu, který získával stále větší vliv z přílivu zahraničních bojovníků.³⁵⁹

10.3 IRÁK

Demokracie byla v Iráku budována mnohem déle než v Sýrii a Libyi. Od roku 2003 od svržení Saddáma Hussaina byl Irák podporován západem a to především USA. USA financovaly, chránily a vyzbrojovaly Irák a usilovaly o to, aby se z něj stal samostatný a stabilní demokratický stát. Tyto snahy však i přes mnohaleté úsilí selhaly. Důvodů pro tento neúspěch bylo mnoho. Irák má problematickou národní identitu a je složen z mnoha zneprátelených etnických skupin. Stát si také prošel nedemokratickou historií plnou útlaku, propagandy a násilí. Dalším problémem, který stojí v cestě demokratizaci Iráku je financování a podpora z okolních států, kterou získávají fundamentalistické skupiny, které působí na

³⁵⁶WEHREY, Frederic. Why Libya's transition to democracy failed. The Washington Post [online]. 2016 [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: <https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2016/02/17/why-libyas-transition-failed/>

³⁵⁷tamtéž

³⁵⁸tamtéž

³⁵⁹tamtéž

území Iráku. Irák má také mnoho vyznavačů islámu, kteří striktně dodržují islámské hodnoty. Mnoho z těchto hodnot je v rozporu s demokracií, a proto je mnoho obyvatel Iráku nespokojeno s demokratizací země, která podle nich narušuje jejich tradiční hodnoty. Vznikají tak extremistické skupiny, které ohrožují bezpečnost a stabilitu státu.

10.3.1 Problematická národní identita

Iráčané nemají jednotnou národní identitu. Po rozpadu Osmanské říše byl Irák vytvořen ze tří provincií. Hranice Iráku tudíž nekorespondovaly s názory a postoji jeho obyvatel. Na jihu Iráku byla rozdělení šíité mezi Irákem a Kuvajtem. Na severu vznikly stejně rozdělené kurdské lokality pod arabskou nadvládou. Kurdové se odmítali podříditi arabské nadvládě a šíité se odmítali podříditi sunnitské minoritě. Britský administrátor Iráku, který v něm působil v období britského mandátu, popsal situaci v Iráku jako anarchickou a fanatickou. Jednotný nacionalismus v Iráku prakticky neexistoval. Od vzniku Iráku až po dnešní události se v něm v tomto ohledu nic nezměnilo. Problémem je tedy značná nejednotnost a tři hlavní etnické a náboženské frakce, které se odmítají podříditi jedna druhé a soupeří spolu.³⁶⁰

10.3.2 Nedemokratická historie

Kvůli nedostatku jednotnosti v Iráku se jeho regionální vůdci často uchýlovali k užívání násilí, aby udrželi stát v celku. Saddám Hussain, který byl sunnitským arabem, podnikal brutální represivní kroky vůči kurdskému povstání během Irácko-Íránské války. Docházelo k užívání chemických zbraní a bylo zabito mezi 100 000 až 200 000 Kurdy. Šíitská revoluce byla vyřešena obdobným způsobem a zemřelo na desetitisíce lidí a miliony přišly o své domovy. Nestabilita státu provázela Irák po celou dobu jeho existence. Saddám Hussain ale navýšil míru násilí k udržení jednotnosti státu až na úroveň genocidy. Po svržení Hussaina se USA snažily podporovat demokratizaci Iráku po mnoho let, ale sekretariáštvi, násilí a nesnášenlivost mezi jednotlivými etnickými skupinami byla až příliš zakořeněná a nejspíše se ji nepůjde v dohledné době zbavit.³⁶¹

10.3.3 Zástupné války

Oblast, která je v dnešní době známa, jako Irák byla v minulosti bojištěm tamních mocností o dominanci v regionu. Tyto tendence přetrvávají i do dnešní doby. Centrální oblast Iráku totiž funguje jako rozdělující hranice mezi majoritními skupinami šiitů a sunnitů na

³⁶⁰ THOMPSON, Loren. War Without End: Why Iraq Can Never Be A Stable Democracy. Forbes [online]. 2014 [cit. 2016-06-18]. Dostupné z: <http://www.forbes.com/sites/lorenthompson/2014/06/20/war-without-end-why-iraq-can-never-be-a-stable-democracy/#4a102f8d59c0>

³⁶¹ tamtéž

Blízkém východě. Vnitřní politika Iráku byla proto značně ovlivněna okolními více stabilními státy, které v něm sledovaly své vlastní zájmy. Na východ od Iráku leží Írán, který je veden šíitskou elitou, která se opakovaně dopouští teroristických aktů a snaží se rozvracet okolní státy za účelem šíření šíitského vyznání. Na jihu od Iráku leží Saudská Arábie v které sídlí ultra-konzervativní wahabistická sekta sunnitského islámu. Společně s Abú Zabí a Katarem Saudská Arábie financuje militantní a radikální sunnitské skupiny, které usilují o obnovení islámského chalífátu. Irák tedy leží ve středu střetu zájmu okolních států, které se v něm snaží přes financování extremistů a jejich podporu, rozšiřovat vliv jimi uznávaných ideologií.³⁶²

10.3.4 Islám

I přes rozpory mezi jednotlivými frakcemi v Iráku je stejně hlavním náboženstvím v Iráku islám. To předznamenává slabé predispozice pro demokracii, jelikož klíčové hodnoty, kterými disponují západní demokracie je oddělení náboženství a státu a rozdíl mezi náboženským a občanským právem. Islám proniká do všech prvků společnosti v Iráku od práva přes komerci až po kulturu. Mnoho obyvatel Iráku proto nevidí osoby jiného vyznání jako jim rovné. Vznikají tedy nenávistné postoje vůči jiným náboženstvím či ateistům. Mnoho faktorů v Iráku tedy stojí v cestě sekularismu. V období, kdy je Blízký východ zachvácen islamistickým fundamentalismem, tyto radikální tendence obyvatel Iráku jen rostou, a proto je v současné době míra radikalismu v zemi asi největší za posledních mnoho desítek let. Šíření demokratických myšlen je tedy v současné době značně problematické, jelikož demokratické hodnoty jsou v rozporu se smýšlením mnoha obyvatel Iráku.³⁶³

Demokratizace zkoumaných států neuspěla kvůli konzervativnímu prostředí, náboženské radikalizaci a nízké míře vzdělanosti obyvatelstva. Zkoumané státy také nemají demokratickou historii a nevznikla v nich tak demokratická kultura, kterou by občané mohli následovat. Pronikání demokracie je mnoha muslimy chápáno jako negativní vliv západu, který se snaží pozměnit jejich společnost a vnutit jim své hodnoty. Dá se tedy říci, že část populace arabských států otevřeně považuje demokracii za svého nepřítele. Dalšími příčinami pro neúspěch tranzice k demokracii ve zkoumaných státech bylo samotné arabské jaro, které v nich rozpoutalo občanské války a vyeskalovalo nenávist mezi různými menšinami a

³⁶² THOMPSON, Loren. War Without End: Why Iraq Can Never Be A Stable Democracy. Forbes [online]. 2014 [cit. 2016-06-18]. Dostupné z: <http://www.forbes.com/sites/lorenthompson/2014/06/20/war-without-end-why-iraq-can-never-be-a-stable-democracy/#4a102f8d59c0>

³⁶³ tamtéž

společenskými skupinami. Dalším problémem v tranzici k demokracii byl vliv okolních států, vyzbrojování rebelů bojujících proti vládě a zástupné války. V Libyi byla snaha provést demokratizaci příliš rychle a vznikla tak slabá vláda, která nedokázala zvládnout rozštěpenou Libyjskou společnost. Proti demokratické vládě se navíc postavili konzervativci, islamisté a rebelující ozbrojené milice, které nebyly po Kaddáfího svržení rozpuštěny a staly se nevladatelnými. Problémy tranzice k demokracii v Iráku byly zapříčiněny značnými etnickým rozštěpením a vlivem okolních států, které radikalizovaly a podporovaly jednotlivé radikální skupiny z daných menšin. Vláda v Iráku je sice nejvíce demokratická ze zkoumaných států a snaží se s menšinami spolupracovat, ale přesto se potýká se značnými problémy. Sýrie je ze zkoumaných států nastolení demokracie nejdále. Nedošlo v ní k svržení autoritářského režimu a stala se prostředím zástupných válek a boje o vliv. Rebelové v Sýrii byli navíc nejednotní a soupeřili i sami mezi sebou. Demokratizace v Sýrii nemohla uspět, protože režim je odhodlaný udržet se u moci za každou cenu, odpůrci režimu bojují mezi sebou a Sýrie je celkově etnicky značně nejednotná.

11 KOMPARACE SÝRIE, LIBYE A IRÁKU

Tato kapitola si klade za cíl provést komparaci zkoumaných států a popsat jejich podobnosti a rozdíly. Budou komparovány politické systémy daných států, jejich mezinárodní politika, historický vývoj a dezintegrace. Komparované aspekty států budou vycházet z předešlých kapitol.

11.1 POLITICKÝ SYSTÉM

Politické systémy zkoumaných států se vyvíjely rozdílně. Na jejich územích sice působily autoritářské režimy, ale například Kaddáfího režim v Libyi byl značně odlišný od režimů v Iráku a Sýrii. V Libyi tak vznikla jiná specifika než v ostatních státech. V Sýrii je v dnešní době stále u moci autoritářský režim. Irák byl zase naopak osvobozen od svého autoritářského vládce dříve, než zbylé dva zkoumané státy. Tyto faktory ovlivnily politický vývoj zkoumaných států v posledních letech.

11.1.1 Sýrie

Formálně je Sýrie unitární stát. Dle ústavy vytvořené v roce 1973 je Sýrie socialistickou lidovou republikou. V Sýrii by měl fungovat politický systém více stran, pluralismus a schvrchovanost by měla být v rukou lidu. Ve skutečnosti je ale Sýrie státem, ve kterém funguje pouze jedna politická strana. Národní progresivní fronta je soustavou stran, které oficiálně vládou v Sýrii. Realita je však taková, že veškerá moc je v rukou strany Baas a Alawitů a ostatní skupiny obyvatelstva mají jen mizivou možnost ovlivňovat dění ve státě a omezit suverenitu strany Baas.³⁶⁴ Stát je spravován autoritářským militantním režimem, který užívá tvrdou opresi vůči opozici. V Sýrii neprobíhají svobodné volby a dochází v ní k porušování lidských práv.³⁶⁵

Vláda je strukturována do tří složek. První složkou je hlava státu, kterou je prezident Bašár al-Assad. Druhým zástupcem moci v Sýrii je premiér vlády Vaíl Halkí. Třetí složkou moci, která plní legislativní úkony je Lidový koncil, který zastupuje Mohammed Jihad al-Laham. Všechny tři složky státní moci jsou vedeny zájmy strany Baas, jejíž absolutní moc je zavedena v ústavě. Členové parlamentu v Sýrii vykonávají svůj mandát po dobu čtyř let.

³⁶⁴MALIŇÁK, Petr. Sýrie za vlády Baššára al-Assada. Global Politics [online]. 2009 [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: <http://www.globalpolitics.cz/clanky/syrie-za-vlady-bassara-al-assada>

³⁶⁵Syrian Arab Republic. European Forum for Democracy and Solidarity [online]. 2015 [cit. 2016-06-18]. Dostupné z: http://www.europeanforum.net/country/syrian_arab_republic

Kandidáti jsou vybíráni většinovým systémem a jsou navrhováni členy stran v Národní progresivní frontě.³⁶⁶

Prezidentští kandidáti jsou navrhováni parlamentem. Kandidáti musejí být schváleni referendem, které jim propůjčí mandát na dobu sedmi let. Prezident Sýrie je zároveň generálním tajemníkem strany Baas a stojí v čele Národní progresivní fronty. Má právo jmenovat ministry, vyhlášovat války, vydávat zákony, udělovat amnestie, upravovat ústavu a jmenovat civilní a armádní personál.³⁶⁷

Prezident Bašar al-Assad vykonává svou funkci od roku 2000. Funkci převzal po svém otci Hafizi al-Assadovi. Al-Assad čelí opozici především ze strany sunnitských muslimů a Kurdů. Jeho režim je podporován Alawity a křesťany.

V roce 2012 byla ústava Sýrie změněna a stala se z ní poloprezidentská republika.³⁶⁸ Sýrie je ze zkoumaných států jako jediná ještě stále autoritářským režimem. Došlo v ní sice ke snahám o demokratizaci, ale ty neuspěly a Sýrie se vrátila v této rovině zpět do původního stavu. Její vláda je ze všech tří zkoumaných států nejméně liberalní a těší se nejmenší podpoře mezinárodního společenství. Současný vývoj nenasvědčuje tomu, že by prezident Bašar al-Assad měl v dohledné době odstoupit, jelikož jeho pozice se do určité míry stabilizovala díky boji proti Islámskému státu. Pozornost v Sýrii se nyní ubírá spíše na stabilizaci země, získání ztracených území a výhru nad Islámským státem. Prezident a jeho autoritářská vláda jsou sice stále monitorováni a zpochybňováni západními státy, ale snahy o jeho odstranění již nejsou tak silné jako dříve, jelikož panují obavy z toho, co by se stalo, pokud by v současné době došlo ke změnám v režimu, které by mohly vyvolat vítězství Islámského státu.

11.1.2 Libye

Během vlády Muamara Kaddáfího se v Libyii vytvořil specifický politický systém. Velká Libyjská socialistická džamaharija, byla politickým systémem, který byl vlastní pouze pro Libyii.³⁶⁹ Džamaharija byla kombinací islámského práva a socialismu. Džamaharija užívala islámské právo šaría. Ve městech byly dále vytvořeny jednotky přímé demokracie, které byly označovány za lidové výbory. Delegáti z těchto výborů byli vysíláni do Všeobecného lidového kongresu. Kongres fungoval jako zákonodárný orgán státu. V čele

³⁶⁶ Syrian Arab Republic. European Forum for Democracy and Solidarity [online]. 2015 [cit. 2016-06-18]. Dostupné z: http://www.europeanforum.net/country/syrian_arab_republic

³⁶⁷ tamtéž

³⁶⁸ ELGIE, Robert. Syria – Semi-presidential constitution. Semipresidentialism [online]. 2012 [cit. 2016-06-18]. Dostupné z: <http://www.semipresidentialism.com/?p=86>

³⁶⁹ Libya. European Forum for Democracy and Solidarity [online]. 2016 [cit. 2016-06-18]. Dostupné z: <http://www.europeanforum.net/country/libya>

kongresu stál plukovník Kaddáfí. Výkonná moc státu byla realizována paralelním způsobem s vládou mas. Legislativní moc byla v rukou Univerzálního lidového kongresu, který se skládal z nepřímo volených 2700 reprezentativců pocházejících z řad Lidového kongresu. Soudní moc byla vykonávána na několika úrovních a v Libyii existovalo mnoho typů soudů, které soudily občany podle míry jejich prohřešků. Obecně byly ale zákony založeny na právu šaría. Oficiálně byla moc v rukou lidu a kongresů. Neoficiálně bylo ale vše pod vládou Kaddáfího, který v zemi fungoval jako neomezený vládce.³⁷⁰

V roce 2011 došlo v Libyii k revoluci a Kaddáfí byl zabit. I přes sesazení a zavraždění bývalého vůdce a s pomocí západu, se v Libyii nepodařilo nastolit demokracii. Nový režim, který byl spravován Tranzičním národním koncilem byl značně nestabilní a nejednotný. V zemi panovala rivalita mezi ozbrojenými milicemi. V zemi propukla občanská válka mezi jednotlivými stranami a situace není do dnes vyřešená. V Libyi vznikla dvě mocenská centra. Jedno sídlilo v hlavním městě Tripolis. Toto mocenské centrum ovládalo západní část Libye a bylo centrem moci islamistů. Na východě Libye sídlí v Tobrúku mezinárodně uznávaná vláda. V dubnu roku 2016 byl neoficiální parlament v Tripolis rozpuštěn a na jeho místo dosedl nový kabinet národní jednoty. V Libyii nyní vládne prozatímní vláda. Fajez al-Sarraj v současné době působí jako premiér a předseda prezidentského koncilu v Libyii. Problém dvou parlamentů je již vyřešen.³⁷¹

V Libyii v současné době neexistuje jasný a stabilní politický systém. Politika byla v Libyii značně poškozena Kaddáfím, který si utvářel politický systém v zemi ke svým představám a ačkoliv oficiálně působil jako hlava státu, tak oficiálně nezastával ve vládě žádné pozice. Všechny názory a plány musely být v souladu s Kaddáfího představami. Během jeho vlády neexistoval reálný parlament a v zemi fungovaly jen malé lokální kongresy.³⁷²

Libye má sice v současné době demokratickou vládu, ale ta se potýká s tím, že není uznávána částí populace. V zemi dokonce ještě před pár měsíci existovaly dva parlamenty, které spolu soupeřily. V současné době možná dojde ke stabilizaci vlády, ale stále se jedná o nejistou situaci. Vládní režim v Libyii se těší podpoře mezinárodních společenství a je uznáván ostatními státy. Problémem Libye jsou dozvuky revoluce a přetrvávající ozbrojené milice a radikální islamisté.

³⁷⁰HAIMZADEH, Patrick. *V srdci Kaddáfího Libye*. V Brně: Jota, 2011, s. 58.

³⁷¹Prosazení nové vlády: libyjský kabinet převzal dvě ministerstva. Týden.cz [online]. 2016 [cit. 2016-06-18]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/afrika/prosazeni-nove-vlady-libyjsky-kabinet-prevzal-dve-ministerstva_380205.html

³⁷²Libya. European Forum for Democracy and Solidarity [online]. 2016 [cit. 2016-06-18]. Dostupné z: <http://www.europeanforum.net/country/libya>

11.1.3 Irák

Do roku 2003 byl Irák pod vládou Saddáma Hussajna. Jednalo se o arabský nacionalistický stát, který byl založen na systému jedné politické strany Baas, která měla absolutní moc. Irák byl pod provizionální autoritou USA od roku 2003 do roku 2004. V roce 2004 získal plnou suverenitu rezolucí OSN číslo 1546. Na území Iráku ale stále zůstávala vojska USA, která měla zaručit, že vláda nebude svržena extremisty.³⁷³

Roku 2005 se v Iráku konaly První svobodné volby. Ty byly ale bojkotovány sunnitskými muslimy a v zemi později vypukly boje.³⁷⁴

Podle ústavy z roku 2005 je Irák parlamentní demokracie. V Iráku působí více parlamentních stran. Výkonná moc je vykonávána premiérem, prezidentem a Radou ministrů. Premiérem Iráku je od roku 2014 Haider al-Abadi a prezidentem je Fuad Masum. Prezident je volen Radou reprezentantů Iráku. Prezident nominuje premiéra, který musí být také schválen Radou reprezentantů Iráku. Premiér je hlavou vlády a autoritou výkonné moci. Legislativní moc je v Iráku zastoupena Radou reprezentantů Iráku a Federálním koncilem. Právní systém Iráku je založen na občasném a islámském právu.³⁷⁵

V roce 2003 byla v Iráku uzavřena politická dohoda mezi šíity, sunnity a Kurdy. Cílem této dohody bylo, rozdělit rovnoměrně moc v Iráku mezi jednotlivé z hlavních skupin obyvatelstva, aby se tak zajistila jejich vyvážená reprezentace ve vládě. Prezidentský post zastávají Kurdové, premiérský post zastávají Šíité a post mluvčího parlamentu je určen pro sunnity.³⁷⁶

Kurdové si v Iráku skrze referendum vydobyli vznik svého vlastního území s limitovanou autoritou. Toto území bylo Irákem oficiálně uznáno roku 2005. Irácký Kurdistan je jediné autonomní území v Iráku. Kurdistan je spravován Regionální vládou Kurdistanu. Kurdistan má svůj vlastní parlament a je federální entitou Iráku.³⁷⁷

Vláda v Iráku je podporována a uznávána ostatními státy a mezinárodním společenstvím. V Iráku se konají svobodné volby a uspořádání státu je nastaveno tak, že v jeho čelních pozicích musejí být vždy zastoupeni členové primárních etnických a

³⁷³Coalition Provisional Authority Number 10: Members of Designated Iraqi Internim Government [online]. In: . 2004 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/f/fc/20040609_CPAREG_10_Members_of_Designated_Iraqi_Interim_Government_with_Annex_A.pdf

³⁷⁴NOVÁK, Martin. Irák oznámil výsledek voleb. Premiér prohru neuznal. Aktuálně.cz [online]. 2010 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://zpravy.aktualne.cz/zahranici/irak-oznamil-vysledek-voleb-premier-prohru-neuznal/r~i:article:664408/>

³⁷⁵Iraq. European Forum for Democracy and Solidarity [online]. 2015 [cit. 2016-06-18]. Dostupné z: <http://www.europeanforum.net/country/iraq>

³⁷⁶tamtéž

³⁷⁷ tamtéž

náboženských skupin. Irák se potýká s problémem Islámského státu a dezintegrace jeho území a častých teroristických útoků ze strany radikálů.

11.1.4 Komparace politických systémů

Politické systémy zkoumaných států měly v minulosti jisté podobnosti. V dnešní době se ale situace v nich značně liší.

Irák je parlamentní demokracie, jejíž vláda se snaží zajišťovat práva menšin. Příkladem toho je dohoda, jež rozděluje moc v Iráku mezi několik hlavních menšin. Irák je tedy státem, ve kterém funguje pluralismus. Kurdům v Iráku bylo také umožněno pomocí referenda vytvořit vlastního území s limitovanou autoritou. Irák měl oproti Sýrii a Libyi více prostoru pro demokratický vývoj, jelikož Saddám Hussajn byl sesazen v roce 2003. Muamar Kaddáfí byl sesazen až v roce 2011 a Bašar al-Assad je stále u moci. Irák měl tedy o 8 let navíc pro budování demokratických poměrů v zemi. Ty se ale v důsledku stále potýkají s problémy kvůli radikálním skupinám působícím v Iráku. Právní systém čerpá z občanského a islámského práva.³⁷⁸

V roce 2012 došlo v Sýrii ke změnám během probíhající občanské války. Sýrie je nyní poloprezidentskou republikou. V Sýrii by měl podle ústavy fungovat pluralismus, ale ve skutečnosti je státem, který je stále pod vlivem autoritářské vlády a svobodná politická soutěž v zemi je v současné době značně nereálná. U moci je jen jedna skupina obyvatelstva. Některé menšiny, jako je například křesťanská, ale s vládou spolupracují a nejsou perzekuovány a je jim umožněno podílet se na moci. Sýrie prochází obdobím dezintegrace a je v ní mnoho opozičních sil stojících proti vládě. Není tomu jako v Iráku, kde proti vládě stojí extrémistické skupiny.³⁷⁹

Libye a politické smýšlení jejích obyvatel značně utrpěli díky Velké Libyjské socialistické džamaharija a způsobu vládnutí Muamara Kaddáfího. Západ se po sesazení autoritářského vládce pokusil v Libyii nastolit demokracii příliš rychle. Obyvatelstvo Libye na to ale ještě nebylo připraveno a tak tento pokus selhal a vyústil v občanskou válku. V Libyii existuje pluralistický systém politické soutěže. Jejím problémem ale je, že tento systém, není uznávána částí populace, která je tvořena radikálně smýšlejícími islamisty a zástupci ozbrojených milic. Ačkoliv v Libyii vznikla mezinárodně podporovaná a uznávaná

³⁷⁸ THOMPSON, Loren. War Without End: Why Iraq Can Never Be A Stable Democracy. Forbes [online]. 2014 [cit. 2016-06-18]. Dostupné z: <http://www.forbes.com/sites/lorenthompson/2014/06/20/war-without-end-why-iraq-can-never-be-a-stable-democracy/#4a102f8d59c0>

³⁷⁹ Syria's Civil War Explained. *Al Jazeera* [online]. 2016 [cit. 2016-06-15]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/news/2016/05/syria-civil-war-explained-160505084119966.html>

vláda, tak přesto v zemi vzniknul druhý parlament, který s ní soupeřil. Situace se sice vyvíjí k lepšímu, ale není stále vyřešená.³⁸⁰

Irák je v současné době nejvíce demokratickým státem ze všech tří zkoumaných států. Jeho demokratická vláda měla oproti Libyii 8 let volného vývoje navíc. V Iráku byly navíc přítomny západní jednotky a v zemi docházelo k plánovaným přípravám na přechod k demokracii. Irák trpí vlivem okolních států, které se snaží ovlivňovat jeho rozdílné etnické a náboženské skupiny. Jeho dalším problémem jsou radikálové a časté teroristické útoky. Vláda Iráku se snaží spolupracovat s menšinami žijícími na území státu a podnikla kroky, které se snaží zařídit rovnoměrné politické zastoupení v čelních funkcích státu. Libye se stala demokratickým státem, ve kterém vládne svobodně zvolená vláda, která je podporována OSN, USA a Evropskou unií. O Libyii ale nemůžeme říci, že by byla fungujícím demokratickým státem, protože ačkoliv její ústava tyto podmínky splňuje, tak podmínky na jejím území nikoliv. V Libyii se stále bojuje a její vláda není dostatečně silná, na to aby zemi stabilizovala. Libye se sice zbavila autoritářského režimu během arabského jara, ale část její populace nemá demokratické smýšlení a stojí tak proti sekulární a pluralistické vládě. Z tohoto důvodu také v Libyii vznikla problematika dvou parlamentů.³⁸¹

Sýrie je ze tří zkoumaných států nejméně demokratickým státem, jelikož u moci je stále původní autoritářský režim. Došlo sice k přeměně na poloprezidentskou republiku, ale moc je stále v rukou strany Baas. Válka v Sýrii ještě není u konce, ale můžeme očekávat, že režim zvítězí nad rebely, jelikož je podporován Ruskem a západní rétorika vedená proti režimu již také není tak silná jako dříve. V Sýrii je stále aktuální značně problematická kurdská otázka, která může vyústit v dezintegraci státu, či v lepším případě v podobný vývoj jako v Iráku, kde byla situace vyřešena více diplomatickým způsobem.³⁸²

Žadný ze zkoumaných států není stabilní a ani v jednom z nich nepanují demokratické poměry na celém území. Ze zkoumaných vlád je ale vláda v Iráku nejvíce stabilní a demokratická, jelikož měla více času pro svůj vývoj. Vláda v Libyii je sice na cestě k demokratizaci země, ale je ještě příliš slabá a potýká se se silnou opozicí části vlastního obyvatelstva, které ji neuznává. Sýrská vláda je stále autoritářským režimem, který

³⁸⁰WEHREY, Frederic. Why Libya's transition to democracy failed. The Washington Post [online]. 2016 [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: <https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2016/02/17/why-libyas-transition-failed/>

³⁸¹tamtéž

³⁸²Syria: The story of the conflict. BBC News [online]. 2016 [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-26116868>

podstoupil určitá opatření, která pozměnila jeho ústavu. Vláda v Sýrii užívá mírných ústupků k tomu, aby se udržela u moci. Nemůžeme ale očekávat, že by se dobrovolně vzdala svého vlivu a uvolnila tak zemi volný demokratický vývoj.

11.2 DEZINTEGRACE SÝRIE, LIBYE A IRÁKU

Tato kapitola si stanovuje za cíl provést komparaci dezintegrace ve zkoumaných státech. Dalé si klade za úkol popsat konfliktní situace, které v nich panují. Při této komparaci bude pracováno s teoriemi od Martina Riegla a Šárky Waisové, které byly popsány v kapitolách Teorie konfliktu a Dezintegrace států.

11.2.1 Typ konfliktu

Konflikty v Sýrii, Libyii a Iráku můžeme podle teorie, se kterou Waisová pracuje, označit za vnitrostátní konflikty. Státy byly zasaženy občanskými válkami, jejichž cílem bylo změnit poměry v zemi a docílit svržení vládního režimu. Zkoumané státy nebojovaly o území, či zdroje se svými sousedy. Jednalo se o konflikty uvnitř států, do kterých se zapojily prostřednictvím zástupných válek okolní státy, které sledovaly své zájmy a snažily se ovlivnit vývoj revolucí, které v Sýrii, Libyi a Iráku probíhaly. Občanské války v Sýrii, Libyii a Iráku můžeme také označit za politické a ideologické konflikty. Konflikty propukly, protože rebelové usilovali o změnu politického systému v Libyii a Sýrii. Později tyto konflikty ale přerostly v ideologické konflikty díky vlivu Islámského státu. Neválčilo se jen kvůli změnám na politické scéně, ale mnoho rebelů bojovalo také z náboženských důvodů ve snaze šířit islám. V Libyii tak propukla po ukončení arabského jara druhá občanská válka. Irák byl zasažen konfliktem ze sousední Sýrie a dostaly se do něj radikální teroristické skupiny Islámského státu. Konflikty arabského jara tedy začaly původně jako politické konflikty, ale později získaly i náboženský rozměr.³⁸³

Problematiku konfliktů arabského jara, ale ještě lépe vystihuje teorie Martina Riegla, která byla popsána v kapitole věnující se dezintegraci států. Riegl uvádí, že negativní reakce nejčastěji pocházejí od části společnosti, která trpí represí. Příčiny konfliktu jsou podle něj: etnické, ekonomické, historické, náboženské, jazykové, ideologické či politické a rasové.

Etnické rozměry konfliktů v Sýrii, Libyii a Iráku jsou patrné na problémech Iráku a Sýrie s Kurdy. Kurdové v Sýrii trpí represemi ze strany státu a usilují o vznik vlastního

³⁸³ HEMISH, Mohamed. From Tunisia to Syria: Unfortunate Failure of the Arab Spring. *TeleSUR* [online]. 2016 [cit. 2016-06-18]. Dostupné z: <http://www.telesurtv.net/english/analysis/From-Tunisia-to-Syria-Unfortunate-Failure-of-the-Arab-Spring-20160113-0028.html>

státního celku. V Iráku je situace Kurdů lepší a vláda se s nimi snaží spolupracovat a dělá jim ústupky. V minulosti ale trpělo kurdské etnikum tvrdými represemi ze strany režimu Saddáma Hussajna. Situace byla natolik vážná, že docházelo až ke genocidě a užívání chemických zbraní. V Libyii přetrvává kmenová tradice a soupeření o moc mezi zmíněnými kmeny. Některé z těchto kmenů byly v minulosti favorizovány Muamarem Kaddáfim. Obdobným problémem se vyskytuje v Sýrii, kde má vládnoucí menšina Alawitů monopol na moc.³⁸⁴

Historické příčiny konfliktu můžeme spatřovat v Iráku v jeho nejednotné národní identitě, která byla popsána v problematice tranzice k demokracii. Irák byl vytvořen po rozpadu Osmanské říše ze tří regionů se značně heterogenním obyvatelstvem a neměl žádnou jednotnou národní identitu. Irák je průsečíkem mezi sunnitským a šíitským islámem a působil v minulosti jako bojiště, na kterém mezi sebou soupeřily ostatní státy o vliv. Tato situace přetrvává do dnes v podobě zástupných válek a sponzorování teroristických skupin. Část obyvatelstva Libye je ještě stále poznamenána Kaddáfího působením a jeho vládou. Kaddáfí měl značně protizápadní rétoriku a v zemi uplatňoval právo šaría. Pro mnoho věřících občanů Libye, proto nebyl přechod k novému státnímu uspořádání se západními prvky, přijat pozitivně a propukla další občanská válka. Obyvatelé Libye viděli vznik nové vlády a její sekulární postoje jako přeměňování jejich tradiční společnosti. Dalším vlivem, který měl příčiny v historickém vývoji Libye bylo, zneschopnění vykonávat politické funkce osobám, které byly hodnostáři Kaddáfího režimu. Tyto osoby byly ale mnohdy sekularisty a jejich absence na utváření nového státu posílila pozici radikálů. Původní myšlenka byla sice dobrá. Zákaz výkonu funkce lidem, kteří podporovali autoritářskou vládu byl sice ospravedlnitelný, ale ukázalo se, že stát poškodil. V Sýrii jsou historické kořeny konfliktu zakořeněny v nepřátelství mezi muslimským bratrstvem a vládnoucím režimem. Muslimské bratrstvo se pokoušelo režim sesadit už mnoho let a bylo v zemi dokonce zakázáno. Arabské jaro umožnilo sunnitským radikálům pokusit se o další převrat.³⁸⁵

³⁸⁴ MANFREDA, Primoz. Arab Spring Uprisings: Country Guide to Arab Uprisings. *About news* [online]. [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://middleeast.about.com/od/humanrightsdemocracy/tp/Arab-Spring-Uprisings.htm>

³⁸⁵ ALIANAK, Sonia. *Middle Eastern Leaders and Islam: A Precarious Equilibrium* [online]. Peter Lang Publishing, 2007 [cit. 2016-06-23]. ISBN 978-0-8204-6924-9. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=IiV_q4CYXA0C&pg=PA211&lpg=PA211&dq=hafez+al+assad+building+mosques&source=bl&ots=8rDNaf6LII&sig=KwNdycWA0fekYs3drCEXU_ILtk8&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwjG18_gjL_NAhUBnxOKHXJrASwQ6AEISjAH#v=onepage&q=hafez%20al%20assad%20building%20mosques&f=false

Na probíhajících konfliktech mají také podíl ekonomické poměry. Ekonomické problémy zapříčinily vznik arabského jara v Tunisku. Všechny autoritářské státy arabského typu se potýkaly s vysokou nezaměstnaností mládeže a špatnou ekonomickou situací. Tato situace byla zapříčiněna tím, že dané státy se snažily kontrolovat hospodářství a až příliš spoléhaly na bohatství, které získávaly z ropy. Tyto problémy byly nejvíce patrné v Libyi, kde Kaddáfí prováděl své ekonomické a sociální experimenty v podobě jeho ideálního společenského uspořádání. Libye proto měla značné ekonomické problémy. Bašar al-Assad se po svém nástupu k moci sice snažil uvolnit ekonomické poměry v zemi, ale v důsledku nedošlo k žádným výrazným změnám. Nezaměstnanost v Sýrii rostla a arabské jaro se stalo katalyzátorem nespokojenosti nezaměstnaných mladších vrstev společnosti s režimem. Irák procházel stádiem stabilizování, budování a oprav, které následovaly po intervenci z roku 2003. Situace vypadala nadějně, ale země byla pravidelně poškozována teroristickými útoky a rebeliemi, které zpomalily celkový vývoj.³⁸⁶

Náboženské příčiny konfliktu jsou u zkoumaných států zcela jasné. V Iráku a v Sýrii panovaly již po dlouhou dobu rozepře mezi sunnitskými a šíitskými muslimy. Arabské jaro vyeskalovalo tuto situaci a do bojů se zapojili fundamentalisté z okolních států, kteří usilovali o vítězství jejich náboženství nad náboženským vyznáním protivníka. Boje se ze Sýrie rozšířily až do Iráku a vznikl tak Islámský stát. Islámský stát tvořený ze sunnitských muslimů podniká tvrdé čistky na obyvatelstvu jiného vyznání. Právě z toho důvodu podporují například křesťané v Sýrii vládnoucí autoritářský režim. Kořeny Libyjského náboženského konfliktu byly již zmíněny výše. Po vzniku nové vlády se sekulárními prvky se začal šířit vlny nespokojenosti mezi konzervativní částí obyvatelstva, které usilovalo o islamizaci země a dodržování zákona šaría, který byl v Libyi užíván za vlády Kaddáfího.³⁸⁷

Jazykové příčiny konfliktu můžeme spatřovat v problematice kurdské otázky. V Sýrii docházelo k represím na kurdech a kurdský jazyk byl zakazován. Kurdská jména byla měněna na arabská a kurdská literární díla byla postavena mimo zákon.

Politické příčiny konfliktu jsou spolu s ekonomickými příčinami počátkem arabského jara. Mladší vrstvy obyvatelstva, které nejprve demonstrovaly za účelem vylepšení ekonomických podmínek v zemi se setkaly s represemi ze strany Libyjského a Syrského režimu. Revoluce se proto tedy záhy přeměnila ze snahy vylepšit na ekonomickou situaci na

³⁸⁶ HEMISH, Mohamed. From Tunisia to Syria: Unfortunate Failure of the Arab Spring. *TeleSUR* [online]. 2016 [cit. 2016-06-18]. Dostupné z: <http://www.telesurtv.net/english/analysis/From-Tunisia-to-Syria-Unfortunate-Failure-of-the-Arab-Spring-20160113-0028.html>

³⁸⁷ tamtéž

snahu o svržení dosavadního nedemokratického režimu. V Libyi tyto snahy uspěly a byly podporovány západem. V Sýrii se tak nestalo, jelikož politická opozice byla příliš nejednotná a bojovala i mezi sebou navzájem.

11.2.2 Fáze konfliktu

Podle teorie, kterou Waisová uvádí ve své knize Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích, můžeme určit, že občanské války v Iráku, Sýrii a Libyi se nyní nacházejí na pomezí stádia mrtvého bodu a deeskalace. O stádiu mrtvého bodu můžeme mluvit, jelikož ani jedna z bojujících nedisponuje prostředky, které by jí zajistilo vítězství nad opozicí. Na druhou stranu můžeme tyto státy také zařadit do deeskalační fáze. Tohoto vývoje bylo dosaženo díky vlivu třetích stran. Například v Sýrii vládní režim získává zpět kontrolu nad ztracenými městy a regiony. Jak již bylo v práci zmiňováno, o tyto úspěchy se zasloužilo Rusko, které podporuje autoritářský režim Bašara al-Assada. V Iráku můžeme také spatřovat obdobný vývoj. Vláda zde pomalu získává zpět ztracená území, díky podpoře západu. V Libyi dochází k nárůstu moci mezinárodně uznávané vlády podporované západem a OSN a nelegitimní parlament byl rozpuštěn. Pozornost Islámského státu se ale může obrátit k Libyi, jelikož v Iráku a v Sýrii začíná prohrávat. Ve všech těchto státech ale stále pokračují války a nemůžeme s jistotou tvrdit, že v nich bude brzy dosaženo konečného vítězství. Situace se může navíc kdykoliv změnit.³⁸⁸

11.2.3 Kvazistáty

Zkoumané státy můžeme označit jako kvazistáty podle teorie Roberta Jacksona a Scotta Pegga. Tato teorie popisuje kvazistáty jako státy s absencí vnitřní suverenity. Jejich státní hranice jsou legální, stabilní a jsou uznávány společenstvím národů. Tyto státy ale nezvládají spolehlivý systém vlády či ekonomiku. Martina Riegl tuto teorii ještě dále rozvedl. Podle Riegla kvazistáty nedokáží působit jako suverénní stát, protože nezvládají splnit vnější či vnitřní podmínky pro suverenitu. Riegl tedy označuje jako kvazistáty, státy které postrádají suverenitu.³⁸⁹

Všechny tři zkoumané státy v současné době nedisponují suverenitou. V Sýrii je několik území, která jsou ovládána různými skupinami. Bojuje zde vláda, protivládní

³⁸⁸ ISIS going to Libya since they are losing in Iraq, Syria - Pres. Obama. *Rudaw* [online]. 2016 [cit. 2016-06-22]. Dostupné z: <http://rudaw.net/english/world/150420161>

³⁸⁹ GLASSNER, Martin Ira a Harm J. DE BLIJ. *Systematic political geography: an agenda for international security studies in the post-cold war era*. 4th ed. New York: Wiley, 1989, s. 117

rebelové, Islámský stát a Kurdové. Syrský režim a vláda prezidenta Assada je také zpochybňována USA a dalšími západními státy. Režim v Iráku se potýká s teroristickými skupinami, které okupují jeho severní území a musí také čelit vlivu okolních států, které podporují radikální skupiny, které v něm působí. Irák se snaží Kurdskou otázkou na rozdíl od Sýrie řešit smířlivě. Došlo tak sice ke vzniku autonomního území ovládaného Kurdy, ale nemůžeme zde mluvit o otevřeném nepřátelství mezi vládou Iráku a iráckými Kurdy. Libye se potýká s problémem ozbrojených milicí, které neuznávají autoritu vlády a ovládají určité regiony. Tyto milice jsou reliktem, který v Libyi zůstal po arabském jaru. Stát byl slabý a nedokázal milice efektivně rozpustit a neměl jednotnou a konzistentní politiku, která by se dokázala s milicemi vypořádat. Další rozměr problému v Libyi spočívá v existenci dvou vlád. Libye měla dva parlamenty, které se navzájem neuznávaly. Sekulárnější parlament sídlící na východě Libye byl sice uznáván mezinárodním společenstvím a podporován západními mocnostmi, ale to přesto nezabránilo vzniku druhé státní jednotky, která byla podporována konzervativci a radikály.³⁹⁰

Je tedy zřejmé, že všechny tři zkoumané státy můžeme označit za kvazistáty s absencí vnitřní suverenity.

11.2.4 Sociální indikátory dezintegrace

V kapitole pojednávající o dezintegraci byly také uvedeny sociální indikátory dezintegrace státu, které zpracoval Martin Riegl. Sociální indikátory napovídají o míře sociální nestability již je daný stát zasažen. Mezi tyto indikátory patří odliv občanů ze státu a sociální problémy.³⁹¹ Vliv těchto sociálních indikátorů můžeme spatřovat především v imigrační krizi.

Podle výzkumu, který byl proveden The UN Refugee Agency Sýrii opustilo po vypuknutí arabského jara 4.8 milionů obyvatel a 13.5 milionů obyvatel žijících na území Sýrie potřebuje humanitární pomoc.³⁹² V Iráku je 10 milionů obyvatel, kteří potřebují humanitární pomoc, a v roce 2015 přišlo v Iráku přes 3.2 milionů obyvatel o své domovy.³⁹³ Francouzské noviny Le Monde zaměřující se na analýzy a názory v roce 2014 uvedly, že

³⁹⁰ HEMISH, Mohamed. From Tunisia to Syria: Unfortunate Failure of the Arab Spring. TeleSUR [online]. 2016 [cit. 2016-06-18]. Dostupné z: <http://www.telesurtv.net/english/analysis/From-Tunisia-to-Syria-Unfortunate-Failure-of-the-Arab-Spring-20160113-0028.html>

³⁹¹ RIEGL, Martin. *Proměny politické mapy po roce 1945*. Praha: Grada, 2013. Politologie (Grada), s. 90

³⁹² Syria Emergency. *The UN Refugee Agency* [online]. 2016 [cit. 2016-06-18]. Dostupné z: <http://www.unhcr.org/en-us/syria-emergency.html>

³⁹³ HABIB, Mustafa. In the past 12 months, Iraqis finally lost all Hope. *Informed Comment* [online]. 2016 [cit. 2016-06-18]. Dostupné z: <http://www.juancole.com/2016/01/in-the-past-12-months-iraqis-finally-lost-all-hope.html>

podle Tuniského ministerstva vnitra se počet imigrantů z Libye do Tuniska pohyboval mezi 600 000 až 1 milionem. Podle Libyjského politického analytika Ali al-Sallabiho žije nyní 825 000 Libyjských imigrantů v Egyptě. Al-Sallabi cituje zdroje, které mu byly poskytnuty Egyptskou vládou. Libyjský aktivista za lidská práva Nuri bin Saud tato čísla ale pochybuje. Dle jeho názoru je počet imigrantů v Egyptě mnohem nižší a pohybuje se okolo 350 000.³⁹⁴

Přesná čísla obětí konfliktu a přesné údaje o počtu imigrantů z daných států je obtížné obstarat. Konflikty trvají již mnoho let a v zemích probíhá válka. Je tedy zřejmé, že v důsledku této chaotické situace můžeme pracovat jen s přibližnými odhady. Mnoho zdrojů se navíc v číslech rozchází. Deník Independent v roce 2014 uvedl, že mnoho imigrantů cestuje do Evropy s falešnými pasy.³⁹⁵

Humanitární a imigrační krize, která vznikla v důsledku arabského jara, má tedy nesmírné následky. Imigranti, kteří opouštějí Sýrii, Irák a Libyji jsou mnohdy zástupci z řad tamní inteligence. Tento odliv intelektuálů a vzdělaných lidí může poškodit budoucí vývoj zasažených států. Po ukončení konfliktů v nich může důsledkem imigrační krize vzniknout nedostatek pracovních sil. Tato imigrační krize je navíc problémem globálního charakteru, který zasáhl okolní státy v regionu a také Evropskou unii.

11.2.5 Ekonomické indikátory

Riegl také zpracovává problematiku ekonomických indikátorů, které poukazují na míru neschopnosti státu zabezpečit rovnoměrný ekonomický vývoj obyvatelstva. Ekonomické indikátory napovídají o míře destabilizaci státu. Občané, jejichž ekonomické potřeby nejsou naplněny, totiž počínají ztrácet důvěru ve vládu a ta ztrácí legitimitu. To může vést k následné dezintegraci. Mezi tyto ekonomické indikátory patří privilegování určitých skupin obyvatelstva, korupce a špatné ekonomické zázemí ve státech.³⁹⁶

International Labour Organization uvádí, že nezaměstnanost mladých lidí byla hlavní příčinou arabského jara. Ve státech zasažených revolucí totiž převládal delší dobu nedostatek ekonomického růstu. Nezaměstnanost mladých lidí podle International Labour Organization dosahovala 23% a konkrétně nezaměstnanost mladých žen až 34%. Podle ILO byla ekonomická situace mladých vrstev populace ovlivněna také faktem, že zaměstnaní mladí lidé

³⁹⁴EMAM, Amr. Libyans in Egypt losing hope of returning home. *The Arab Weekly* [online]. 2016 [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: <http://www.thearabweekly.com/?id=3452>

³⁹⁵MAE, Loulla a Eleftheriou SMITH. Thousands of immigrants travelling with fake passports failing to be stopped by authorities, as threat of extremists entering UK intensifies: New data places further pressure on Government's ability to stop extremists entering UK and recruiting young Britons. *Independent* [online]. 2014 [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: <http://www.independent.co.uk/news/uk/home-news/thousands-of-immigrants-travelling-with-fake-passports-failing-to-be-stopped-by-authorities-as-9688145.html>

³⁹⁶RIEGL, Martin. *Proměny politické mapy po roce 1945*. Praha: Grada, 2013. Politologie (Grada), s. 90

museli pracovat ve špatných pracovních podmínkách s nedostatečným finančním ohodnocením a velmi nízkou mírou sociální podpory. Frustrace mládeže byla navýšena tím, že i vzdělaní lidé měli problém sehnat zaměstnání.³⁹⁷

V arabských zemích tedy docházelo k nerovnoměrnému ekonomickému rozvoji jednotlivých skupin. V Libyi byly za Kaddáfího vlády privilegovány západní kmeny.³⁹⁸ Syrský režim Assadů dával po celou dobu své vlády privilegia Alawitské menšině, ze které pocházel.³⁹⁹ Režim Saddáma Husajna před svržením byl také značně zkorumpovaný. Saddám si pořizoval luxusní zboží a vydržoval si své lojalisty.⁴⁰⁰

Transparency international provádí výzkum korupce států. Jedná se o jediný celosvětový výzkum míry korupce států založený na veřejném jejich občanů a jejich zkušenostech s korupcí. Míra korupce je určována podle škály 0 až 100. Číslo 100 reprezentuje maximální míru nekorupčního prostředí. Čím více se hodnota blíží 0, tím více je stát zkorumpován. Podle výzkumu z roku 2015 byl Irák ohodnocen 16 body ze 100. To nasvědčuje o značné zkorumpovanosti daného státu.⁴⁰¹ Sýrie se dle výzkumu z roku 2015 umístila na hodnotě 18.⁴⁰² Libye byla ohodnocena 16 body ze 100.⁴⁰³

Ekonomická situace v Sýrii, Libyii a Iráku byla před vypuknutím revoluce značně nepříznivá. Ačkoliv byl Saddám Husajn svržen již v roce 2003, tak vláda přesto nedokázala napravit škody, které na Irácké společnosti napáchal. Libye byla také výrazně poškozena zkorumpovaným režimem Muammara Kaddáfího. V Sýrii stále vládne zkorumpovaný režim Bašara al-Assada. Ve všech zasažených arabských státech panovala vysoká nezaměstnanost. Zkoumané státy byly také zasaženy korupcí a existovaly v nich privilegované menšiny.

³⁹⁷Youth unemployment in the Arab world is a major cause for rebellion. *International Labour Organization* [online]. 2011 [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: http://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/features/WCMS_154078/lang--en/index.htm

³⁹⁸GOMBÁR, Eduard. Dramatický pŕlměšic: Sýrie, Libye a Írán v procesu transformace. V Praze: Karolinum, 2001, s. 88

³⁹⁹MANFREDA, Primoz. The Difference Between Alawites and Sunnis in Syria: Why is there Sunni-Alawite tension in Syria? *About News* [online]. [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: <http://middleeast.about.com/od/syria/tp/The-Difference-Between-Alawites-And-Sunnis-In-Syria.htm>

⁴⁰⁰GORDON, Joy. *Invisible War: The United States and the Iraq Sanctions* [online]. 1. Londýn: Harvard University Press, 2010 [cit. 2016-06-21]. ISBN 9780674064089. Dostupné z: <https://books.google.cz/books?id=0Z1dyiDeRhUC&pg=PA2&lpg=PA2&dq=privileged+groups+in+iraq&source=bl&ots=InsVRmCuwd&sig=6XKTJ7V8z8VIPCeIA4q0mHFgW-0&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKewi9ytOatbfNAhXKvRQKHZsNCiUO6AEIIDAB#v=onepage&q=privileged%20groups%20in%20iraq&f=false>, s. 1

⁴⁰¹Corruption by country / territory: Iraq. *Transparency international* [online]. 2015 [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: <https://www.transparency.org/country/#IRQ>

⁴⁰²Corruption by territory / country: Syria. *Transparency International* [online]. 2015 [cit. 2016-06-22]. Dostupné z: <https://www.transparency.org/country/#SYR>

⁴⁰³Corruption by territory / country: Libya. *Transparency International* [online]. 2015 [cit. 2016-06-22]. Dostupné z: <https://www.transparency.org/country/#LBY>

S příchodem občanských válek se situace ještě více zhoršila a korupce v regionu ještě více vzrostla. To vede k destabilizaci vlád těchto států a ztrátě jejich legitimacy v očích lidu.

11.2.6 Politicko-vojenské indikátory

Riegl také popisuje dezintegraci států pomocí politicko vojenských indikátorů, které udávají míru destabilizace a dezintegrace státu. Politicko-vojenské indikátory jsou primárními indikátory destabilizace a dezintegrace státu. Stát, který vykazuje značnou míru těchto indikátorů, se ve většině případů nachází ve stavu rozpadu a občanské války. Mezi tyto indikátory například náleží korupce, delegitimizace států, revolty, demonstrace, neschopnost státu bránit občany před terorismem, porušování lidských práv a perzekuce občanů ze strany vlády, užívání armády proti občanům, vznik soukromých milic, frakcionalizace elit a intervence cizích států na území státu ve stádiu dezintegrace.⁴⁰⁴

O korupci v Sýrii, Libyii a v Iráku již bylo zmíněno u ekonomických indikátorů dezintegrace. Irák a Libye byli ohodnoceni 16 body ze 100 a Sýrie 18. A podle Transparency International v těchto státech převládá silná korupce.

Státy zasažené arabským jarem prošly fází delegitimizace. Revoluce v nich propukly, jelikož vlády přišly o svou legitimitu v očích lidu. Jak již bylo v práci mnohokrát zmiňováno, tak revoluce arabského jara neměly z počátku za cíl sesadit vládnoucí režimy, ale dosáhnout uvolnění poměrů a zlepšení ekonomické situace. Autoritářské režimy ale podnikly vůči protestantům nekompromisní represivní a agresivní kroky, které si vyžádaly zbytečné oběti na životech. Tento přístup vyústil ve větší míru nespokojenosti s režimem a radikalizaci protestujících. Původní umírněné protesty se posléze změnilly v otevřený ozbrojený konflikt s cílem svrhnout zkorumpované vlády postrádající legitimitu. Ve státech postupem času také začalo docházet k frakcionalizaci elit. Tento jev můžeme nejlépe pozorovat v Libyii, kde vznikly dva nepřátelené parlamenty.⁴⁰⁵

Ve státech zasažených arabským jarem se začal šířit terorismus. Teroristé využili revolucí, které původně bojovaly za lidská práva a demokratizaci, k tomu aby rozšířili svůj vliv. Teroristické organizace začaly užívat média k tomu, aby šířily chaos a občanské nepokoje. V průběhu revoluce se navíc z vězení dostalo na svobodu mnoho fundamentalistů. Podle grafu, který vypracovala organizace National Consortium for the Study of Terrorism

⁴⁰⁴ RIEGL, Martin. *Proměny politické mapy po roce 1945*. Praha: Grada, 2013. Politologie (Grada), s. 91-92

⁴⁰⁵ COCKBURN, Patrick. The Arab Spring, five years on: A season that began in hope, but ended in desolation: Five years ago, waves of popular protest began to spread, thrillingly, across the Arab world. Is anyone better off as a result? Patrick Cockburn reflects. *Independent* [online]. 2016 [cit. 2016-06-18]. Dostupné z: <http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/the-arab-spring-five-years-on-a-season-that-began-in-hope-but-ended-in-desolation-a6803161.html>

and Responses to Terrorism vzrostl během dvou let počet teroristických útoků od počátku arabského jara v roce 2011 z 50000 na 130000. Tyto údaje byly pořízeny v roce 2014.⁴⁰⁶ Důsledkem tak markantního nárůstu teroristických útoků nebyly státy ve stádiu dezintegrace schopny ochránit své občany.

V Iráku docházelo k porušování lidských práv a útokům na civilisty. Human Rights Watch tvrdí, že útoky byly vedeny ze strany teroristických skupin, ale účastnila se jich i vláda. Armádní jednotky například násilím potlačily demonstraci v provincii Anbar. Vládní jednotky a provládní milice také provedly útoky na obyvatelstvo v sunnitských oblastech. Docházelo k popravám, mučení a únosům. Vláda Iráku zastavila činnost mediálních stanicí, které ji kritizovaly, a byly vydány pokyny pro žurnalisty. Tyto pokyny popisovaly, jak by měli psát žurnalisté psát a zakazovaly jim popisovat některé z vojenských zákroků vlády. Ačkoliv nové volby byly převážně bez násilí, tak během jejich konání docházelo k podplácení voličů. Premiér al-Maliki vytvořil nové bezpečnostní jednotky. Někteří z členů těchto jednotek byli příslušníky šíitské militantní organizace Hizballáhu. Tyto jednotky zabily během eskalace konfliktu se sunnitskými muslimy v Iráku mnoho sunnitských civilistů. Teroristické skupiny se dopouštěly obdobných útoků na civilisty a poprav stejně jako vládní milice. Příslušníci Islámského státu navíc začali prodávat ženy a dívky z Yezídské menšiny jako sexuální otrokyně.⁴⁰⁷

Podle Human Rights Watch vládní režim v Sýrii použil v roce 2013 chemické zbraně. Vojenské jednotky a policie sloužící režimu se dopouštěly mučení, vražd a únosů na obyvatelstvu. Protivládní jednotky využívaly obdobných metod a navíc využívaly i dětské vojáky. Syrský režim také porušil rezoluci Rady bezpečnosti číslo 2139, která zakazuje obléhání obydlených oblastí, v nichž jsou přítomni civilisté. Kurdové a YPG v Sýrii také využívali dětské vojáky, ale později se zavázali k ukončení této praxe.⁴⁰⁸

V Libyi se také obě strany konfliktu dopouštěly porušování lidských práv. Human Rights Watch uvádí ve světovém reportu z roku 2015, že soupeřící frakce se dopouštěly poškozování a rabování civilního majetku a páčání válečných zločinů. Soudní systém v Libyi byl ohrožen nekontrolovatelnými milicemi, které zabíjely svědky a soudce. Parlament také vytvořil protiteroristický zákon, který stanovoval velmi tvrdé postihy za terorismus a ohrožoval také svobodu projevu. Ministerstvo spravedlnosti v Libyi například

⁴⁰⁶ <http://dailysignal.com/2015/03/12/arab-spring-opened-door-terrorisms-ugly-march/>

⁴⁰⁷ World Report 2015: Iraq: Events of 2014. *Human Rights Watch* [online]. 2015 [cit. 2016-06-22]. Dostupné z: <https://www.hrw.org/world-report/2015/country-chapters/iraq>

⁴⁰⁸ World Report 2015: Syria: Events of 2014. *Human Rights Watch* [online]. 2015 [cit. 2016-06-22]. Dostupné z: <https://www.hrw.org/world-report/2015/country-chapters/syria>

věznilo na 6100 lidí a z tohoto celkového počtu bylo jen 10% před uvězněním souzeno. Ozbrojené milice v Libyi také vystěhovávaly občany z domů. Docházelo také k útokům na žurnalisty a vyhrožování bylo milicemi také běžně užívanou metodou a několik ze žurnalistů bylo zabito neznámými pachateli.⁴⁰⁹

Na území zkoumaných států také zasahují armády a teroristické skupiny, které náležejí pod jiné státní celky. Na jejich území se vede zástupná válka a slouží jako prostředek boje o vliv různých ideologií a zájmových skupin v regionu. V Sýrii zasahuje Rusko na straně vládního režimu proti rebelům a členům Islámského státu. Assadův režim je také podporován jednotkami Íránu. Významnými kritiky prezidenta Sýrie jsou USA, Saudská Arábie a Turecko. Tyto tři zmíněné státy podporují rebely, kteří bojují proti Assadovu autoritářskému režimu. Do Sýrie navíc přicházejí bojovat fundamentalisté z celého světa na straně Islámského státu proti vládě.⁴¹⁰ V Iráku můžeme spatřit především vliv Íránu, Saudské Arábie, Kataru a USA. Spojené státy se snaží podporovat nově vzniklý stát, který byl vytvořen po jejich intervenci do Iráku v roce 2003. Katar a Saudská Arábie sponzorují sunnitské rebely a fundamentalistické skupiny. Írán zase sponzoruje šíitské milice.⁴¹¹

Můžeme tedy tvrdit, že v analyzovaných státech v dohledné době k přechodu k demokracii nedojde. Bude trvat ještě nějaký čas, než na ni budou připraveny. Sýrie, Libye a Irák jsou státy, které byly příliš dlouho pod vlivem nedemokratických politických systémů. V těchto státech neexistuje stabilní a rozšířené liberální smýšlení. Tento jev je zapříčiněn konzervatismem, který plyne z nevzdělanosti obyvatelstva, a náboženskými a kulturními vlivy, které jsou tvořeny islámem a dlouhodobým vlivem autoritářských vlád. Islám je v těchto státech značně stěžejní a nedílnou součástí života, která zasahuje do všech sfér společnosti. Mnoho z konzervativních obyvatel těchto států vidí snahu západu provést v nich tranzici k demokracii jako invazivní vliv západní kultury. Mladá generace obyvatel těchto států se pokusila o uvolnění poměrů v těchto státech během arabského jara. Autoritářští vládcí a zkorumpované vlády těchto států ale vytvořily z těch původně mírumilovných demonstrací ozbrojené konflikty, protože tyto demonstrace potíraly násilím. Celý západní svět i OSN měli od těchto revolucí velká očekávání. Z počátku to vypadalo, že tato očekávání budou naplněna,

⁴⁰⁹ World Report 2015: Libya: Events of 2014. Human Rights Watch [online]. 2015 [cit. 2016-06-22]. Dostupné z: <https://www.hrw.org/world-report/2015/country-chapters/libya>

⁴¹⁰ Syria crisis: Where key countries stand. *BBC News* [online]. 2015 [cit. 2016-06-22]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-23849587>

⁴¹¹ THOMPSON, Loren. War Without End: Why Iraq Can Never Be A Stable Democracy. *Forbes* [online]. 2014 [cit. 2016-06-18]. Dostupné z: <http://www.forbes.com/sites/lorenthompson/2014/06/20/war-without-end-why-iraq-can-never-be-a-stable-democracy/#4a102f8d59c0>

jako tomu bylo například v Libyi, kde byl svržen režim Muammara Kaddáfího. Postupem času se ale do revolucí zapojili fundamentalisté a na území Sýrie, Libye i Iráku vzniknul Islámský stát, který je v současné době největší světovou teroristickou hrozbou. Od počátku arabského jara mnohonásobně vzrostla míra teroristických útoků. Politický režim Bašara al-Assada nyní upevňuje svou pozici s pomocí Ruska. Ze Sýrie se sice stala poloprezidentská republika, ale nedošlo k transferu moci a odstupu autoritářského vládce. Irácká vláda využívá podpory západu a také pomalu stabilizuje svou pozici. Všechny strany konfliktu v zasažených státech se dopustily válečných zločinů, či porušování lidských práv. Analyzované státy jsou nyní ve stádiu dezintegrace a probíhají v nich vnitrostátní konflikty. Sýrie, Irák i Libye vykazují ekonomické, sociální i politicko-vojenské indikátory dezintegrace.

12 PEDAGOGICKÁ APLIKACE

Cílem této kapitoly je využít téma této práce pro výuku na gymnáziu. Toto téma je však poněkud komplexní pro běžnou středoškolskou výuku a nelze jej proto kompletně využít. Budou proto využity jen jednotlivé části, které jsou nejvhodnější pro výuku na gymnáziu a dají se bez větších problémů zakotvit do rámcového vzdělávacího programu.⁴¹² Problematika nedemokratických režimů v Sýrii, Libyi a Iráku v druhé polovině 20. století a na počátku 21. století zahrnuje politické systémy, islám, konflikty a lidská práva. Toto téma je v současné době navíc velice aktuální kvůli islámskému státu a imigrační krizi. Média s touto problematikou běžně pracují a žáci jí proto mohli být vystaveni.

Pedagogická aplikace tohoto tématu je vhodná do společensko-vědního semináře jako rozšiřující vědomosti a forma opakování učiva pro maturitní ročníky.

12.1 ZAKOTVENÍ TÉMATU DO RVP PRO GYMNÁZIA

Téma se dá zakomponovat do tématu Občan ve státě, jelikož toto téma obsahuje učivo: Stát, Demokracie, Lidská práva a Ideologie. Teoretická část práce pojednávala o problematice ideologií a lidských práv. Na toto téma bude navázána problematika autoritářských a nedemokratických režimů a teorie příčin konfliktů.

Téma lze také využít v okruhu Mezinárodní vztahy, globální svět. Učivo tohoto tématu Proces globalizace totiž úzce souvisí s problémem imigrační krize zapříčiněné dezintegrací zkoumaných států a způsobenými globálními problémy extremismu.

Práce také souvisí s tématem Úvod do religionistiky a učivem Víra v lidském životě. Do tohoto učiva lze zahrnout islámské náboženství, které je primárním náboženstvím všech zkoumaných států této práce.⁴¹³

Výše zmíněné body lze tedy využít během jednotlivých hodin jako rozšiřující informace pro žáky. Tato kapitola bude obsahovat tématický plán pro výukový blok společensko-vědního semináře Problematika nedemokratických režimů na Blízkém východě.

⁴¹² BALADA, Jan, a et al. *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia RVP G* [online]. Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007 [cit. 2016-05-29]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/159>

⁴¹³ tamtéž

12.2 NÁVRH TÉMATICKÉHO PLÁNU

Tématický plán				
téma:	Problematika nedemokratických režimů Blízkého východu			
programový cíl:	Žák vyjmenuje základní lidská práva. Žák je ochoten diskutovat na téma islámského náboženství. Žák porovná rozdíly mezi jednotlivými ideologiemi. Žák je schopný popsat příčiny konfliktů a uvažuje v souvislostech o jejich vzniku. Žák vyplní zadaný pracovní list. Žák se aktivně participuje diskuzi.			
způsob ověření cíle:	Prezentace žáků, diskuze, analýza výkonů žáků, společná kontrola pracovních listů			
výuková jednotka	specifické cíle	způsob kontroly specifického cíle	učivo	hlavní strategie, organizace
1	Žák zná základní lidská práva	Pracovní list, diskuze	Lidská práva	Samostatná práce, diskuze, video projekce, společná kontrola
2	Žák dokáže popsat základy islámu	Pracovní list, diskuze	Islám	Samostatná práce, diskuze, video projekce, společná kontrola
3	Žák dokáže popsat masmédia	Pracovní list, diskuze	Totalitní a autoritářské režimy	Samostatná práce, diskuze, výklad učitele, společná kontrola
4	Žák dokáže popsat příčiny konfliktů	Pracovní list, diskuze	Konflikty	Samostatná práce, diskuze, výklad učitele, společná kontrola

Časový plán výuky je organizován do čtyř vyučovacích hodin (45 minut). Každá hodina se bude věnovat jiné problematice a bude k ní přiložen pracovní list.

Výuková jednotka 1.	
téma:	Lidská práva
cíle:	Žák zná základní lidská práva. Žák diskutuje na dané téma. Samostatně vyplní pracovní list.
Čas:	aktivita:
22 minut	úvod hodiny video projekce – Lidská práva 1-20 (dostupné z: < https://www.youtube.com/watch?v=WXqrJfJVLUY/ >) (dostupné z: < https://www.youtube.com/watch?v=zDvvWFn51D8/ >)
10 minut	žáci vyplní pracovní list číslo 1
13 minut	kontrola pracovního listu, diskuze, zpětná vazba, závěr hodiny

Výuková jednotka 2.	
téma:	Islám
cíle:	Žák dokáže popsat islám. Žák diskutuje na dané téma. Samostatně vyplní pracovní list.
Čas:	aktivita:
18 minut	Úvod do hodiny Video projekce: Islám (dostupné z: < http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10077100525-nabozenstvi-sveta/205562230380003-islam/ >)
10 minut	žáci vyplní pracovní list číslo 2
17 minut	kontrola pracovního listu, diskuze, zpětná vazba, závěr hodiny

Výuková jednotka 3.	
téma:	Autoritářské a totalitní režimy
cíle:	Žák dokáže popsat rozdíly mezi autoritářskými a totalitními režimy. Žák diskutuje na dané téma. Samostatně vyplní pracovní list.
Čas:	aktivita:
20 minut	<p>Úvod do hodiny</p> <p>Výklad učitele:⁴¹⁴</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. V Autoritářských režimech na rozdíl od totalitních existuje Autonomie společenských struktur a nepolitické sféry. 2. Totalitní režimy se snaží na rozdíl od autoritářských režimů kontrolovat všechny aspekty společenského života. 3. V totalitních režimech zcela běžně funguje absolutní kontrola ekonomické činnosti. V autoritářských státech se tomu tak neděje. 4. Totalitní režimy se vyznačují tím, že v nich má vůdčí úlohu jedna jediná masová strana. Autoritářské režimy tento rys nevykazují. Objevuje se u nich pouze ze začátku jejich existence a v omezené míře. 5. Ovládnutí správních struktur představiteli vládnoucí strany je běžnou praktikou totalitních režimů. V autoritářských režimech se tomu tak

⁴¹⁴ Výklad učitele je založen na teorii vypracované Balíkem a Kubátem, která byla zpracována v této práci. BALÍK, Stanislav a Michal KUBÁT. *Teorie a praxe totalitních a autoritativních režimů*. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2004. Bod (Dokořán), s. 64

	<p>běžně neděje.</p> <ol style="list-style-type: none">6. V autoritářských režimech může existovat legální či semilegální opozice. Autoritářské režimy se totiž nesnaží odstraňovat svou opozici tak tvrdě jako totalitní režimy.7. Totalitní režimy běžně disponují vůdčí ideologií, která slouží jako základ jejich moci. Autoritářské režimy tyto ideologické prostředky nevyužívají.8. Totalitní režimy se také vyznačují tím, že vyvíjejí nátlak a užívají masový teror na celou společnost. Autoritářské režimy tyto metody neuvívají.9. Autoritářské i totalitní režimy mají společný rys, a tím je užívání násilí k vypořádávání se s opozicí.10. Politická mobilizace obyvatel je běžně užívána v totalitních režimech. Autoritářské režimy se snaží své obyvatelstvo mobilizovat pouze ze začátku, či vůbec. Autoritářské režimy většinou udržují své občany v politické apatii.11. Totalitní režimy vykazují další rys, kterým se odlišují od autoritářských režimů. Totalitní režimy mají na rozdíl od autoritářských režimů ambice expandovat a šířit svou ideologii. Autoritářské režimy nemívají tendence expandovat.12. Oba tyto režimy mohou působit jako vzorová země pro jiné státy. U
--	---

	<p>autoritářských států se tomu tak děje jen zřídka a jen omezeně v počátečních fázích jejich existence. Totalitní režimy často figurují jako vzorový stát pro jiné státy, které je pokládají za svůj vzor.⁴¹⁵</p>
10 minut	žáci vyplní pracovní list číslo 3
15 minut	kontrola pracovního listu, diskuze, zpětná vazba, závěr hodiny

⁴¹⁵ BALÍK, Stanislav a Michal KUBÁT. *Teorie a praxe totalitních a autoritativních režimů*. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2004. Bod (Dokořán), s. 64.

Výuková jednotka 4.

téma:	Konflikty
cíle:	Žák dokáže popsat náležitosti související s konflikty. Žák diskutuje na dané téma. Samostatně vyplní pracovní list. Přemýšlí v historických a mezipředmětových souvislostech. Využívá své znalosti o současném dění ve světě.
Čas:	aktivita:
10 minut	Úvod do hodiny Výklad učitele, žáci si zapisují
30 minut	Učitel diskutuje se žáky a vybízí je k vytváření modelových situací konfliktů. Žáci jsou vyzváni, aby vyjmenovali státy, ve kterých v dnešní době probíhají konflikty a popsali rysy daného procesu.
5 minut	kontrola pracovního listu, diskuze, zpětná vazba, závěr hodiny

ZÁVĚR

Cílem práce je zpracovat problematiku autoritářských režimů v Sýrii, Libyi a v Iráku. Záměrem této práce bylo provést komparaci nedemokratických režimů v daných státech a popsat příčiny jejich neúspěchu tranzice k demokracii. Téma práce ve stanoveném rozsahu nebylo možno naplnit. Problematika je značně komplexní a občanské války stále probíhají. Stanovené cíle byly splněny, ale jelikož zkoumaný jev ještě probíhá, tak je tu ještě stále prostor pro jeho zkoumání a rozšíření.

Práce v první kapitole poskytla teoretické informace týkající se nedemokratických režimů. Druhá kapitola byla věnována specifickým arabským politickým systémům. Třetí kapitola se věnovala politickému islámu. Čtvrtá kapitola se zabírala problematikou konfliktu a pátá kapitola popsala dezintegraci státu. Šestá kapitola byla věnována historii Sýrie. Sedmá kapitola byla věnována problematice historického vývoje Libye. Osmá kapitola popsala historický vývoj Iráku. Devátá kapitola byla věnována současnému vývoji ve zkoumaných státech a problematice arabského jara. Desátá kapitola byla věnována problematice tranzice k demokracii v daných státech. Jedenáctá kapitola poté popsala aktéry daných konfliktů a vlastnosti daných nedemokratických režimů a komparovala jejich politické systémy. Dvanáctá kapitola se pokusila o aplikaci zkoumaného tématu do výuky na gymnáziích a zaměřila se na aplikaci teorie konfliktu, popsání rozdílů mezi autoritářskými a totalitními státy, islámského náboženství a problematiku lidských práv. Všechny tyto témata s předmětem zkoumání práce souvisí a při diskuzi s žáky je možno s nimi diskutovat o situaci v Sýrii, Libyi a Iráku.

Zkoumaným tématem se zabývají autoři v českém prostředí. Jedná se například o Gombára, Riegla, Waisovou, Kropáčka, Balíka, Kubáta, Kunce a Dvořákovou.

Z komparace jednotlivých států vyplynulo, že nedostatek politických svobod občanů a špatná ekonomická situace a široké spektrum etnického rozčlenění obyvatelstva zapříčinilo snahy o změnu režimu. Tyto snahy byly zpočátku v celosvětovém měřítku sledovány s velkým očekáváním, ale nenaplnily je. Ve státech nebyly nastoleny demokratické poměry. Došlo naopak k jejich dezintegraci, vyšší míře radikalizace a vzniku občanských válek. Arabské jaro a snahy o demokratizaci tedy nepřineslo očekávané uvolnění poměrů a tranzici k demokracii a zvýšení svobod občanů a větší míře dodržování lidských práv a svobod. Efekt byl přesně opačný. Boje a dezintegrace v daných státech nadále pokračují a jejich výsledek je zatím poměrně nejistý. Můžeme sice sledovat, že s větší mírou zapojení světových mocností do konfliktu s islámským státem, se konflikt začal ubírat určitým směrem k jeho

potencionálnímu ukončení. Sýrie stala geopolitickým sporem vlivu západu a Ruska. V souladu s tím, také vzrostla míra teroristických útoků islámského státu vůči západním státům. Dalším otevřeným a významným problémem pro Evropu je imigrace ze zasažených států.

Arabské jaro tedy zapříčinilo destabilizaci regionu a států, vyžádalo si statisíce obětí na životech a vážně ekonomicky i politicky poškodilo dané státy. Imigrační vlna, která vznikla, je dalším problémem, jelikož kvůli ní dochází k odlivu obyvatelstva a inteligence z postižených států. Vlivem války v regionu také vzrostla míra radikalizace a snahy etnických menšin jako jsou například Kurdové o separaci.

Z historického a současného kontextu je tedy patrné, že do zemí arabského typu nelze zavést demokracii, násilím, jak se o to pokusily například Spojené státy v Iráku. Proces demokratizace je zdlouhavý, a aby uspěl, tak musí ve společnosti panovat liberální smýšlení, kterého lze dosáhnout jen vyšší mírou edukace, která byla autoritářskými režimy omezována.

Diplomová práce zpracovává aktuální téma, které je v současné době středem pozornosti médií, mezinárodních organizací i politických teoretiků. Proces, který v daných státech probíhá ještě není ukončen. Téma práce proto lze stále rozvíjet. Je navíc tak obsáhlé, že každý ze zkoumaných států by sám o sobě vystačil jako téma pro jinou diplomovu práci. Konflikty arabského jara jsou totiž tak obsáhlé, komplikované a v současné době stále ještě neukončené, a proto nabízejí ještě stále mnoho prostoru k bádání.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

FSA - Free Syrian Army, Svobodná armáda Sýrie

ISIS - Islamic State of Iraq and the Levant, Islámský stát

NATO – North Atlantic Treaty Organization, Severoatlantická aliance

NCC - National Coordination Committee for Democratic Change, Národní koordinační rada pro demokratickou změnu

NCSROF - National Coalition for Syrian Revolutionary and Opposition Forces, Národní koalice syrských revolučních a opozičních sil

OSN – Organizace spojených národů

RRV - rada revolučního vedení

RVP – Rámcový vzdělávací program

SNC - Syrian National Council, Syrská národní rada

USA – United States of America, Spojené státy americké

YPG - People's Protection Units, Kurdské Lidové obranné

PRAMENY A LITERATURA

BAHBOUH, Charif. *Sýrie: Historie, kultura, geografie*. Praha: Dar Ibn Rushd, 2005. ISBN 80-86149-44-7

BALÍK, Stanislav a Michal KUBÁT. *Teorie a praxe totalitních a autoritativních režimů*. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2004. Bod (Dokořán). ISBN 80-865-6989-6.

BARŠA, Pavel. *Západ a islamismus: střet civilizací, nebo dialog kultur?*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2001. Politologická řada. ISBN 80-859-5996-8

BARTOS, Otomar J. a Paul WEHR. *Using Conflict Theory*. 1. New York: Cambridge University Press, 2002. ISBN 9780521794466.

BRUMBERG, Daniel. Democratization in the Arab World? The Trap of Liberalized Autocracy. *Journal of Democracy*. 2002, **13**(4), 56-68.

BUZAN, Barry. *People, states and fear: an agenda for international security studies in the post-cold war era*. 2nd ed. Harlow: Longman, 1991. ISBN 07-450-0720-1.

CASPER, Gretchen. *Fragile Democracies: The Legacies of Authoritarian Rule*. Pittsburgh: University of Pittsburgh Press, 1995. ISBN-10:0822955407.

COUGHLIN, Con. *Tajný život Saddáma Husajna*. Praha: BB art, 2003. ISBN 80-734-1101-6.

DANKOVIČOVÁ, Inge. *Libye*. Praha: Pressfoto, 1980. Obchodně ekonomické sborníky Institutu zahraničního obchodu.

DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra a Jiří KUNC. *O přechodech k demokracii: teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřátelé a perspektivy demokracie*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-901-4248-6.

FAROUK-SLUGLETT, Marion a Peter SLUGLETT. *Irák od roku 1958: od revoluce k diktatuře*. Praha: Volvox Globator, 2003. Rubikon (Volvox Globator). ISBN 80-720-7500-4.

GLASSNER, Martin Ira a Harm J. DE BLIJ. *Systematic political geography: an agenda for international security studies in the post-cold war era*. 4th ed. New York: Wiley, 1989. ISBN 04-716-3583-9.

GOMBÁR, Eduard. *Dramatický půlměsíc: Sýrie, Libye a Írán v procesu transformace*. V Praze: Karolinum, 2001. ISBN 80-246-0370-5.

GOMBÁR, Eduard. *Dramatický půlměsíc: Sýrie, Libye a Írán v procesu transformace*. V Praze: Karolinum, 2001. ISBN 80-246-0370-5.

GOMBÁR, Eduard. *Kmeny a klany v arabské politice*. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0895-2.

GOMBÁR, Eduard. *Moderní dějiny islámských zemí*. Praha: Karolinum, 1999. ISBN 80-718-4599-X.

GUNNAR, Myrdal. *Asian Drama: An Inquiry into the Poverty of Nations, Volume III*. 1. Pantheon Books, 1968.

HAIMZADEH, Patrick. *V srdci Kaddáfího Libye*. V Brně: Jota, 2011. ISBN 978-80-7217-911-4,

HOLZER, Jan a Stanislav BALÍK. *Postkomunistické nedemokratické režimy: studie k proměnám politické teorie v posttranzitivním čase*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007. Politologická řada. ISBN 978-80-7325-128-4, s. 90.

HRBEK, Ivan. *Dějiny afriky: kniha druhá*. 1966. Praha: Svoboda, 1966.

KARSH, Efraim a Inari RAUTSI. *Saddám Husajn: politická biografie*. 1. vyd. Překlad Pavel Vereš. Praha: Melantrich, 1996. Historie a literatura. ISBN 80-702-3215-3.

KOPEČEK, Lubomír a Vít HLOUŠEK (eds.). *Demokracie: teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřátelé a perspektivy demokracie*. 1. vyd. V Brně: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2003. ISBN 80-210-3195-6.

KREJČÍ, Oskar a Paul Ernest WEHR. *Mezinárodní politika*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Ekopress, 2001. ISBN 80-861-1945-9.

KROPÁČEK, Luboš. *Blízký východ na přelomu tisíciletí: dynamika přeměn v muslimském sousedství Evropy*. Praha: Vyšehrad, 1999. Moderní dějiny (Vyšehrad). ISBN 80-702-1298-5.

KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. Vyd. 2. Praha: Vyšehrad, 1998. ISBN 80-702-1287-X.

KROPÁČEK, Luboš. *Islám a Západ: historická paměť a současná krize*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2002. Moderní dějiny. ISBN 80-702-1540-2.

KROPÁČEK, Luboš. *Islámský fundamentalismus*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 1996. ISBN 80-702-1168-7.

LINZ, Juan J a Jiří KUNC. *Totalitarian and authoritarian regimes: teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřátelé a perspektivy demokracie*. 1. vyd. Boulder: Lynne Rienner Publishers, 2000. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-901-4248-6.

LINZ, Juan J. a Alfred STEPAN. *Problems of Democratic Transition and Consolidation: Southern Europe, South America, and Post-Communist Europe*. Baltimore: Johns Hopkins UP, 1996. ISBN 9780801851582.

MENDEL, Miloš. *Islámská výzva: z dějin a současnosti politiky islámu*. Brno: Atlantis, 1994. ISBN 80-710-8088-8.

ŘÍCHOVÁ, Blanka a Ladislav CABADA. *Přehled moderních politologických teorií: [empiricko-analytický přístup v soudobé politické vědě]*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-717-8461-3.

ROTBURG, Robert I. *Weak and Failing States: Critical new Security Issues*. Turkish Policy Quarterly. 3(2), s. 57–69.

ROTBURG, Robert. *State Failure and State weakness in a Time of Terror*. Washington. Washington D.C: Brookings Institution Press, 2003. ISBN 978-0-8157-7573-7.

SCHULZE, Reinhard. *Dějiny islámského světa ve 20. století*. Brno: Atlantis, 2007. ISBN 978-80-7108-284-2.

SEALE, Patrick a Maureen MCCONVILLE. *Asad: The Struggle For The Middle East*. University Of California Press, 1990. ISBN 978-0-520-06976-3.

SIMONS, Geoff. *Libya: The Struggle for Survival*. Palgrave Macmillan UK, 1996. ISBN 978-0312089979.

TESAŘ, Filip. *Etnické konflikty*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007. Politologie (Portál). ISBN 978-80-7367-097-9.

UNITED NATIONS DEVELOPMENT PROGRAMME. *Human development report 1994*. New York: Oxford University Press. ISBN 0-19-509170-1 1994.

VODIČKA, Karel a Ladislav CABADA. *Politický systém České republiky: historie a současnost*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-717-8718-3.

VODIČKA, Karel a Ladislav CABADA. *Politický systém České republiky: historie a současnost*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-337-6.

WAIŠOVÁ, Šárka. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. Politologie (Portál). ISBN 978-80-7380-339-1.

WAIŠOVÁ, Šárka. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Vyd. 1. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. Politologie (Portál). ISBN 978-80-7380-339-1.

WAIŠOVÁ, Šárka. *Slabé státy: selhání, rozpad a obnova státnosti*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-069-7.

WALLENSTEEN, Peter. *Understanding conflict resolution: war, peace, and the global system*. London: SAGE Publications, ISBN 978085702050.

ZAKARIA, Fareed a Inari RAUTSI. *Budoucnost svobody: neliberální demokracie v USA i ve světě*. Vyd. 1. Překlad Jaroslav Veis. Praha: Academia, 2004. XXI. století. ISBN 80-200-1285-0.

ZAKARIA, Fareed. *Vzestup neliberální demokracie*. Praha: Občanský institut, 1998.

ŽENÍŠEK, Marek, HLOUŠEK, Vít (ed.). *Přechody k demokracii v teorii a praxi: teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřátelé a perspektivy demokracie*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. ISBN 80-738-0008-X.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

ACKERMAN, Spencer. US to directly arm Kurdish peshmerga forces in bid to thwart Isis offensive: Weaponry, said to be light arms and ammunition, to be brokered though CIA who are better positioned to supply militia. *The Guardian* [online]. 2014 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2014/aug/11/us-arm-peshmerga-iraq-kurdistan-isis>

AGHAYEV, Elvin. Analysis and background of the “Arab Spring” in Libya [online]. In: . 39. *European Researcher*, 2013 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: http://www.academia.edu/3492822/Analysis_and_background_of_the_Arab_Spring_in_Libya, s. 195

ALIANAK, Sonia. *Middle Eastern Leaders and Islam: A Precarious Equilibrium* [online]. Peter Lang Publishing, 2007 [cit. 2016-06-23]. ISBN 978-0-8204-6924-9. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=IiV_q4CYXA0C&pg=PA211&lpg=PA211&dq=hafez+al+assad+building+mosques&source=bl&ots=8rDNaf6LII&sig=KwNdycWA0fekYs3drCEXU_1Ltk8&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwjG18_gjL_NAhUBnxQKHJrASwQ6AEISjAH#v=onepage&q=hafez%20al%20assad%20building%20mosques&f=false

AL-SALHY, Suadad. Iraq reopens border to Syria refugees, excludes young men. *Reuters* [online]. 2012 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://uk.reuters.com/article/uk-iraq-syria-refugees-idUKBRE88H0NR20120918>

Annual report: LIBYA 2015/2016. *Amnesty International* [online]. 2016 [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: <https://www.amnesty.org/en/countries/middle-east-and-north-africa/libya/report-libya/>

Arab League sanctions for Syria. *BBC News* [online]. 2011 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-15706851>

Arab Spring: Pro-democracy protests. *Encyclopedia Britannica* [online]. [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/event/Arab-Spring>

Arab uprising: Country by country - Libya. *BBC News* [online]. 2013 [cit. 2016-06-17].

Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-12482311>

Atentát nad Lockerbie: Nové důkazy ukazují na Írán. *Česká televize* [online]. 2014 [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1044108-atentat-nad-lockerbie-nove-dukazy-ukazuji-na-iran>

BAKHASH, Shaul. How Saddam Is Dividing the Arab World. *The New York Review of Books* [online]. 1990 [cit. 2016-05-29]. Dostupné z:

<http://www.nybooks.com/articles/1990/11/08/how-saddam-is-dividing-the-arab-world/>

Bashar al-Assad: President of Syria. *Encyclopedia Britannica* [online]. [cit. 2016-04-24].

Dostupné z: <http://www.britannica.com/biography/Bashar-al-Assad>

Battle for Libya: Key moments, Timeline of decisive battles and political developments in Libya's uprising against Muammar Gaddafi. *Al Jazeera* [online]. 2011 [cit. 2016-06-17].

Dostupné z:

<http://www.aljazeera.com/indepth/spotlight/libya/2011/08/20118219127303432.html>

BLACK, Ian. Sphinx of Damascus holds key to peace. *The Guardian* [online]. 1999 [cit. 2016-04-23]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/1999/jul/21/israel>

Coalition Provisional Authority Number 10: Members of Designated Iraqi Interim

Government [online]. In: . 2004 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z:

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/f/fc/20040609_CPAREG_10_Members_of_Designated_Iraqi_Interim_Government_with_Annex_A.pdf

COLES, Isabel. Iran supplied weapons to Iraqi Kurds; Baghdad bomb kills 12. *Reuters*

[online]. 2014 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://www.reuters.com/article/us-iraq-security-kurds-idUSKBN0GQ11P20140826>

Coups and Countercoups, 1961-70. *Countrystudies.us* [online]. [cit. 2016-04-20]. Dostupné z:

<http://countrystudies.us/syria/15.htm>

CROFT, Adrian a Barbara LEWIS. EU gives European governments go-ahead to arm Iraqi Kurds. *Reuters* [online]. Brusel, 2014 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z:

<http://www.reuters.com/article/us-iraq-security-arms-idUSKBN0GF1CY20140815>

BALADA, Jan, a et al. *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia RVP G* [online]. Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007 [cit. 2016-05-29]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/159>

DARWISHEH, Housam. Syria and the Arab Spring: Unraveling the Road to Syria's Protracted Conflict. *The ASAN INSTITUTE for POLICY STUDIES* [online]. 2013 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://en.asaninst.org/contents/issue-brief-no-44-syria-and-the-arab-spring-unraveling-the-road-to-syrias-protracted-conflict/>

Decrying violence in Iraq, UN envoy urges national dialogue, international support. *UN News Centre* [online]. [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=20726&Cr=Iraq&Cr1=#.V2mh0PmLTIV>

FENDRYCHOVÁ, Simona. Kurdští spojenci USA páchají v Sýrii válečné zločiny, tvrdí Amnesty International. *Aktuálně.cz* [online]. 2015 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://zpravy.aktualne.cz/zahranici/ai-kurdove-pachaji-valecne-zlociny/r~54ff4538719411e5adcb0025900fea04/>

Francouzské speciální pozemní jednotky operují v Sýrii, přiznala poprvé Paříž. *Aktuálně.cz* [online]. 2016 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://zpravy.aktualne.cz/zahranici/francouzske-specialni-pozemni-jednotky-operuji-v-syrii-prizn/r~c9501c682e3711e6a4100025900fea04/>

GILBERT, Dave. Ben Ali: First leader toppled in Arab Spring. *CNN* [online]. 2012 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://edition.cnn.com/2012/01/04/world/africa/ben-ali-profile/index.html?iref=allsearch>

GORDON, Michael R. In U.S. Exit From Iraq, Failed Efforts and Challenges. *The New York Times* [online]. 2012 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://www.nytimes.com/2012/09/23/world/middleeast/failed-efforts-of-americas-last-months-in-iraq.html>

Haag viní ze zabití libanonského premiéra Hizballáh: Rozdělená země. *Týden.cz* [online]. 2011 [cit. 2016-04-23]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/asie-a-oceanie/haag-vini-ze-zabiti-libanonskeho-premiera-hizballah_205983.html

Hafiz al-Assad: President of Syria. *Encyclopedia Britannica* [online]. [cit. 2016-04-20].

Dostupné z: <http://www.britannica.com/biography/Hafiz-al-Assad>

HAWRAMY, Fazel a Peter BEAUMONT. Iraqi Kurdish forces take Kirkuk as Isis sets its sights on Baghdad: Major oil city is controlled by peshmerga fighters after central government's army abandons posts in a rapid collapse. *The Guardian* [online]. 2014 [cit.

2016-06-17]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2014/jun/12/iraq-isis-kirkuk-baghdad-kurdish-government>

HEMISH, Mohamed. From Tunisia to Syria: Unfortunate Failure of the Arab Spring.

TeleSUR [online]. 2016 [cit. 2016-06-18]. Dostupné z:

<http://www.telesurtv.net/english/analysis/From-Tunisia-to-Syria-Unfortunate-Failure-of-the-Arab-Spring-20160113-0028.html>

HEYDEMAN, Steven. Managing militarization in Syria. *Foreign Policy* [online]. 2012 [cit.

2016-06-17]. Dostupné z: <http://foreignpolicy.com/2012/02/22/managing-militarization-in-syria/>

IRANIAN-SOVIET RELATIONS (1917-1991). *Encyclopedia Iranica* [online]. 2009 [cit.

2016-06-24]. Dostupné z: <http://www.iranicaonline.org/articles/russia-ii-iranian-soviet-relations-1917-1991>

Iraq under Saddam Hussein. *Encyclopedia Britannica* [online]. [cit. 2016-05-29]. Dostupné z:

<http://www.britannica.com/place/Iraq/Iraq-under-Saddam-Hussein>

Iraq: The Revolution of 1968. *Encyclopedia Britannica* [online]. [cit. 2016-05-29]. Dostupné

z: <http://www.britannica.com/place/Iraq/The-revolution-of-1968>

ISIS going to Libya since they are losing in Iraq, Syria - Pres. Obama. *Rudaw* [online]. 2016

[cit. 2016-06-22]. Dostupné z: <http://rudaw.net/english/world/150420161>

Islamic State 'loses 40% of territory in Iraq'. BBC News [online]. 2016 [cit. 2016-06-17].

Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-35231664>

JOSCELYN, Thomas. The Libyan Terrorist: Muammar Qaddafi. *The Weekly Standard* [online]. 2011 [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: <http://www.weeklystandard.com/the-libyan-terrorist-muammar-qaddafi/article/552474>

KENNER, David. Who's Who in the Syrian Opposition: Meet the brave souls who dare to stand up to the guns of Bashar al-Assad. *Foreign Policy* [online]. 2011 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://foreignpolicy.com/2011/04/29/whos-who-in-the-syrian-opposition-2/>

KIRKPATRICK, David. D a MONA EL-NAGGAR. Qaddafi's Grip Falters as His Forces Take On Protesters. *The New York Times* [online]. 2011 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: http://www.nytimes.com/2011/02/22/world/africa/22libya.html?pagewanted=all&_r=0

KROPÁČEK, Luboš. *Blízký východ na přelomu tisíciletí: dynamika přeměn v muslimském sousedství Evropy*. Praha: Vyšehrad, 1999. Moderní dějiny (Vyšehrad). ISBN 80-702-1298-5. Libya country profile. *BBC News* [online]. 2016 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-africa-13754897>

Libya election success for secularist Jibril's bloc. *BBC News* [online]. 2012 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-africa-18880908>

Libya election success for secularist Jibril's bloc. *BBC News* [online]. 2012 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-africa-18880908>

Libya profile: Timeline. *BBC News* [online]. 2016 [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-africa-13755445>

Libya protests: Gaddafi says 'all my people love me'. *BBC News* [online]. 2011 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-africa-12603259>

Libya: A Country Divided. *Political Risk Services* [online]. 2015 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <https://www.prsgroup.com/political-risk-commentary/libya-2>

Libya's Forgotten King. *A Jazeera World* [online]. 2015 [cit. 2016-04-24]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/programmes/aljazeeraworld/2015/11/libyas-forgotten-king-151119111039307.html>

LYNCH, Marc. Helping Syria Without War. *Foreign Policy* [online]. 2012 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: http://www.foreignpolicy.com/posts/2012/02/20/helping_syria_without_war

MANFREDA, Primoz. Arab Spring Uprisings: Country Guide to Arab Uprisings. *About news* [online]. [cit. 2016-06-17]. Dostupné z:

<http://middleeast.about.com/od/humanrightsdemocracy/tp/Arab-Spring-Uprisings.htm>

Mladík, který rozpoutal v Tunisu nepokoje, podlehl popáleninám. *Lidovky.cz* [online]. 2011 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/mladik-ktery-rozpoutal-v-tunisu-nepokoje-podlehl-popaleninam-pbg-/zpravy-svet.aspx?c=A110105_152152_ln_zahranici_jv

MULHOLLAND, Rory a Jay DESHMUKH. Residents flee Gaddafi hometown. *The Sydney Morning Herald* [online]. 2011 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z:

<http://www.smh.com.au/breaking-news-world/residents-flee-gaddafi-hometown-20111003-1149x.html>

MURRAY, Rebecca. Libya: A tale of two governments. *Al Jazeera* [online]. 2015 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/news/2015/04/libya-tale-governments-150404075631141.html>

NOVÁK, Martin. Irák oznámil výsledek voleb. Premiér prohru neuznal. *Aktuálně.cz* [online]. 2010 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://zpravy.aktualne.cz/zahranici/irak-oznamil-vysledek-voleb-premier-prohru-neuznal/r~i:article:664408/>

PATON, Callum. Saif al-Islam Gaddafi: Libya's playboy heir to Muammar Gaddafi's demented regime. *International Business Times* [online]. 2015 [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: <http://www.ibtimes.co.uk/saif-al-islam-gaddafi-libyas-playboy-heir-muammar-gaddafis-demented-regime-1512978>

Prosazení nové vlády: libyjský kabinet převzal dvě ministerstva. *Týden.cz* [online]. 2016 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/afrika/prosazeni-nove-vlady-libyjsky-kabinet-prevzal-dve-ministerstva_380205.html

Resolution 1973 (2011). In: Nato [online]. *United Nations Security Council*, 2011 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z:

http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_2011_03/20110927_110311-UNSCR-1973.pdf

Rifaat: No leadership ambition. *BCC News* [online]. 2000 [cit. 2016-04-24]. Dostupné z:

http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/790872.stm

ROBERTS, Dan a Spencer ACKERMAN. US begins air strikes against Isis targets in Iraq, Pentagon says: Barack Obama authorised targeted air strikes against militant jihadists on Thursday to assist in protection of civilians. *New York Times* [online]. New York, 2014 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2014/aug/08/us-begins-air-strikes-iraq-isis>

Saddam Hussein: President of Iraq. *Encyclopedia Britannica* [online]. [cit. 2016-05-29].

Dostupné z: <http://www.britannica.com/biography/Saddam-Hussein>

SALHANI, Claude. Lebanon on a tinderbox. *The Washington Times* [online]. 2006 [cit. 2016-04-24]. Dostupné z: <http://www.washingtontimes.com/news/2006/nov/19/20061119-102612-1990r/>

SALLOUKH, Bassel. Syria and Lebanon: A Brotherhood Transformed. *Middle East Research and Information Project* [online]. [cit. 2016-04-24]. Dostupné z:

<http://www.merip.org/mer/mer236/syria-lebanon-brotherhood-transformed>

SEALE, Patrick. Hafez al-Assad. *The Guardian* [online]. 2000 [cit. 2016-04-23]. Dostupné z:

<http://www.theguardian.com/theguardian/2000/jun/15/guardianweekly.guardianweekly1>

SEALE, Patrick. Hafez al-Assad. *The Guardian* [online]. 2000 [cit. 2016-04-23]. Dostupné z:

<http://www.theguardian.com/theguardian/2000/jun/15/guardianweekly.guardianweekly1>

SLIM, Randa. *Unite Syria's opposition first* [online]. 2012 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z:

<http://foreignpolicy.com/2012/02/23/unite-syrias-opposition-first/>

SMITH-SPARK, Laura a Jessica RAVITZ. Lockerbie bombing 25 years on: Victims honored on both sides of the Atlantic. *CNN* [online]. 2013 [cit. 2016-05-24]. Dostupné z:

<http://edition.cnn.com/2013/12/21/world/europe/lockerbie-anniversary/>

Sunni-Shia strife, The sword and the word: In the struggle between the two strands of Islam, the Sunnis are on the rise. *The Economist* [online]. 2012 [cit. 2016-06-18]. Dostupné z:

<http://www.economist.com/node/21554513?frsc=dg%7Ca>

Syria civil war: Kurds declare federal region in north. *Aljazeera* [online]. 2016 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z:

<http://www.aljazeera.com/news/2016/03/syria-civil-war-kurds-declare-federal-system-north-160317111902534.html>

Syria finally gets its new Political Party Law: The first ever party law since 1958 shaking up the half-a-century monopolization by the Baath. *Forward magazine* [online]. 2011 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z:

<https://issuu.com/haykalmedia/docs/forward-syria-august2011>

Syria profile: Timeline. *BBC News* [online]. 2016 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z:

<http://www.bbc.com/news/world-middle-east-14703995>

Syria. *Central Intelligence Agency* [online]. 2016 [cit. 2016-06-15]. Dostupné z:

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sy.htm>

Syria. *Encyclopedia Britannica* [online]. [cit. 2016-04-22]. Dostupné z:

<http://www.britannica.com/place/Syria>

Syria. *Encyclopedia.com* [online]. [cit. 2016-04-23]. Dostupné z:

<http://www.encyclopedia.com/topic/Syria.aspx>

Syria. *Human Rights Watch* [online]. 2005 [cit. 2016-06-18]. Dostupné z:

<https://www.hrw.org/legacy/english/docs/2005/01/13/syria9812.htm>

Syria: The story of the conflict. *BBC News* [online]. 2016 [cit. 2016-06-21]. Dostupné z:

<http://www.bbc.com/news/world-middle-east-26116868>

Syria's Civil War Explained. *Al Jazeera* [online]. 2016 [cit. 2016-06-15]. Dostupné z:

<http://www.aljazeera.com/news/2016/05/syria-civil-war-explained-160505084119966.html>

Syria's Christians caught in the middle. *BBC News* [online]. 2012 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z:

<http://www.bbc.com/news/world-middle-east-17629499>

TÁBORSKÁ, Marika, Vít POHANKA a Martin HROMÁDKA. K atentátu na expremiéra Libanonu se přihlásili neznámi islamisté: atentát v Bejrútu. *Český rozhlas* [online]. 2005 [cit. 2016-04-13]. Dostupné z: <http://m.rozhlas.cz/zpravy/zahranici/zprava/156110>

TAWFEEQ, Mohammed. Angry crowds in Baghdad, Falluja protest conditions in Iraq. *CNN* [online]. 2011 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://edition.cnn.com/2011/WORLD/meast/04/08/iraq.protests/index.html>

The Al-Qamishli Uprising: The beginning of a new era for Syrian Kurds? *European Center for Kurdish Studies* [online]. Berlin, 2009 [cit. 2016-04-24]. Dostupné z: http://www.kurdwatch.org/pdf/kurdwatch_gamischli_en.pdf

The Funeral of President Hafez Assad. *Prezident Assad* [online]. [cit. 2016-04-23]. Dostupné z: http://www.presidentassad.net/index.php?option=com_content&view=article&id=215:the-funeral-of-president-hafez-assad&Itemid=474

The Massacre of the Military Artillery School at Aleppo: Special Report. *The Syrian Human Rights Committee* [online]. 2003 [cit. 2016-04-23]. Dostupné z: <http://www.shrc.org/en/?p=19785>

The Muslim Brotherhood in Syria. *Carnegie Endowment for International Peace* [online]. [cit. 2016-04-23]. Dostupné z: <http://carnegieendowment.org/syriaincrisis/?fa=48370>

THOMPSON, Loren. War Without End: Why Iraq Can Never Be A Stable Democracy. *Forbes* [online]. 2014 [cit. 2016-06-18]. Dostupné z: <http://www.forbes.com/sites/lorenthompson/2014/06/20/war-without-end-why-iraq-can-never-be-a-stable-democracy/#4a102f8d59c0>

TIMMERMAN, Christiane a Johan LEMAN. *In-Between Spaces: Christian and Muslim Minorities in Transition in Europe and the Middle East* [online]. Peter Lang – International Academic Publishers, 2009, s 50. [cit. 2016-05-27]. Dostupné z:

https://books.google.cz/books?id=hNGbSCRAghQC&pg=PA50&lpg=PA50&dq=saddam+as+syrian+ideology&source=bl&ots=IMBn3SmUUc&sig=nXe1YcGabsQulGEsS36_Ta0ZcJk&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwiqt73UsL_NAhXK1xQKHWKNATkQ6AEIXzAI#v=onepage&q=saddam%20assyrian%20ideology&f=false

Updated Iraq Survey Affirms Earlier Mortality Estimates. *The Johns Hopkins Bloomberg School of Public Health* [online]. 2006 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z:

<http://www.jhsph.edu/news/news-releases/2006/burnham-iraq-2006.html>

WEHREY, Frederic. Why Libya's transition to democracy failed. *The Washington Post* [online]. 2016 [cit. 2016-06-21]. Dostupné z:

<https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2016/02/17/why-libyas-transition-failed/>

WOODS, John E. Iraq: The Persian Gulf War. *Encyclopedia Britannica* [online]. [cit. 2016-05-29]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/place/Iraq/The-Persian-Gulf-War>

WRIGHT, Robin a Ellen KNICKMEYER. U.S. Lowers Sights On What Can Be Achieved in Iraq: Administration Is Shedding 'Unreality' That Dominated Invasion, Official Says.

Washington Post [online]. 2005 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z:

http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2005/08/13/AR2005081300853_pf.html

SEZNAM PŘÍLOH

1. Lidská práva – pracovní list
2. Náboženství: Islám – pracovní list
3. Autoritářské a totalitní režimy – pracovní list
4. Konflikty – pracovní list

Příloha číslo 1

Pracovní list - Lidská práva

1. Přiřaď lidská práva k okruhům, do kterých patří:

Lidská práva a základní svobody

Práva národnostních a etnických menšin

Hospodářská, sociální a kulturní práva

Právo na soudní a jinou právní ochranu

a) právo na život b) svoboda projevu c) právo na spravedlivou odměnu d) ochrana
vlastnických práv e) právo na vzdělání v jazyce menšin f) právo na spravedlivou odměnu g)
právo podnikat h) presumpce nevinny i) právo na odpočinek f) právo na ochranu zdraví při
práci

2. K případům porušování lidských práv nepatří:

a) Co je šikana

b) Co je xenofobie

d) Co je apartheid

3. Všeobecná deklarace lidských práv je souhrn lidských a občanských práv a svobod.

Kdy byla přijata? _____

Kým? _____

Co vzniklo na obranu lidských práv v Československu v roce 1977? _____

4. Vysvětli rozdíl mezi rasismem a xenofobií

5. Pokus se vyjmenovat co nejvíce států ve kterých se lidská práva nedoržují

Příloha číslo 2

Pracovní list – Náboženství: Islám

1. O následujících tvrzeních rozhodněte, zda jsou pravdivá dopiště (ANO), či nikoli (NE):

- a) Islám vznikl v 7. st. n. l. v Arábii.
- b) Islámské náboženství nepovažujeme za monoteistické.
- c) Islám je rozšířen nejvíce ve skandinávských zemích a ve střední Evropě.
- d) Posvátnou knihou muslimů je korán.
- e) Mezi základní pravidla víry patří dodržování 5 pilířů víry.
- f) Ramadán je svátek, kdy se hoduje a slaví.
- g) Náboženské právo šaría určuje správný způsob života.
- h) Posvátným místem muslimů, kam konají posvátnou pout', je Jeruzalém.
- i) V islámu je za určitých podmínek povolena polygamie.
- j) Burka je tradiční mužský oděv muslimů.
- k) Muslimové se rozdělují na sunnity a šííty.

2. Doplňte správné odpovědi do textu:

_____ je islámský zákon, který říká věřícím, jak se mají chovat. Je to kompletní návod k tomu, jak být správným muslimem, a velmi podrobně určuje náboženský, ale i společenský a osobní život věřících.

3. Pokus se vyjmenovat co nejvíce států, které mají islám jako oficiální státní náboženství.

4. Kolik žije na světě přibližně muslimů?

Příloha číslo 3

Pracovní list – Autoritářské a Totalitní režimy

Úkol: Doplňte k následujícím tvrzením, jestli platí v souladu s autoritářskými a totalitními režimy⁴¹⁶

	Autoritářský režim	Totalitní režim
Autonomie společenských struktur a nepolitické sféry		
Kontrola všech aspektů života společnosti		
Absolutní kontrola ekonomické činnosti		
Vůdčí úloha jediné masové strany		
Ovládnutí správních struktur představiteli vládnoucí strany		
Legální či semilegální opozice		
Existence vůdčí ideologie		
Masový teror doléhající na celou společnost		
Vypořádávání se s politickými protivníky prostřednictvím násilí		
Politická mobilizace obyvatel		
Snaha o expanzi		
Vzor pro jiné země		

⁴¹⁶ BALÍK, Stanislav a Michal KUBÁT. *Teorie a praxe totalitních a autoritativních režimů*. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2004. Bod (Dokořán, s. 64.

Příloha čísto 4

Pracovní list - Konflikty

Hlavní příčiny konfliktů pocházejí nejčastěji z negativních reakcí občanů, kteří trpí represí:

Tyto příčiny konfliktů se obvykle dělí na sedm typů.

1. etnické
2. ekonomické
3. historické
4. náboženské
5. jazykové
6. ideologické či politické
7. rasové⁴¹⁷

Úkol 1:

1. Vyjmenujte etnické konflikty, na které si vzpomenete.
2. Vyjmenuje ekonomické konflikty
3. Vyjmenujte konflikty, které mají historické kořeny
4. Vyjmenujte konflikty, které mají náboženské příčiny
5. Vyjmenujte konflikty, které mají jazykové příčiny
6. Vyjmenujte konflikty, které mají ideologické, či politické příčiny
7. Vyjmenujte konflikty, které mají rasové příčiny

Úkol 2

1. Může mít konflikt více příčin?
2. Znáte nějaké takové?
3. V kterých částech světa je nejvíce konfliktů a jaké organizace se je snaží řešit?
4. Je Evropa ovlivněna nějakými konflikty?

⁴¹⁷RIEGL, Martin. *Proměny politické mapy po roce 1945*. Praha: Grada, 2013. Politologie (Grada), s. 78.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Pavel Chrbját
Katedra:	Katedra společenských věd
Vedoucí práce:	Mgr. David Hampl, Ph.D.
Rok obhajoby:	2016

Název práce:	Problematika nedemokratických režimů v Sýrii, Libyi a Iráku v druhé polovině 20. století a na počátku 21. století
Název v angličtině:	Problematics of undemocratic regimes in Syria, Libya and Iraq in the second half of the 20th century and a at the beggining of the 21st century
Anotace práce:	Práce se zabývá problematikou nedemokratických režimů v Sýrii, Libyi a Iráku. Specifikuje jejich historický vývoj a společné znaky politických režimů. Soustředí se na analýzu problematiky tranzice k demokracii. Poskytuje komparaci mezi jednotlivými státy, jejich režimy a snahami o tranzici k demokracii. Soustředí se na analýzu politických změn ve vybraných státech. Práce také navrhuje možné pedagogické využití tématu.
Klíčová slova:	Demokracie, autoritářství, konflikt, dezintegrace státu, kvazistát, tranzice k demokracii, arabské jaro, revoluce, politický islám, Sýrie, Libye, Irák
Anotace v angličtině:	Thesis is dealing with problematic of undemocratic regimes in Syria, Libya and Iraq. It specifies historical development and social features of political regimes. Thesis focuses on comparison between states, their regimes and attempts for transition to democracy. Thesis is focused on analysis of political changes in chosen states. Thesis also proposes possible pedagogical usage of studied topic.
Klíčová slova v angličtině:	Democracy, authoritarianism, conflict, disintegration of state, quasi-state, transition to democracy, Arab Spring, revolution, political islam, Syria, Libya, Iraq
Přílohy vázané v práci:	1. Lidská práva – pracovní list 2. Náboženství: Islám – pracovní list 3. Autoritářské a totalitní režimy – pracovní list 4. Konflikty – pracovní list
Rozsah práce:	157 stran
Jazyk práce:	čeština